

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΔΥΟ ΜΗΝΕΣ

(Ίδρύθηκε στὰ 1903)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΟΥΛΙΑ ΧΡ. ΠΕΡΣΑΚΗ: Ἡ Στραβή.
ΨΥΧΑΡΗΣ: Πεζὰ τραγοῦδια.
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ: Ποιήματα.
ΛΕΩΝ ΚΟΓΚΟΥΛΑΣ: Σονέττα σ' ἓνα νέο μου φίλο.
Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ψυχῆς δνετρο.
ΣΤ. ΔΑΦΝΗΣ: Τὰ σκυλιὰ τοῦ Ρούντα.
ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ: Ὁ Ἀλήτης.
ΘΡ. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ: Τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀνατόλ Φράνς
Β. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΗΣ: Ὁ ποιητὴς Phlléas Le-
besgue.
ΜΙΧ. Α. ΡΟΔΑΣ: Ἀπὸ τ' «Ἀμαρτωλά».
JEAN RICHERIN: Ἡ καρδιά τῆς μάννας.
(Μετ. Ν. Πετιμεζῆ).

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ: Ἡ γυναῖκα νικήτρα.
(Μετ. Ρ. Τζ.)
FR. HOLDERLIN: Συχώρα με.
(Μετ. Σίτσας Καραϊσκάκη).
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ: Δυὸ διβλία.
ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ: Ἐνας νέος διη-
γηματογράφος.
Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ: Μορέλλα κι' ἄλλα φαντα-
στικά.
Α. ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΣ: Γρηγόρης Βογόπουλος
ΑΘΗΝΑ Ν. ΤΑΡΣΟΥΛΗ: Αποθῆωση.
Μ. ΦΙΑΗΝΤΑΣ: Γένους ἀλλαγὴ.
Σ. ΚΕΝΤΑΤΡΟΥ — ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ: Μουσικά
σημειώματα,
ΚΩΣΤΑΣ ΑΘΑΝΑΤΟΣ: Ποιήματα καὶ πεζὰ Πά-
νου Ταγκοπούλου.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

Φαινόμενα καὶ Πράγματα. — Κριτικά σημειώματα. — Ἄγνωστες διάνοιες. — Νέα ποιήματα. —
Γλωσσολογικά. — Ἡ γνώμη τῶν ξένων γιὰ τὴ φιλολογία μας. — Μουσικά
σημειώματα. — Τί γράφουν οἱ ἄλλοι. — Ὅ,τι θέλετε.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ — ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

ΓΕΩΡ Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

(42 ΣΤΑΔΙΟΥ 42)

ΑΘΗΝΑ

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΧ. 10

ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ

Τὸ Δημοτικὸν Βρεφοκομεῖον Ἀθηνῶν διακηρύττει ὅτι :
Ἐκτίθεται εἰς μειοδοτικὴν δημοπρασίαν ἐνεργηθησομένην ἐν τῷ
Καταστήματι τοῦ Ἰδρύματος τὴν 7ην Ἰουλίου ἐ. ἔ. ἡμέραν Δευ-
τέραν καὶ ὥραν 11 — 12 π. μ. ἡ προμήθεια χιλίων πήχεων ἀλεύ-
κου πανίου (Cabot) καὶ τριακοσίων πήχεων Χασέ.

Ὅροι καὶ συμφωνίαι κατατεθειμένοι παρὰ τῇ Διευθύνσει
τοῦ Ἰδρύματος ὁδὸς Πειραιῶς.

Ἀθῆναι, 5 Ἰουλίου 1924.

Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων
Σ. ΠΑΤΣΗΣ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Διακηρύττει ὅτι :

Ἐκτίθενται εἰς μειοδοτικὴν δημοπρασίαν, δι' ἐνσφραγίστων
προσφορῶν :

1ον. Ἡ προμήθεια ἠλεκτρικῶν εἰδῶν διὰ τὴν ἐπέκτασιν
φωτισμοῦ πόλεως.

2ον. Ἡ προμήθεια ἠλεκτρικῶν εἰδῶν διὰ τὴν συντήρησιν
τηλεφῶνων καὶ ἠλεκτρικῶν κωδῶνων, καὶ

3ον. Ἡ προμήθεια ἐξ (6 χειραμαζῶν, σύμφωνα μὲ τὸ ὑπό-
δειγμα τῆς Ἑταιρείας Ἀεριοφωτος.

Αἱ ἄνω δημοπρασίαι θέλουσιν ἐνεργηθῆ ἐν τῷ Δημοτ. Κα-
ταστήματι (Γραφεῖον κ. Δημάρχου) καὶ ἐνώπιον τῆς Δημαρχια-
κῆς Ἐπιτροπῆς τὴν 17ην Ἰουλίου ἐ. ἔ., ἡμέραν Πέμπτην.

Κατάλογος, συγγραφή ὑποχρεώσεων κλπ. εὑρίσκονται ἐν
τῷ Δημαρχείῳ, Τμῆμα φωτισμοῦ καὶ ἠλεκτρικῶν ἔργων.

Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων
Σ. ΠΑΤΣΗΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΤΕΥΧΟΣ 3 (782) ΜΑΗΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ 1924

Η ΣΤΡΑΒΗ

Τοῦ Δ. Π. Ταγκόπουλου

— Πρόσεχε . . . πρόσεχε, κυρά Μαντζουράνα, θὰ πέσεις. Μὴ ἀπὸ
κει... εἶναι τὸ ρέμα ! φώναξε στὴ στραβὴ ἓνα παιδί ὡς δώδεκα χρονῶ,
ψηλὸ καὶ ἀδύνατο καὶ μὲ φωνὴ κοριτσιοῦ.

— Καλὰ πηγαίνεις, μὴν ἀκοῦς . . . ἀριστερὰ λιγάκι . . . Ὁρατα !
τῆς φώναξαν τ' ἄλλα παιδιὰ μὲ φωνές καὶ μὲ γέλια βραχνὰ ἀπ' τὴ
μεγάλῃ κατάχρηση πού ἔκαναν μὲ τὸ νὰ μιμοῦνται τὴ φωνὴ τοῦ κα-
ραγκιόζῃ καὶ τὰ οὐρλιάσματα τῶν αὐτοκίνητων.

Ἡ κυρά Μαντζουράνα ἀδίκῃ πασπάτευε μὲ τὴ μαγκούρα νὰ βρεῖ
τὸ δρόμο καὶ μὴν πέσει στὸ ρέμα. Μὲ τίς φωνές σταμάτησε σ' ἀμη-
χανία.

— Στάσου, τῆς ξαναφώναξε τὸ πρῶτο παιδί, καὶ τρέχοντας ἔφτασε
κοντὰ τῆς.

— Ποῦ θέλεις νὰ πᾶς ;

— Στὴν Ἀνάληψη, παιδί μου.

— Νέ, ἀπὸ δῶ, τῆς εἶπε. Τὴν ἔπιασε καὶ μὲ μικρὰ βήματα προ-
χώρησαν ὡς πού τὴν ἔβαλε στὸ δρόμο πού πηγαίνει στὴν Ἀνάληψη.

— Ὅλο ἴσια θὰ πᾶς, καὶ τὴν ἄφισε ὕστερ' ἀπὸ λίγο.

Ἡ κυρά Μαντζουράνα, καθὼς ἔλεγαν, ἀπὸ χρόνια δὲν καλόβλεπε,
ἀλλὰ ἐδῶ κ' ἔξη μῆνες στραβώθηκε δόλοτελα. Κι ἄμυχ ἤθελε νὰ πάει
πουθενὰ ἢ νὰ βρεῖ τὸ δρόμο, κόλλαγε ἀπὸ κοντὰ πού περνοῦσε, ἢ πού
ἔπαιζε στὸ πρῶτο παιδί.

— Κοριτσάκι, κοριτσάκι— ἄς εἶταν κι ἀγωράκι— νὰ χαρεῖς τὰ μά-
τια σου πέρασέ με ἀπ' τ' ἄλλο πεζοδρόμιο.

Τὴν ἔπιανε ἀπ' τὸ χέρι καὶ τὴν κέρναγε.

— Ποῦ εἶμαστε; ρώταγε ἡ γριά.

— Στοῦ Φώτη τὸ μπακάλικο.

— Πήγαινέ με, παιδάκι μου, ὡς τὸ ἐμπορικάκι.

— Φτάσαμε, τῆς ἔλεγε τὸ παιδί.

— Πήγαινέ με τώρα στὸ μπακάλικο τοῦ Στάθρου· δὲν εἶναι μα-
κριά. Ἄντε... μπράβο.

Κ' έτσι είχε εξασφαλισμένο τρόπο κυκλοφορίας.

Μιά μέρα προσπαθούσε να βρει την πόρτα της κάμαρής της. "Απλώνει πρώτα τη μαγκούρα και τη χτύπαγε δεξιά κι αριστερά. Πότε βρισκότανε στο πηγάδι, πότε στο κοτέτσι, πότε ακούμπαγε στον τοίχο. Κ' έπειδή η νοικοκυρά της —μιά χήρα ψηλή, παχειά και άγαθή —κλεισμένη μέσα στην κάμαρά της δεν άκουγε, κι εϋτε κανείς άλλος εΐτανε να τη βοηθήση, άρχισε τ' αναστενάγματα.

— Δέν είναι κανένας χριστιανός!

Σταμάτησε κι άρχισε να μιλάει μοναχή της και μ' όλη τη δύναμή της φώναζε :

— Κυρά Παναγιώταινα, ! . . . Κυρία Παναγιώταινα, ξαναφώναξε με φωνή προσποιημένη τάχα ευγενική. Κυρία Παναγιώταινα, μέσα είσαι ;

Βγήκε η χήρα.

— "Έχω δουλιά, τής είπε χωρίς όρεξη, θέλεις τίποτα ;

— Λιγάκι νερό άπ' τ' ό πηγάδι.

Τη βοήθησε, δηλαδή τής έδωσε τόν κουβά στο χέρι κ' η στραβή τόν έρρηξε σιγά σιγά άπ' τ' σκονί. "Επειτα τόν άνέβασε.

— Κυρά Παναγιώταινα, κάνε τ' ό ψυχικό να μου φέρεις τ' ό σουκάλι.

Τής τ' έφερε. Τής άδειασε τ' ό νερό και τής τ' ό πήγε και τ' ό ακκούμπησε άπάνω στο τραπέζι.

— Μή με ξαναφωνάξεις γιατί δέν ξανάρχουμαι. "Έχω κ' έγώ τις δουλιές μου, μουρμούρισε.

"Η στραβή πήρε τη μαγκούρα που τήν είχε ακκούμπησει στο πηγάδι και στάθηκε ακούνητη, με τ' ό μάτια όλάνοιχτα, στη μέση τής αύλης.

— "Εδώ κ' έξη μήνες έδλεπα, φώναζε, και δέ με βρίζανε έτσι. Κα! τ' ό σπίτι τ' ό "Αντώνη τ' ό είδα που χιτζότανε και τ' ότο δώ άπέναντι μας τ' ό μεγάλο, τ' ό είδα κι αυτό. Πήγαινα και στην κόρη μου, μόνη μου, και στον μπικάλη μόνη μου, και στο φούρνο μόνη μου. "Όπου ήθελα. "Έκανα και καμμιά ξένη δουλιά γιατί τ' ό μικρά μου νιάτα, καλέ και τώρα τελευταία, έκανα καμαριέρα σε μεγάλες κυρίες (αναστέναξε) και γι' αυτό ξαίρω τρόπους, κι όλοι μ' αγαπούσαν. Μιά κυρία με είχε πάρει στην Πάτρα, πήγαμε γιά έξοχη τ' ό καλοκαίρι σε μιά θεία της, που κ' εκείνη η άμοιρη είχε χάσει τ' ό φως της άπ' ό λεύκωμα. Τήν έλεγαν Σεραφίνα. Πλούσια, μά πλούσια ! Λοιπόν κυρά Παναγιώταινα, άκοϋς ; Πλούσια πολύ ! "Ακοϋς, καλέ ;

Ἡ κορὰ Παναγιώταινα ὅση ὥρα μίλαγε ἢ στραβὴ ἔκανε τὴ δου-
λιά της, μπαινόβγαينه ἀπ' τὸ σπίτι στὴν ἀδελή χωρὶς νὰ προσέχει στίς
φλυαρίες τῆς γριᾶς.

— Τὸ ἐγγονάκι σου ἦρθε, τῆς εἶπε μὲ ἀνακούφιση ἡ χήρα.

— Τὸ ἐγγονάκι μου ; ξεφώνησε. Ἔλα δῶ ! καὶ κοίταζε ἐλοένα
πρὸς τὴν ἐξώπορτα.

— Νὰ πῆς τῆς μαμάς σου πὼς θαρτῶ μεθαύριο ποὺ δὲ θὰ εἶναι ὁ
ἄντρας της, καθὼς μοῦ παράγγειλε. Ἄκουσ ;

— Καλὲ, κοντὰ σου εἶναι τὸ παιδί καὶ τοῦ μιᾶς μιὰ ὥρα ἀλάργα!
φώναξε κ' ἡ χήρα.

— Ποῦ εἶναι, ποῦ εἶναι ; εἶπε κι ἄπλωσε τὴ μαγκούρα καὶ τὸ
ἄλλο χέρι.

— Ἐδῶ εἶμαι, γιαιδιά ! τῆς ἀπάντησε καὶ τὴν ἐτράδηξε ἀπὸ τὸ φου-
στάνι.

Ἡ γριὰ ἐγράπωσε τὸ μικρὸ ἀπὸ τὸ χέρι γιαιτὶ κάπου εἶχε προμε-
λετήσῃ νὰ τὴν πᾶει.

Τὴν ἴδια στιγμή, ἐνῶ ἡ στραβὴ ἀπομακρυνότανε μὲ τὸ μικρὸ, φα-
νήκανε ἀπὸ μιὰ γωνιά πολλὰ παιδιὰ νᾶρχουνται. Στὴ μέση εἶχαν
μιὰ γυναίκα, κουρεμένη σύρριζα, ἀδύνατη, ποὺ μονολογοῦσε.

— Ἐχασα τὰ νιάτα μου, τοὺς ἔλεγε.

Τὰ παιδιὰ ἄλλο ποὺ δὲν ἤθελαν ἀπὸ τὸ νὰ ξαναλέει τὰ ἴδια λόγια.
Καθὼς βρῆκε τὴν ἐξώπορτα τῆς Παναγιώταινας ἀνοιχτὴ μπῆκε στὴν
ἀδελή. Τὰ παιδιὰ ἔμειναν ἔξω κ' ἔκαμαν τάχα πὼς φοβοῦνται νὰ μποῦν.
Τῆς ἐρρηχναν πέτρες καὶ πετρίτσες μικρὲς στὰ πόδια, καὶ τὴν ἀνά-
γκαζαν γιὰ μεγάλη τους χαρὰ νὰ πηδαίει γιὰ ν' ἀποφύγει τὰ χτύπη-
ματα.

— Ἐχασα τὰ νιάτα μου, τοὺς ἔλεγε μ' ἀγιάτρευτο καημό.

Σήκωσε τὰ μάτια της σ' ἕνα ψηλὸ σπίτι κ' εἶδε ἕνα νέο στὸ πα-
ράθυρο.

— Παποῦ, τοῦ λέει, οὔτε σὺ ζὲ μὲ λυπᾶσαι ; Ἄδς μου μιὰ πεν-
τάρα. . . . Ἄῶσε μου νὰ φάω, πεινάω. . . .

Μιὰ πέτρα, ποὺ κάπιο παιδί τῆς πέταξε, τὴ χτύπησε στὸν ἀστρά-
γαλο. Τὴν πῆρανε τὰ δάκρια.

— Μῆ, καημένα, μοῦ πετᾶτε πέτρες, σήμερα πάλι μοῦ ρημάξατε τὰ
πόδια. . . .

Μές απ' τὸ σπίτι βγήκε ἡ κόρη τῆς νοικοκυρᾶς, ὡς δεκατριῶ χρονῶ μὲ κοντὰ σγουρὰ μαλλιά καὶ περίεργη φυσιογνωμία. Ἐμοιάζε σὰν ἄσπρη ἀραπίνα.

— Ἀγγέλικά, βγάλ' τὴν ἔξω, τῆς εἶπαν τὰ παιδιὰ ἕμα τὴν εἶδαν. Βγάλ' τὴνε !

Ἡ Ἀγγέλικά δὲ μίλησε, μόνο πήγε ἔξω μὲ τ' ἄλλα παιδιὰ.

Τὴν περιτριγύρισαν.

— Βγάλ' τὴνε· νὰ χαρεῖς τὴ μητέρα σου. . . . Βγάλ' τὴνε.

Ἀπ' τὰ πολλὰ εἶπε κ' ἐκείνη στὴν Ἀριστέα.

— Καλὲ Ἀριστέα, δὲν ἀκοῦς ποῦ σοῦ μιλάνε τόση ὥρα, καλέ ! Ἔλα ἔξω !

— Ἐχασα τὰ νιάτα μου, εἶταν ἡ ἀπάντησή.

— Καλὲ θὰ σὲ δαγκώσῃ τὸ σκυλί, εἶναι ἄγριο, δὲν τὸ βλέπεις ; Καὶ τῆς εἶδεινε ἕνα μικρὸ σκυλάκι ποῦ στεκότανε στὴν ἐξώπορτα καὶ κούναγε τὴν εὐρά του.

Στὸ τέλος βγήκε ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ πήρε τὸ δρόμο τοῦ Προφήτ' Ἡλίας ποῦ πηγαίνει στὴ Γούδα.

Ἄλλα τὰ παιδιὰ τὴν ἀκολουθοῦσαν καὶ τῆς φώναζαν σὰ βρισιά :

— Ἀριστέα ! . . . .

— Ἐχασα τὰ νιάτα μου ! συμπλήρωνε. Ἐχασα τὰ νιάτα μου, τοὺς φώναζε μὲ τὰ δάκρια στὰ μάτια.

— Ἀριστέα ! . . .

Καὶ σιγὰ σιγὰ τὰ παιδιὰ τὰ ἔσερνε πρὸς τὸ σπίτι τῆς.

Ἄρχισε νὰ νυχτῶνει καὶ σὲ ὥρα φάνηκαν πάλι νὰ γυρίζουν. Κ' ἔτρεχαν ἀγκαλιασμένα κι ἄλλα πιασμένα ἀπὸ τὸ χέρι, δυὸ δυὸ μαζί.

Τὴ νύχτα στὶς δέκα ἡ Μαντζουράνα γύρισε.

— Δὲν ἀκοῦτε ἢ κάνετε πῶς δὲν ἀκοῦτε ; ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τῆς. Κάπου θὰ κάθῃσε γιατί γιὰ πολλὴ ὥρα σάπασε, κι ἔταν ξανάρχισε ἔλεγε :

— Δὲ στέλνετε νὰ φωνάξετε ἐκείνη τὴ νοικοκυρὰ μου ποῦ μ' ἀφίσε κ' ἔφυγε ; ... Ἐφυγε κρυφά ... Ποιὸς ξαίρει ποῦ νὰ γυρίζει τόση ὥρα, καὶ τὸ σπίτι μένει μοναχό . . . Ἐφυγαν . . . ὡς καὶ τὸ σκυλί πήρανε μαζί . . .

Πάλι ξανασάπασε κ' ἔπειτα σὰ νὰν τὴ ρωτοῦσε κάποιος, ἀποκρινόταν :

— Τί νὰ θέλω ; ... Τίποτα δὲ θέλω ... Μοναξιά εἶναι ἔδωπέρα . . . Σκοτάδι μέσα κ' ἔξω. Κάτι κρότους ἀκούω σὰν πιστολιές νὰ πέφτουνε,

σάν κάτι να κατρακυλάει... εξακολούθησε να μιλάει με ήσυχια και αίσθημα μέσα στο σκοτάδι.

— Όρλιστε ; ... Έχω μια κόρη παντρεμένη μ' έφτά παιδιά... Γιατί δὲ μένω μαζί της ; Δὲ μὲ θέλει ὁ γαμπρός μου. Μὲ χτυπάει . . . Μὲ μαυρίζει στὸ ξύλο ... Καὶ δὲν τὸν ἀδικῶ. Εἶχα ἕνα σπιτάκι καὶ τὸ πούλησα. Μοῦ ἔλεγε νὰ τοῦ τὸ γράψω, ἀλλὰ δὲν ἤθελα κι ἀπὸ τότε εἶμαστε στὰ μαχαίρια.

. . . . Ἄν εἶχα κι ἄλλα ; Εἶχα τρία ἀκόμα. Τὰ δυὸ κορίτσια μοῦ πέθαναν τῆς παντρειάς, τὸ ἕνα ὕστερ' ἀπὸ τ' ἄλλο, κι ὁ γιός μου χάθηκε. Ταξίδεψε μὲ τὴν « Ἀθανία », αὐτὸ εἶταν ὄλο. Ἄπὸ τότε δὲν ἔλαβα καμμιά εἰδηση ... Ζεῖ ; Πνίγηκε ; Παιός ξαίρει !... Ὁ πνίγηκε ἔμως . . . . Τώρα δὲ βλέπω, εἶναι ἔξη μῆνες πὸς ἔχασα τὸ φῶς μου... Καμμιά φορὰ ἔμως βλέπω, ἅμα εἶναι πολὺς ἥλιος κάτι βλέπω. Νά, ἀπόψε πάλι στὸν ὕπνο μου ἐνευρεόμουνα πὼς ἔδλεπα, πόρτες καὶ παράθυρα . . . καὶ εἶχα χαρά, χαρά, χαρά, καὶ τ' ἀνοίγα ὄλα . . . ἕνα ἕνα . . . κ' ἔμπαινε (ἀναστέναξε) ἀπ' ὄλουθε φῶς . . . κ' εἶχα χαρά, χαρά, χαρά βαθιά μὲς στὴν ψυχὴ μου, καὶ τὰ ἡμερῶματα σάν ξύπνησα κι ἀνοίγονκλεινα ἔλη τὴν ὥρα τὰ μάτια μου καὶ τίποτα δὲν ἔδλεπα, μ' ἔπιασε μελαγχολία, μὰ μιὰ μελαγχολία, πὸς δὲν μπορῶ νὰ σοῦ πῶ.

. . . . Φοδᾶμαι. Δὲν μπορῶ νὰ εἶμαι μόνη μου. Ὅλο κάτι φοδᾶμαι γιατί ὄλη τὴ νύχτα ξαγρυπνᾶω καὶ συλλογίζομαι.

. . . . Ἐκεῖνη ἢ τρελλὴ ἢ Ἄριστέα ἄκουγα πὸς τὴ φώναζαν τὰ παιδιά ἅμα ἔφυγα. Ἐορκισμένη νάιναι μὲ τὸν ἀπήγανο. Κ' ἢ μάννα τῆς τρελλῆ πέθανε κ' οἱ ἀδερφές τῆς τρελλῆς πήγανε . . . Τῶχει τὸ σὶ τους . . . Κάθεται ἀκόμα στὴ Γούθα. Ἡ ἔρημη, εἶπε μὲ ψυχεπόνια, πὼς κατάντησε. . . Ὁ πᾶνε δέκα χρόνια τώρα. Εἶχα περάσει ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς, μόλις τῶχει χτίσει. Δυὸ κάμαρες μὲ κοσμήματα στὸ ταβάνι καὶ τὴν κουζίνα. Μπήκα μέσα νὰ τῆς πῶ καλορρίζικο. Τὸ εἶχε ἐπιπλωμένο. Κρεβάτι διπλὸ σιδερένιο, κονσόλα, ντουλάπα, κομμὸ, καναπέ, κουρτίνες νταντελένιες καὶ κεντητὰ στοὺς τοίχους ὄλο φωτογραφίες . . . Θυμᾶμαι μάλιστα πὸς μὲ τράταρε γλυκὸ βύσσινο, καὶ θυμᾶμαι πὸς φόραγε δυὸ-τρία δαχτυλίδια μαλαματένια μὲ πέτρες. Ἐορκισμένη νάιναι τώρα . . . (τρομαγμένη) Παιός ; . . . Ὁ μὸς φάνηκε . . . κανένας δὲν εἶναι . . .

. . . . Πᾶνε, ὄλοι κοιμοῦνται . . . (σιωπὴ). Μὲ πειράζει ἢ ὄγρασία, μὲ πειράζει στὰ μίτια. Καὶ δὲ μὲ νοιάζει τίποτ' ἄλλο παρὰ πὸς θὰ μὸς βλάπτει τὸ φῶς . . . Καὶ κείνες φύγανε. Ὁ κεντεύουν μεσάνυχτα

και μ' άφισαν μόνη . . . Και μήπως ή κάμαρα κλείνει ; Μιά νά τής δώσεις άνοίγει. (Άναστέναξε) Θάχω κάνει πολλά άμαρτήματα Πολλά, πολλά . . . Δέν είναι κανεις χριστιανός νά μιλήσω μαζί του ;

Έτσι, δλη τή νύχτα έτσι. Κι όρθή ξύπνια, και ξαπλωμένη ξύπνια.

Τουλάχιστο νάβλεπα τό φώς τοῦ καντηλιού ! ... Έδω κ' έξη μήνες ακόμα έδλεπα τή φλόγα του . . . Τό ειχα παρηγοριά. (Σιωπή).

Ποιός ξαίρει για ποιά άμαρτία, για ποιές άμαρτίες νά λέω, νά βασιανίζομαι. Και ή ύγρασία με περουνιάζει και δε με νοιάζει παρά πού θά μου βλάπτει τό φώς. (Σιωπή).

Σάν κάποιος νάναι μου φαίνεται και κάτι νά κατακυλάει. Μή φοβάσαι, σου λέω, μην τρέμεις, μή . . . Πάτερ ήμών ό έν τεις Ούρανοις και επί τής γης άγιασθήτω τ' όνομά σου, έλθέτω ή βασιλεία σου . .

—Κάντε μου τή χάρη νά μου διαβάσετε τό γράμμα πού μου ττειλε ό γιός μου, ειπε στο νέο τ' άπέναντι σπιτιού, άμα μπήκε στην κάμαρά του πούτανε και γραφειο μαζί.

Έκεινος πρόθυμος τής τó διάβασε.

—Κάντε μου τή χάρη νά μου γράψετε και δυό λόγια για νά μην πηγαίνω και ύποχρεώνουμαι και σέ άλλους, τοῦ ξανάπε.

Μόλις πρόφτασε νά τó τελιώσει και τά παιδιά από τó δρόμο τής φώναξαν.

—Μητέρα... τρέχα, ή Μαντζουράνα !

—Άς φωνάζετε ως αύριο, μουρμούρισε ή Χήρα χωρίς νά κουνηθει από τή θέση της. Τι νά τής κάνω σάν ήρθε ;

—Μητέρα, νάν τή βάλουμε μέσα ;

Έχασε τήν ύπομονή της και βγήκε από τó παράθυρο συγχισμένη.

—Ούτε ντροπή έχετε, ούτε διάκριση. Είμαι σέ ξένο σπίτι και κάνω γράμμα... σάς λέω.

Η Μαντζουράνα κάτι έλεγε κ' εκείνη, μά δέν άκούστηκε.

Άμα τέλιωσαν τó γράμμα στάθηκε ή χήρα σάν κάτι νάθελε νά πει.

—Ξαίρετε, άρχισε, άκουσε ή Μαντζουράνα για σάς πού σπουδάχετε γιατρός. Προχτές, λέει, βάλατε ένα φάρμακο σ' ένα παιδί πού ειχε κατακόψει τó χέρι του και τοῦ πέρασε κιόλας . . . Και θέλει νάρθει, (άποτελειώσε τή φράση της). Άλλο πράμα νά σάς λέω κι άλλο νά τήν άκούτε. Κάθε βράδι με σταυρώνει με τήν ίδια κουδένα !

Παναγιώταινα έτσι, Παναγιώταινα αλλιώς, πήγαινε με σε κεινο το καλο παιδι που καθεται απέναντι μας... Έγω της λέω: Καλε τρελλάθηκες; Έκεινο μελετάει, τι να σε κάνει; Κ' Έγω αν πηγαίνω καμμιά φορά, πηγαίνω να μου κινή γραμμα για το παιδι μου... Έγω δε σε πηγαίνω, άντε μόνη σου! της είπα, για να της κόψω το βήχα. Μά εκείνη τότε ειτανε που άρχισε κ' έπιανε βλη την ώρα στο στόμα της τ' όνομα του παιδιου μου. Καλή του ώρα, που να ιδη καλό, που ξερη πέτρα να πιάνει και δροσερή να βρίσκει. Είναι γαλείφα, βλέπεις, κα! με κατάρρε. Και να, που σας το είπα, αν ξαίρετε το γιατρικό... Ψυχικό θά κάνετε.

‘Ο Γιάννης σταμάτησε για μιá στιγμή κ' έπειτα ρώτησε.

— Μά τι πράμα γυναίκα είναι;

Στάθηκε ή Παναγιώταινα για να σκεφτει καλά την απάντηση που θά ειδνε και έπειτα ειπε προφέροντας καλα καλα τις συλλαβές.

— Είτανε, τώρα δεν είναι τίποτα ... Είτανε παιδορρίχτρα, βρίστρα, χαρτορρίχτρα . . . . Τώρα όπως σου λέω, δεν είναι τίποτα. ‘Ο κόσμος λέει πολλά, λένε πως; Έκανε και μάγια, πως πήρε με στεφάνι τρεις άντρες, και οι τρεις πεθάνανε στα χέρια της. Κι ο ένας, λένε, ειτανε καλύτερος απ' τον άλλο. . . . ‘Ο πρώτος λένε, ειτανε αξιωματικός, άνθυπασιπιστής και ειχε και σύνταξη σαν πέθανε. ‘Ο δεύτερος, δεν ξαίρω τι δουλειά Έκανε, και ο τρίτος ειταν δικηγόρος. Μά λένε πως τον τρίτο τον ειχε έτσι. . . . ‘Αλλά έξυπνη γυναίκα, τετραπέρατη. “Ας μη βλέπει, σε τίποτα δεν τη γελας.

— Πως ζει; ρώτησε ο Γιάννης.

— Πως ζει; Ζητιανεύει. Πηγαίνει και σε κάτι προκομμένες, αυτές που λέει «Μεγάλες κυρίες», και της δίνουν. “Άλλη δυο δραχμές, άλλη ένα τάλληρο, άλλη την ταΐζει στην κουζίνα. ‘Αλλά έμένα μου ειπαν πως άμα είναι μέσα στην ‘Αθήνα ζητιανεύει, κ' έτσι καμμιά μέρα θά την πιάσουνε και θά την βάλουνε στο άσυλο. Και το πιστεύω πως ζητιανεύει, γιατί άμα έρχεται από μέσα, τρίζει. Γεμάτη πενταρδεκάρες είναι ή τσέπη της. Θά μου πεις; τι τα κάνει τα λεπτά; Τα τρώει! Τρώει το πουλιο το γάλα. Πότε σηκοτάκια μου δίνει να της τηγανίσω, πότε πατάτες, και τις θέλει με το βούτυρο τηγανισμένες, πότε κανένα παϊδάκι στη σάρα. Της τα κάνω γιατί φοβάμαι μη μου καταριέται το παιδιά μου. Δεν τη βλέπεις πως βασιτιέται; ‘Απ' την καλοπέραση. Κι ελο πλένεται, κι ελο καθαρίζεται. Τα πόδια της τούτη τη βδομάδα τάχει πλύνει δυο φορές. Μόνο που δεν αλλάζει, γιατί δεν έχει ρούχα. Προχτές το βράδι σαν κοιμηθήκανε τα παιδιά μου, γιατί την έχω τώρα

στην κάμαρά μου, τι νά κάνω; τήν πήρα μέσα ἔπειδὴ ὄλη τὴ νύχτα δὲ μᾶς ἄφινε νὰ κοιμηθοῦμε, φοβότανε μοναχὴ τῆς καὶ παραμίλαγε. Προχτὲς λοιπὸν ἔβγαλε τὰ ρούχα τῆς ἑνα ἑνα.

—Κοίταξέ μου τα, μοῦ λέει, σὸ φῶς γιὰτὶ ὄλο κάττι μὲ τρώει.

Τῆς τὰ κοίταξα μὲ τὰ γυαλιὰ μου καλά.

—Καθαρὰ εἶναι, δὲν ἔχεις τέτοιο πράμα, τῆς λέω.

Τώρα τὴ συνηθίσαμε κάπως, ἀλλὰ τὶς πρῶτες νύχτες δὲ μᾶς ἄφινε νὰ κλείσουμε μάτι, ὄλο βαρυγκόμαγε: «Κοίταξε πῶς κατάντησα.» Ἐκεῖνο εἶναι ποὺ τὴν πειράζει γιὰτὶ θέλει τὸν καλὸ τῆς ὕπνο, τὸ καλὸ τῆς φαΐ καὶ τὴν περιποίησὴ τῆς. Ἔ! μὰ μπορῶ κ' ἐγὼ μὲ ἑννιαὶ δραχμὲς τὸ μῆνα ποὺ μοῦ δίνει νὰ τὴν περιποιεῖμαι κιόλας; Κα! πῶς μοῦ τὰ δίνει τὰ λεπτά;

Πότε μιὰ δραχμὴ, πότε δύο. Κ' ἔτσι ποὺ τὴν πήρα, τῶχω μετανιωμένο. Εἶναι κακιὰ γυναίκα καὶ ξαίρει καὶ σὲ πληγώνει μὲ τρόπο. Προχτὲς ἔλειπε τὸ κορίτσι μου λιγάκι ἀργά, κατὰ τὶς ἑννιαὶ ἡ ὥρα, τὸ βράδι, καὶ κεῖ ποὺ καθόμαστε, γυρῖζει καὶ μοῦ λέει μ' ἑνα γέλιο γεμάτο κορσιδία.

—Πόσο χρονῶ εἶναι τὸ κορίτσι σου;

Ἐγὼ, βλέπεις, κουτὴ κι ἀνίδεια καθὼς εἶμαι, τῆς ἀπαντῶ.

—Δεκατρίω, δεκατέσσερω . . . Δεκατέσσερω θ'ἔναι τώρα.

—Καὶ τὸ περιμένεις μὲ τόση ἡσυχία; μὲ ρωτᾷει.

Ἐχτὲς πάλι τὸ πρῶτ' ἔλειπα ἀπὸ τὸ σπῆτι μου καὶ τὴν ἄφισα κάνα δύο ὥρες μοναχὴ μὲ τὰ παιδιὰ μου.

Καὶ νὰ ἴδεις, σὸ δρόμο ποὺ φοβόμουνα νὰ μὴ μοῦ τὰ ἐμυαλίσει. Βιάστηκα νὰ τελιώσω τὴ δουλειὰ μου καὶ γύρισα μὲ τὴν ἔννοια. Δὲν προρταίνω νὰ μπῶ μέσα σὸ σπῆτι κι ἀρχινᾷ ὁ γιός μου.

—Μητέρα, ὁ Σαπουναῖ; Ὁ Σαπουναῖ;

Ἡ κόρη μου κ' ἐκεῖνη ἡ στρίγγλα λιγωμένη ἀπὸ τὰ γέλια, μοῦ λέει: «Μάννα, τὸ βράδι ποὺ δὲ θάχεις δουλειὰ, νὰ βάλουμε τὴ Μαντζουράνα νὰ μᾶς πῆ γιὰ τὸ σαπουνά. . . .

Καὶ χᾶ! χᾶ! χᾶ! πίσω καὶ οἱ δύο τὰ λόγια.

—Δὲν καταλαβαίνω παραμύθια σὰς εἶπε;

Κι ἀρχινᾷ ὁ γιός μου, ποὺ θὰ γίνεῖ ἕνας μόρτης!—καὶ νὰ πῆς πῶς δὲν τὸν δέρνω; Ὅλη τὴν ἡμέρα τὸν κοπανῶ. Κι ἀρχινᾷ.

—Ὁ Σαπουναῖ, ποὺ περνᾷ κάθε πρῶτ', καλῆ, εἶτανε ὁ ἀγαπητικὸς τῆς Μαντζουράνας.

—Δὲ ντρέπεσαι, τῆς λέω τῆς γριάς ποὺ καθότανε μολογμένη, καὶ κρυφογέλαγε, νὰ μαθαίνεις στὰ παιδιὰ ἄσκημα λόγια;

— Μητέρα, ο τέχνηδρόμος ! . . Γράμμα από το Σπύρο ! . . . φωνάξανε πάλι τὰ παιδιά της.

Πετάχτηκε ἡ Παναγιώταινα καὶ τὰ κοίταξε ἀπὸ τὰ τζάμια ποὺ γελοῦσανε.

— Τι μοῦ κόβετε τὸ αἷμα, ἀναθεματισμένα ; μουρμούρισε, καὶ μόνο ποὺ δὲν τῆς ἤρθανε τὰ δάκρια ἀπ' τὴ συγκίνηση. Γράμμα μοῦ λένε, καὶ στηρίχτηκε μὲ τὸνα χέρι στὸ τραπέζι καὶ μὲ τ' ἄλλο βάστηξε τὴν καρδιά της. Τώρα δὲ ἔλαβα τοῦτο κι ὁ Θεὸς ξαίρει μὲ τί τρεμούλα. τ' ἄκουσα νὰ μοῦ τὸ διαβάσουνε. Γιατί πάντα ἡ μάννα βάζει στὸ νοῦ της τὸ κακό.

Πῆρε τὸ γράμμα, εὐχαρίστησε κ' ἔφυγε.

Τὴν ἄλλη μέρα, καθότανε ἡ Μαντζουράνα ἀπὸ τὸ πρωῖ ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Γιάννη, στὶς μαρμάρινες σκάλες.

Τὸν ἐπερίμενε κι ἔταν ἔβγηκε καὶ τὴ χαιρέτησε τοῦ ἀπάντησε :

— Τι νὰ κάνω ; Μαύρη καλοσύνη ! Τὸ δάχτυλο μου καὶ ἡ μύτη μου μοῦ πονεῖ. . . ἀπ' τὴ στενοχώρια μου. Ἡ μύτη μου χτές καὶ προχτές γίνηκε τούμπανο καὶ τὴν καταλάβαινα φωτιά νὰ μὲ καίει.

Τὴν παρηγόρησε ὁ Γιάννης.

— Σὰν νάχω ξανακούσει τὴ φωνὴ σου ἔταν εἴμουνα νέα. Μὰ δὲ θυμάμαι ποιὸς εἶτανε . . . Καὶ μ' ἀρέσει αὐτ' ἡ φωνή.

— Πῶς δὲ σ' ἔβλεπα τόσον καιρό ; τὴ ρώτησε ἀκόμα.

— Ἐφυγ' ἀποδῶ γιατί τὰ παιδιά μοῦ βάλανε ἀναμμένα τσιγάρα στὶς τσέπες καὶ παρατρίχα νὰ μὲ φουντώσουν δλόκληρη. Κι ἀμέσως ἔδγαλε ἔξω τὶς τσέπες τοῦ ἀντρικοῦ σακακιῦ γιὰ νὰ τὸν βεβαιώσει πῶς εἶταν καμμένες.

*Ἐφυγα λοιπὸν καὶ πήγα στὴν κόρη μου νὰ καθίσω, ἀλλὰ ἔχει ἔφτὰ παιδιά καὶ μοῦ πήραν τὸ κεφάλι.

*Ἀρχισαν νὰ μὲ κοροϊδεύουν κιάλας καὶ θύμισα μιὰ μέρα, σὰν ἄνθρωπος ποὺ εἶμαι κ' ἐγώ, καὶ τὰ ἔβρισα. Οἱ γειτόνισσες ὅμως εἶπαν τοῦ γαμπροῦ μου πῶς τὰ βλαστήμησα κ' ἐκεῖνος ὁ προκομένος μ' ἄρχισε μὲ τὸ λουρί . . . Ἦ ἀθυρότανε φαίνεται τὸ σπίτι. . .

Τώρα ὅμως, εἶπε μὲ χαμόγελο καὶ μὲ ἔνταση στὰ λόγια της, θὰ μείνω ἔδῳ καὶ ἐλπίζω κάποτε νὰ σὰς βλέπω... Πόσο εἶχα ἐπιθυμήσει τὴ γνωριμία σας ! Ἀπὸ τὴν πρώτη φορά πὺ ἄκουσα τὴ φωνή σας. . .

*Ἀναστέναξε σὰν ἀπὸ χαρὰ καὶ τῆς κόπηκε ἡ φωνή.

“Όταν ξανάρχισε, ή φωνή της είτανε μελαγχολική.

— Μή με βλέπετε, είπε, όπως κατάντησα. Άλλά στόν κόσμο δλα είναι τυχερά και δλα μάταια.

Σώπασε άπ’ τή συγκίνηση.

— Πώς πάνε τά μάτια σου ; ρώτησε ό Γιάννης.

— Πάντοτε τά ίδια. Πήγα στο όφθαλμογιατρείο, αλλά προκοπή δέν είδα. Κάτι καθρέφτες μου βάλανε πάνω άπό τά μάτια μου και κάτι άλλους πλάι και μου τούς κούναγαν δλη τήν ώρα... αυτό είταν δλο-Ξαναπήγα πέντ’ έξη φορές, πάντοτε όμως τά ίδια, χωρίς αποτέλεσμα.

Άνοιγόκλεινε συχνά τά μάτια της και κοίταζε προς τό μέρος του, ξεθαρημένη τώρα και μ’ ένα στραβό χαμόγελο που φαινότανε πολύξαιρο.

Άναστέναξε τρεμουλιαστά.

— Και σά νά μή μου φτάνανε τά βάσανά μου, μου έτυχε κι άλλο βάσανο μεγάλο. Ό φόβος... Φοδσμάι.. Ξέρω κ’ έγώ τι φοδσμάι ; Φοδσμάι νά μένω μοναχή μου.

Έκείνη τήν ώρα έπτασε λαχανιασμένη ή Άγγέλικα και τήν τράβηξε.

— Δέ θά προφτάσουμε νά πάρουμε κουραμένες, τής είπε.

— Μήν κοιτάτε τά χάλια μου, εξακολούθησε ή στραβή, χωρίς νά προσέξει καθόλου τήν άνυπομονησία του κοριτσιου, άν κατάντησα έτσι, κανένας άλλος δέ μου φταίει άπό τό κεφάλι μου. Τώρα όμως είναι άργά. Άν είχα τά μάτια μου μπορούσα νά ζήσω. Έπαθα δυστυχήματα και δυστυχήματα στη ζωή μου και όμως δέ χάθηκα γιατί ήξαιρα τόν κόσμο.. Άν και με σπίτια, άν και με χρήματα σά μου τά πούλησαν δλα, και σάν πέθαναν τά δυό μου κορίτσια κ’ έχασα τό γιό μου, έμεινα μόνη... Χωρίς στήριγμα και χωρίς παρηγοριά. Ό γαμπρός μου δέ με ήθελε ούτε ή κόρη μου. Τότε αναγκάστηνα νά πάω καμαριέρα σέ μιά μεγάλη κυρία...

— Μωρέ έλα, κυρά Μαντζουράνα, δέ θάχουμε τό μεσημέρι φωμί. Δέ θά προφτάσουμε, σου λέω. Τά λές άλλη φορά. Έλα σου λέω.

Και χτύπαγε τό πόδι της στη γή και ξεφύσαγε άναστενάζοντας κ’ έκανε ίδια με έλογο που βαριέται νά περιμένει.

Άλλά ή Μαντζουράνα όχι μόνο δέν έόλεπε άλλ’ ούτε και άκουγε Ό Γιάννης χαιρέτησε κ’ έφυγε.

Η στραβή έμεινε σάν άπολιθωμένη και σκεφτική.

Δυό-τρία κορίτσια, 14 έως 16 χρονώ, που ελο άπό τά λημέρια τής Παναγιώταινας βρισκόντουσαν για νά βλέπουνε τό «φοιτητή,» πλησίασαν κ’ έπειδή τήν είδαν έτσι : «Τί έχει ;» ρώτησαν τήν Άγγέλικα.

— Ξαίρω κ' ἐγὼ τί ἔχει!

Τὴν κοιτάζανε καὶ εἰ τρεῖς ἀπὸ κοντὰ σαστισμένες.

Ἡ Ἀγγέλικα μὲ περιέργεια καὶ φόβο τὴν ἐκούνησε, καὶ τότε ἦ γριὰ κουρασμένα, ἀργά, σὰ νὰ γύρισε ὁ νοῦς της ἀπὸ ἓνα μακρυνὸ ταξίδι μίλησε. Κ' ἡ φωνὴ της εἶτανε σὰ νὰ δίδασκε.

— Πρῶτα ἐβλεπα τὰ φρούτα καὶ τὰ λαχταροῦσα. Τώρα μόνο ἔταν τὰ τρώω ξελιγώνουμαι... Ὄταν καταλαβαίνω πὼς περνᾶω ἀπὸ μανάβικο ζητάω καὶ μοῦ δίνουν πότε τῶνα πότε τἄλλο... Τώρα πηγαίνω καὶ στὰ μαγέρικα καὶ τρώω, ἅμα μὲ κυριεύει ἡ πείνα καὶ στίς ταβέρνες ἀκόμα, ἀνάμεσα στοὺς ἄντρες, ἀνάμεσα στοὺς στρατιῶτες. Ὄταν μὲ πειράζουν, τοὺς πειράζω κ' ἐγὼ· δὲ χαρίζω σὲ κανένα τίποτα. Πολλὲς φορὲς εἰ μαγέροι μὲ βγάζουν ἔξω, τάχα πὼς τοὺς ἀνησυχῶ, ἀν καὶ τοὺς πληρώνω τὸ φαί μου. Τότε ἀρχίζω νὰ τοὺς βρίζω καὶ νὰ τοὺς βλαστημῶ. Βρίζω, βρίζω, βρίζω! γιὰτι ἅμα μοῦ κακομιᾶνε μοῦρχειται παραφορά, κ' ἔτσι καμμιά μέρα θὰ πῶ ἀφιόνι νὰ πεθάνω... Τότε θποιος νὰ μοῦ τύχει στὸ δρόμο, κ' εἶμαι φουρκισμένη, τονὲ βρίζω, κι ἔταν παραθυμώσω λέω λόγια αἰσχρά, γιὰτι ἀπὸ τότε ποὺ δὲ βλέπω κ' ἔχω τὰ μάτια μόνο γιὰ φιγοῦρα, δὲ ντρέπομαι καθόλου καὶ μπροσῶ ἀξιόλογα νὰ μιλήσω ἔπως σὰς μιλάω καὶ σὲ β. σιλέα καὶ σὲ πένητα.

Ἡ Ἀγγέλικα κούνησε τὸ κεφάλι της. Δὲν εἶναι ὦρα γιὰ κουράμανες, εἶπε μελαγχολικά.

Τ' ἄλλα κορίτσια ἔφυγαν γιὰτι ἄκουσαν τίς καμπάνες νὰ χτυπᾶνε μεσημέρι. Κ' ἡ στραβὴ σταμάτησε στὸν ἥλιο πικραμένη. . . .

. . . Σὲ λίγες μέρες, τὸ πρῶτ' κατὰ τίς δέκα, πέρασε ἀπὸ τὴ γειτονιά της. Ἐνας χωροφύλακας τὴν κρατοῦσε ἀπὸ τὸ χέρι κ' ἓνας δεῦτερος παχύς, τρία βήματα πίσω, τοὺς ἀκολουθοῦσε. Ἐκανε δυνατὴ ζέστη καὶ κανένας δὲν εἶτανε στὸ δρόμο γιὰ νὰ ρωτήσῃ ποῦ τὴν πηγαίνουν.

Ἡ Μαντζουρίνα ἀμίλητη, ἀρχοντική, ἐλέγξια, χτυπώντας τὸ μπα στούνι της, προχωροῦσε μὲ μικρὰ βήματα, σηκώνοντας πολὺ σκόνη, μὲ τὸ νέο φόρεμα τῆς παλιᾶς μόδας μὲ τὴν οὐρά, ποὺ τῆς εἶχαν δώσει τελευταία.

Κι ὁ πρῶτος χωροφύλακας ποὺ τὴν κρατοῦσε, τὴν ἔδηγοῦσε στὸ Ἄσυλο, μὰ ὁ δεῦτερος μὲ τὸ πηλήκιο σηκωμένο καὶ τὸ κεφάλι χαμηλωμένο, φαινότανε πὼς τὸν εἶχαν β. λει πῶ πίσω, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τῆς ἐπιβλέπει τὴν οὐρά.

ΠΕΖΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΟΙ ΠΡΟΓΟΝΟΙ ΜΟΥ

Σὰς βάζω συχνὰ με το νου μου κι ανατριχιάζω, προγό-
νοι μου άπειροι κι αντιπαθητικοί.

Εσὰς όλα τα χρωσιώ, και τα κακά μου και τα καλά μου,
ώστε ο ίδιος δεν υπάρχω, δεν έχω ύπαρξη ατομική, εγώ
δικό μου δεν έχω, τίποτα δεν είμαι χωρίς εσάς.

Όταν το δόντι μου πονεί, ποιός ξαίρει ποιός από σας
μούχιτισε λειχουδिका το στόμα του ζάχαρη, και πέφτει τώρα
στο δόντι μου το κρίμα!

Όταν κάθουμαι κοντά της και τής λέω με την ψυχή μου :
Σ' αγαπώ, άξαφνα μπορεί να είναι η ψυχή κανενός από σας
που με το στόμα μου τής μιλά — κι αφρό πια είναι παντά-
πασι ανυπόφορο.

Σάββατο, 12 του Απρίλη 1924.

Ο ΜΕΝΕΞΕΣ

Έχω πλάϊ μου κρυμμένο ένα λουλουδάκι, ένα μενεξέ. Ο
μενεξές μου δε μοιάζει με τους άλλους μενεξέδες. Σαν τον
καλοκοιτάξης, άξαφνα τού βρίσκεις φίνα φίνα μυσείδια, χα-
ριτωμένα, σκαλισμένα σαν από κανένα τεχνίτη μουσοθρεμ-
μένο της Τανάγρας. Τού έκαμε τού μενεξέ μου μυσείδια
γυναικήσια, τού έβαλε στόμα—πολι νόστιμο, μα το ναί!—τού
έβαλε μυτίτσα — τί αριστούργημα! — τού χάρισε μάτια γα-
λανὰ με φρύδια μάρβα — τον προίκισε φανταστήτε και με
αθρώπινη λαλιά.

Και τόνις, εκεί που κάθουμαι στο γραφείο μου και γράφω, τυχαίνει κάποτες και συλλογιούμαι τον κρυμμένο μου το μενεξέ. Είναι τόσο μικρός, τόσο ελάχιστος που άφαντος καταντά σε μένα τον ίδιο. Και τί κάνω τότες; Γελώ. Δηλαδή περγελώ το μενεξέ μου.

Δεν κατάλαβα ωστόσο πώς ο μαργιόλος μου ο μενεξές ενώ γελούσα, είτανε κίπου κρυμμένος από κάτω από το σοβαρό το γραφείο μου όπου καθόμουνε κ' έγγραφα τί θαρρεΐτε: τη Νσοελληνική μου τη Γραμματική σε δυο Βιβλία!

Μ' άκουσε που γελούσα κ' η φωνίτσα του η ψιθυριστή ανεβαίνει προς εμένα και μου κάνει:

— «Άφησέ με στα πόδια σου εδώ. Εδώ είμαι καλά. Θέλω κοντά σου να είμαι σα δουλέβεις. Να πάρω μέρος και γω στο έργο το σιδερένιο που χτίζεται ολοένα. Σαν είσαι άρρωστος, εγώ και μόνη εγώ θέλω να σε νοιάζουμαι. Τί έρχεσαι και μου κουβεντιάζεις για τα γερατειά σου, για τα εβδομήντα σου τα χρονάκια; Η μεγαλύτερη εγώ είμαι από τους δυο, αφού η μάμμα σου εγώ είμαι, και σύ, εσύ το παιδί μου. Εσένα εγώ σε καμαρώνω, άθρωπε κακέ, ακόμη κι όταν απιστείς. Μη μου κάνης λόγο για τα νιάτα μου, για την ομορφιά μου· μη μου παινάς τη μουσική μου. Μη λες πώς είμαι το Φιόρε της Γαλλίας. Όλα, όλα για σένα κάτω τα πατά. Φτάνει μου που μ' αγαπάς. Που μ' αγαπάς — όταν αδειάζεις από τη δουλειά σου! Φτάνει μου που η παντιοτινή μου αγάπη σε βοηθά στα πεζά σου τα τραγουδάκια. Έτσι θα ζήσω μαζί σου κατόπι και γώ στη χρυσή μας την Ελλάδα.»

Βρέθηκε ποτές του μενεξές με λόγια τόσο γλυκά;

Δεν το ξαίρω. Ξαίρω πώς περίεργο διόλου δεν είναι, να μην μπορώ εγώ να κάνω δίχως τὸ μενεξέ μου, πάντα το μενεξέ μου να θέλω. Περίεργο είναι μονάχα, όπως είμαι τώρα, εμένα ο μενεξές να με θέλη.

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

Σήμερα Κεριακή, 13 του Απρίλη, 1924, τί άραγες να ψηφίστηκε στην Ελλάδα ρωτὰ το βράδι ο Ποιητής, δημοκρατία ή μοναρχία;

Ρωτὰ ο Ποιητής, τα μεσάνυχτα, στο γραφείο του καθισμένος.

Ρωτὰ και γράφει και ξεχνὰ ψηφίσματα και δήμους.

— «Το Λαό, λέει ο Ποιητής, το Λαό μας πρέπει να σώσουμε, να φωτίσουμε το Λαό μας.»

Έτσι λέει και γράφει κι όλο γράφει ο Ποιητής.

Έγραψε αλάκρη τη νύχτα. Το πρωτὶ ξυπνὰ ο Ποιητής.

Παίρνει μια φημερίδα και διαβάξει.

— «Ψηφίστηκε Μοναρχία.»

Ξακολουθὰ και γράφει ο Ποιητής.

— «Τη δουλειά, τη δουλειά μας. Πρέπει να φωτίσουμε το Λαό μας.»

Και γράφει, όλο γράφει ο Ποιητής.

Τού φέρνουνε σε λίγη ώρα μιάν άλλη φημερίδα.

— «Ψηφίστηκε Δημοκρατία.»

— «Τη δουλειά, τη δουλειά μας. Πρέπει να φωτίσουμε το Λαό μας.»

Και γράφει, γράφει ολοένα ο Ποιητής.

Τρίτη φημερίδα που τού φέρνουνε.

— «Δεν ξαίρουμε ακόμη καλὰ τί ψηφίστηκε. Μοναρχία ή Δημοκρατία;»

— «Τη δουλειά, τη δουλειά μας, λέει με τον ήσυχο τού του ο Ποιητής. Πρέπει να φωτίσουμε το Λαό μας.»

Δεφτέρα, 14 του Απρίλη, 1924.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Σ Ε ΕΙΔΑ ΣΤ' ΟΝΕΙΡΟ ΜΟΥ

Δεκαπέντε χρόνια
 θάχουνε περάσει·
 τοῦ καιροῦ τὰ χιόνια
 σ' ἔχουν πιά σκεπάσει,
 καὶ μαζί τὶς ὥρες
 τὶς εὐτυχισμένες. —
 Ὡς τὰ ἐδῶ τί μπόρες
 ποῦχω περασμένες! —

Σάν περνᾶς, σάν ξένη,
 τίποτα δὲ νιώθω·
 τίποτα δὲ μένει
 ἀπ' τὸν παλιὸ τὸν πόθο :
 Οὔτε λίγη ξήλια
 γιὰ τὸν ἀρχοντά σου
 κι ὅλη τὴ φαμίλια
 πού τραβᾶς κοντά σου. —

Μὰ γιατί βαραίνει
 σήμερα ἢ καρδιά μου,
 σὰ νὰ ξαναβγαίνει
 κάτι ἀπ' τὰ παλιά μου :
 Λειμονιᾶς λουλούδια,
 γιασεμιὰ τριμμένα,
 σάν παλιὰ τραγούδια
 μισοξεχασμένα;

Σὲ εἶδα στ' ὄνειρό μου :—
 Μὲς στὸ περιβόλι
 σὲ εἶχα στὸ πλευρό μου,
 κι ἀπ' τὰ φύλλα οἱ θόλοι

κρύβανε μ' εὐγένεια
τὰ γλυκὰ φιλάκια
πὸν στὰ κοραλλένια
σοῦδινα χειλάκια.

Σιῶνειρό μου σ' εἶδα
σὰν καὶ πρῶτα πάλι :
κ' ἦρθε μιὰν ἀχιίδα
— κ' ἦρθε ἀγάλι ἀγάλι —
τῆς ἀύγῃς : Σ' ἀρπάξει
ξάφνου ἀπὸ κοντὰ μου. — —
Σήμερα σπαράζει
κάτι σιτὴν καρδιά μου.

Ο ΕΡΗΜΙΤΗΣ

Κι ὅποιος τὸν ἤξαιρε, τώρα ρωτᾷ :
« Ποῦ ἔναι ὁ χαρούμενος : ποῦ περπατᾷ ; »

Γόπιε καὶ σώθηκε τώραῖο κρασί
τοῦ στερνοῦ ὄνειρου του : Στάχτες, καπνοὶ

τὰ πάντα σκόρπισαν. Τώρα θωρᾷ
τᾶδειο ποτήρι του καὶ καρτερᾷ.

Δυὸ μάτια ἀπόμεινε καὶ μιὰ ψυχὴ :
Γαλήνιο ἀγνάντεμα καὶ προσευχή.

ΣΤΟ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Στέκει ὁ ἐρημίτης κι ἀγναντεύει πέρα
στὴ γαλανῆ ἐρημιὰ ὅπου σβήνει ἡ μέρα. —

.....
« ὦ φίλε μου, τὰ λόγια εἶναι φτηνά·
μὰ ἀλύγιστη ἡ ζωὴ μᾶς κυβερνᾷ ! —

« Θυμᾶσαι ποὺ ἀνεβαίναμε στὰ οὐράνια,
σὸν τοὺς ἀητούς, γεμάτοι περηφάνια ;

» Μὲς στοὺς καπνοὺς τοῦ ὄνειρου, μεθησμένοι,
πειτούσαμε ἀπ' τὰ πλήθη χωρισμένοι :

« καὶ δὲν μποροῦσε ὁ νους μας νὰ τὸ βάλει
πῶς εἴμαστε καὶ μεῖς καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι ! —

« Μά, ὦ καλέ μου, τὰ λόγια εἶν' ἀλαφριά :
τὰ παίρνει ὁ ἀέρας. Ἡ ζωὴ τραχειά ! —

« Ἦρθαν χρόνια στρυφνά, καταραμένα :
Ποῦ 'ναι ὁ ναὸς τῆς Πίστης μας, ὀϊμένα :

« Ποῦ 'ν' ἡ Ἀρετὴ ποὺ στέκεται κολώνα,
τὴν τρικυμιὰ ἀψηφόντας τοῦ Χειμῶνα :

« Καὶ ποῦ 'ναι ἡ Περηφάνια ποὺ ἐκαυχῆθη
πῶς στέκει πάρα πάνω ἀπὸ τὰ πλήθη ; —

« ὦ ἀδερφέ μου, καθὼς περνοῦν τὰ χρόνια,
καταφρόνια — φωνάζουν — καταφρόνια ! » —

.....
Στέκει ὁ ἐρημίτης κι ἀγναντεύει πέρα
στὰ γαλανὰ νησιὰ ὅπου σβήνει ἡ μέρα.

Σὰν κλάμα ἀντιλαλοῦν αὐτὰ ποὺ λέει :
Βουρκώνει κι ὁ οὐρανός· μὰ αὐτὸς δὲν κλαίει.

Περήφανος, σὸν ἀγαλμα ἔχει μείνει
ἐκεῖ : σὸν πόνος ποῦχει πέτρα γίνει.

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΣΟΝΕΤΤΑ Σ' ΕΝΑ ΝΕΟ ΜΟΥ ΦΙΛΟ

... Ich aber weiss was wen'ge Menschen glauben,
dass wahre Freundschaft zarter ist als Liebe.

AUGUST von PLATEN

I

Και τῆς καλῆς τὰ μάτια θὰ ξεχάσω,
Ποῦ τὴν πικρὴ ζωὴ μου εὐφραίνουν τώρα,
Και τῆς χαρᾶς τὸ κύπελλο θ' ἀδειάσω
Μιὰ θλιβερὴ, ποῦ ἀπέντεχα ἔρχεται, ὦρα.
Και τὸ κορμὶ σὲ λίγο θὰ κουράσω
Στὸ δρόμο μου πρὸς τὴν ὄνειροχώρα
Κ' ἴσως λυγίσῃ ἢ πίστῃ και δειλιάσω,
Γύρω μου σὰν ξεσπάσῃ μι' ἄγρια μπόρα.
Μ' ἀκούραστα τὰ δάχτυλα θὰ κρούνε
Τῆ λύρα μου, νὰ σὲ δοξολογοῦνε,
Φίλε γλυκέ, γιατί και τὸ χειμῶνα
Πρέπει ν' ἀνθοῦν τὰ ρόδα, ποῦ ἀγαποῦμε.
—'Απ' τῆ φιλία, τῆς ἀρετῆς κορῶνα,
Ποιά ἄλλη χαρὰ μπορεὶ νὰ ζῆ ἕσο ζοῦμε;

II

Εὐχαριστῶ καθημερνὰ τὴ μοῖρα,
Ποῦ μ' ἔφερε σ' αὐτὴ τὴν ἔξορία,
Διπλὰ θερμὴ νὰ νοιώσω τὴν πλημμύρα
Τῆς τρυφερῆς σου ἀγάπης, μὲς στὴν κρύα
Χειμερινὴ ἔρημιά μου, και στὰ μῦρα
Τῆς ἀνοιξῆς σου νεότης, στὴν αἰθρία
Τοῦ γαληνοῦ σου πνεύματος τὴ στείρα
Ζωὴ νὰ λούσω, ποῦ ἐθλίβε ἡ πικρία.
'Απ' τὴ στιγμή, τὸ εὐαγγελισιο ρῆμα
Π' ἄκουσα νὰ κυλάῃ καθῶς τὸ κύμα
'Απ' τ' ἄγιο, τὸ μελίρρυτό σου στόμα,
Τ' ἄσπρα μαλλιά τῆς μάννας μου και μόνο
Ν' ἀκιστορῶ μὲ κάνουνε μὲ πόνο,
Πῶς νὰ θαφτῶ μπορεὶ σὲ ξένο χῶμα.

III

"Όχι, δε θα λυγίσω· δλόρθος, ίσως
 Σά μέσα σε μιὰ θύελλα τὸ πλατάνι.
 *Όλη ἡ βοή τοῦ κόσμου καὶ τὸ μίσος
 Κι ἂν στρέφεται σὲ μένα, τὸ στεφάνι
 Τῆς ἀρετῆς ψηλά κρατῶ, κι ἂν ἴσως
 Λόγος κανεὶς βρεθῆ καὶ μὲ πικράνει,
 *Ό λόγος ὁ δικός σου, ὁ παραδείσος,
 Καὶ πάλι τὴν ψυχὴ μου θὰ γλυκάνη.
 Τι κι ἂν μὲ πῶνε αἱ βέβηλοι προδότῃ
 Κι ἂν θένε νὰ μολύνουν ἀφθαστο δε, τι
 *Άστρο στοῦ οὐρανοῦ ὑψώνεται τὰ πλάτια,
 Δὲν ἔχω μιὰ κηλὶδα ν' ἀποπλύνω,
 *Άφοῦ μπορῶ τὸ χέρι νὰ σοῦ δίνω
 Καὶ νὰ κοιτάζω σε ἀφοδὰ στὰ μάτια.

IV

Κ' εἶπερ ἰσὺ : «Γιὰ σένα καὶ γιὰ μένα,
 Ποῦ ἓνα γλαυκότερο οὐνερο μαγεύει,
 Ποῦ εἶναι ἀγρυπνα τὰ μάτια στυλωμένα
 Στὸ φῶς, δεῦ ποτὲ δὲ βασιλεύει,
 Μονάχα ἡ Πίστη καὶ καρδιὰ καὶ φρένα
 Σὰ μιὰ δροσοπηγή, ποῦ δὲ στερεύει,
 Μᾶς δυναμώνει πάντα, καὶ τὸν ἓνα,
 Τὸ μοναχὸ μας πόθο ζωντανεύει :
 Τὸν πόθο μας στὸν ἀνισὸν ἀγῶνα,
 Ποῦ οἱ ταπεινοὶ μᾶς στήνουνε, κολῶνα
 Τῆς ἀθλησῆς μας τὸ ἔργο ν' ἀπομείνη,
 Καί, τὸνερο γλαυκὸ σὰν ξεδιαλύνη,
 Νὰ πέφτῃ εὐγνωμοσύνης ἓνα δάκρυ,
 Δίκαιη σπονδὴ, στοῦ τάφου μας τὴν ἄκρη».

V

Στή δειλινή έναρμόνιαν ήρεμία
 Κι ὁ λόγος μου ἔπικρός βαρὺς γροικήθη :
 «Δὲν ἐνοιώζεις ποτὲ τὴν τρικυμία
 Καὶ τὸ σπασμὸ τοῦ μίσους μὲς στὰ στήθη
 Κι οὔτε ποτὲ τὴν ἄγρια ἐπιθυμία,
 Φωτιά στὰ πονηρὰ νὰ πέση πλήθη.
 Πόσο πικρὴ εἶναι, ὦϊμέ, παρηγορία,
 Πῶς θὰ μᾶς σεβαστῆ μονάχα ἡ λήθη — »
 Μὰ ὡς ξάφνου εἶδα τὰ μάτια σου, ποὺ ἐκύλα
 Τὸ δάκρυ τους, σὰ δρόσο ἀπὸ τὰ φύλλα,
 Μοῦ κόπηκε ἡ φωνὴ κ' ἤρθα σιμά σου.
 Ὡ, πῶς ἐγὼ τὸν κόσμον νὰ μισήσω,
 Γι' αὐτὸν ἀφεῖς ἐσύ, πλάσμα παραδείσου,
 Συγγνώμη ἔχεις κι ἀγάπη στὴν καρδιά σου ;

VI

Ὡς τ' ἀγρυπνὸ της φῶς ἡ καλωσύνη
 Βαθεῖα στὴν ἄγια ἀνάθει τὴν ψυχὴ σου,
 Ἔτσι ἡ φωτιά νὰ καίη καὶ νὰ μὴ σβύνη
 Στὸ εἰρηνικὸ σου σπῆτι, παραδείσου
 Στὸν ξένο εὐδαιμονία ποὺ εἶδα νὰ δίνη.
 Ψωμί σ' αὐτὸ μοιράστηκα μαζί σου,
 Μὲ σέ, ποὺ ἤπιες τὶς πίκρες μου ὅπως πίνει
 Πηγῆς νερὸ θ' διαβάτης. Μὰ θυμήσου,
 Καὶ μὴ ρωτᾷς, γιατί θολὸ ἔχω μάτι
 Τὴν ὥρα ἐτούτη, φίλε καὶ προστάτη,
 Φιλόξενη σκεπὴ ποὺ μὲ στεγάζει,
 Καὶ γὼ πῶς ἔχω σπῆτι καὶ μητέρα,
 Ποὺ στὸ ψωμί της, δὲν περνᾷ μὴ μῆρα,
 Τὸ δάκρυ της γιὰ μὲ ποὺ νὰ μὴ στάζῃ.

VII

"Όταν, μὲ τὸ καλὸ, στὸ φῶς καὶ πάλι
 Τῆς Ἀττικῆς θὰ λούζεται ἡ ψυχὴ μου
 Κι ὁ ἀπόμακρος ἀχὸς ἀπ' τὸ ἀκρογιάλι
 Τὴν κούραση γλυκύτατα τοῦ ἀλκίμου
 Κορμιοῦ μου θὰ λικνίτῃ στὴν ἀγκάλῃ
 Ξανθῆς ἀγάπης, γνώριμος μαζί μου
 Κάθε στιγμὴ ἕνας Ἰσκιος θὰ προβάλλῃ
 Καὶ μιὰ φωνὴ γλυκεῖά θὰ λέγῃ μου : « Θύμου ».
 Καὶ γὼ θὰ σὲ θυμᾶμαι, μὰ τίς ὥρες
 Θὰ σὲ θυμᾶμαι πιότερο, πού οἱ μπόρες
 Θὰ δέρνουνε τὸ δρῦ τὸ ἐρημωμένο —
 Μονάχα ἢ θύμησή σου θὰ μὲ κάνῃ,
 Ν' ἀράζω σ' ἕνα ἀπάνεμο λιμάνι
 Κι ἄξιος γιὰ τὴν ἀγάπη σου νὰ μένω.

(Sagan, 1918)

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΙΡΑ "ΓΡΑΜΜΕΝΑ ΤΟΝ ΑΠΡΙΛΗΝ."

ΨΥΧΗΣ ΟΝΕΙΡΟ

Πάνω ἀπ' τὰ πλάγια, πάνω ἀπ' τὸ λιβάδι
 μὲ τίς χαλκοσμαράγδινες πτυχές.
 ἤρεμα ἀπλώνει τ' Ἀπριλιοῦ τὸ βράδι,
 τίς γαλαζοχρῶμές του καταχνιές.

Λάμπει σὲ μι' ἄκρη ἐν' ἄστρο, σὰν προιλάντι,
 σειέται τὸ κάθε φύλλωμα, ριγεῖ
 ἀνάλαφρα, στὸ διάβα τοῦ λεβάντη,
 κι ὅλο μὲ ζώνει μιὰ βαθιὰ σιγή.

Τέτοια στιγμή, πού σ' ὄνειρα δοσμένη
τὸν μάταιο κόσμο ξέχασε ἡ ψυχὴ,
καὶ πρὶν τὸ νοιώσω, λιποθυμισμένη
κρεμιέται πάνω μου, ἢ οελήνη, ὠχρή·

τ' ὄνειρο, ποῦχει κάνει ὁ χρόνος στάχτη,
μοῦ στέλνει ἀκόμη μιὰ στερονή εὐωδιά,
κι ὄλος ἀνθίζω, ξάφνου, σὰν τοῦ φράχτη
τὴν πυρφυροντυμένη ροδωνιά.

Ψιθυρισμούς, ἀρώματα, τ' ἀγέρι
τοῦ θεοῦ λεβάντη, παίρνει ὄθε διαβῆ,
κι ἀπ' ὄλα κλέβει κάτι νὰ μοῦ φέρη,
ὡς κι ἀπ' τὸ λουλουδάκι τὸ μαβί.

Ἦρες στὰ χρυσομένα στάχυα παίζει,
καὶ στοῦ χωριοῦ τὶς κάτισπρες ἀδλὲς
μεθάει, ἀπὸ τοῦ ρόδου τὸ κρεμίζι,
γλεντᾶ τὶς ἄσπρες βιόλες τὶς γλυκὲς.

Φτερώνει, ἀστροφυλλίζει ὅλη τὴ λεύκα,
τὶς πράσινες λυγίζει κίλαμιές,
καὶ μ' ὄση γύρη κλέβει ἀπὸ τὰ πεικά,
χρυσὲς στὴ γλῶη γράφει πιναλίες.

Γλυκὰ σαλεύει τὶς ἱτιές, μὰ σκύβει
ξάφνου, μέσα στ' ἀκύμαντα νερά,
καὶ τὴ σκιὰ τοῦ φεγγαριοῦ συντρίβει
σ' ὀλόχευσε κομμάτια ἀστραφτερά.

Βρίσκει σπὴν κίγκελόπορτα τὴ δούλι
βοσκοῦλι, πού ὄνειρεύεται ἀγκαλιή,
ξεσφίγγει τὴ γέλωτόχρυσή της μπόλια
καὶ τὴς σιλεύει τὰ ξανθὰ μαλλιά.

Ἔτσι, πού στ' ὄνειρο τὴς βυθισμένη,
τὰ χάρου του τὰ νοιώδει σὰ φιλιή,
καὶ σφίγγει ἀπὸ τὸν κόθο μεθυσμένη
πάνω ἀπ' τὸ στήθος, μὲ ἄσπρη τραχηλιά.

Ψυχή μου, πού σὲ νόμιζα συντριμί
 μὲ τί λαχτάρα, ἀπόψε, σὲ θωρῶ,
 νὰ βλέπης τὸ ξανθό, πού φεύγει ἀγρίμι,
 σὰν τὸν ἀρχαῖο τοῦ ἔρωτα θεό !

*Ονειρα ἀπόψε ποῦχανε πεθᾶνει,
 πόθοι, ποῦχαν ὡς τώρα κοιμηθεῖ,
 ἕνα τραγούδι γίνονται, πού φτάνει
 στὰ χεῖλη μου καὶ πάει νὰ ξεχυθῆ.

Ποῦναι γλυκὸ σὰν ἄστρο, καὶ σὰ χνούδι
 ἀνάλαφρο, σὰν τῆ ζωῆ βαθύ,
 κι ὄλο εὐωδιάζει σὰν τὸ πεταλούδι,
 ποῦχει μέσα στὸ ρόδο κοιμηθεῖ.

Κι ὅπως τ' ἀκούω, μόνος, μ' ἄγιο πόθο
 μὲς στὴ γαλάζια νύχτα ν' ἀντηχῆ,
 σάρκα πὼς ἔχω ἀπάνω μου δὲ νοιώθω,
 σὰ νᾶγινα ὄλος, μιᾶ λευκὴ ψυχὴ !

*Ὅπου ποθεῖ, ζητάει νὰ φτερουγίσῃ
 πᾶνω ἀπ' τὸ μάταιο κόσμο μοναχῆ,
 κι ὀλόρθη ἔμπρὸς στὸ μαῦρο κυπαρίσσι
 κοιτάζει ἔν' ἄτρο μ' ἄγρια ἀπαντοχῆ.

*Ἐν' ἄστρο, πού στὸ φύλλωμα εἶχε ἀρχίσει
 νὰ πλέκη τὰ σμαράγδια του, ἢ σὲ μιᾶ
 στράτα πυκνὸ πού ζώνει κυπαρίσσι,
 καὶ σβήνει τώρα στὴ γαλάζιη ἐρμιᾶ.

ΤΑ ΣΚΥΛΙΑ ΤΟΥ ΡΟΥΝΤΑ

Σάν πέθανε ο Ρούντας, τὰ σκυλιά του πήρανε τούς πέντε δρόμους. Ὁ Ἄρης, κανελλῆς μὲ ἀσπρὲς βοῦλες, ἡ Ἄρτεμις, ἀσπρη μὲ βοῦλες κανελλιές, εἶταν μιὰ φορὰ τὰ δμορφώτερα λαγωνικά τοῦ τόπου. Οἱ κυνηγοὶ τὰ ζηλεύανε, πρόσφεραν μεγάλες τιμὲς γιὰ νὰ τ' ἀποχτήσουν, μὰ ὁ Ρούντας, χαμογελώντας κάτω ἀπὸ τὰ ψαρὰ μουστάκια του, ἔλεγε : «Τὰ σκυλιά μου ; Οὔτε κουβέντα. Μὲ διαμάντια δὲν τ' ἀλλάζω !» Κ' εἶταν, ἀλήθεια, ἀχώριστοι συντρόφοι ὁ ἀνθρωπος καὶ τὰ δυὸ λαγωνικά, ὅχι μόνο στὸ κυνήγι, μὰ καὶ στὸν περπάτο, στὸ παζάρι, στὸν καφενὲ—παντοῦ. Ἐκεῖνος ψηλός, μὲ τὴν κουριστὴ περπατησιὰ ποὺ τοῦχε δώσει σαράντα χρονῶν θαλασσινὴ ζωὴ· ἐκεῖνα χυτὰ, ζωντανὲς σαῖτες, πηγαίνανε μπροστὰ—πίσω, τρυπώνανε στὰ χέρτα, χανόντουσαν, γιὰ νὰ φανοῦν ἀξάφνα, μυρίζοντας τὸν ἀέρα μὲ τίς σουλερὲς μούρες τους, τρόμος τῶν πουλιῶν ποὺ ἀναπτερούγιαζαν τοῦ ψήλου.

Γιὰ τὸν παλιὸ καραβοκώρη τὸ κυνήγι εἶχε γίνει πάθος. Δυὸ—τρεις φορὲς τὸ χρόνο ταξιδεύετανε στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ καινουργώσῃ τίς προμήθειές του.

Τὰ ντουφέκια του εἶταν ἡ τελευταία λέξη τῆς ὀπλοτεχνίας, τὰ φυσέκια του τῆς καλλίτερης Ἑγγλέζικης μάρκας. Ἡ φέλιπνη φορεσιὰ του, οἱ τσάντες του, οἱ μπότες του πάντα περιποιημένες. Ἐνα βράδι ποὺ τὸν ἀπάντησα στὴ δεντροστοιχίᾳ νὰ γυρίζῃ στὴν πόλη, εἶταν καμαρωτός, σὰ νὰ μὴν τὸν εἶχε κουράσει καθόλου ἡ ὀλοήμερη ἐκδρομὴ. Κάτω ἀπὸ τὴν πλατεῖα ρεμπόμπλικα τὰ μάτια του λάμπανε ἀπὸ ζωὴ. Στάθηκε καὶ μοῦδωκε τὸ χέρι,

— Λεβεντιές, καπετάν Ρούντα ! τοῦ εἶπα.

Χαμογέλασε κολακεμένος. Κουβεντιάσαμε λίγο γιὰ τίς μπεκάτσες ποὺ εἶχαν πέσει μὲ τὴν τελευταία χιονιά, γιὰ κάτι ἀγριόχηνες ποὺ σημαδεύτηκαν στὸ βάλτο, πέρ' ἀπὸ τὴν Ἴρια, γιὰ κάτι τσαρλατάνους κυνηγούς ποὺ βλάθησαν νὰ περάσουν τὸ Σεβὰχ Θαλασσινὸ στὰ ψέματα. Σὲ μιὰ στιγμὴ ἀκουστήκαν κακαρίσματα καὶ φωνὲς γυναικῶν τρομαγμένες. Ὁ κυνηγὸς ἀλαφιάστηκε, σφύριξε καὶ τὰ δυὸ σκυλιὰ φανερώθηκαν τρέχοντας. Εἶχαν στρώσει στὸ κυνήγι τίς κότες τοῦ γειτονικοῦ περβολιοῦ. Στὸ κάλεσμα τ' ἀφεντικοῦ τους χύθηκαν ἔξω ἀπὸ τὰ λάχανα καὶ τώρα νάτα ποὺ στέκουν πλάγι τοῦ ὑπάκουα, μὲ

τά μάτια καρφωμένα άπάνω του. 'Ο Ρούντας έσκυψε και χάιδεψε τά κεφάλια τους.

— Τά παιδιά μου, μουρμούρισε.

— Τ' αγαπάτε;

— Τρελλαινόμεαι για δαύτα!

Κ' όστερα μελαγχολικά:

— Μήπως και ποιδν άλλο έχω στδν κόσμο; Αύτά είναι για μένα και συγγενείς και φίλοι.

Μπορεί νά μὴν εΐταν ύπερβολή. Κανένας δὲν ἤξερε ἂν εΐχε συγγενείς ὃ καπετάν Ρούντας, ὃ ξενοφερμένος, πού ζοῦσε μοναχός, σ' ἓνα καμαράκι, στήν ἄκρη τῆς πόλης, κάτω ἀπὸ τὸ φρούριο. "Ὅσο για φίλους, μπορεὶ νᾶφταιγε κι ὃ ἴδιος. Κάποια μισανθρωπία, θᾶλεγε κανεὶς, τὸν κρατοῦσε μακριὰ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ συμπάθεια. Στὸ καφενεῖο καθόταν πάντα ἀσυντρόφευτος, παράμερα, φουμάροντας τὴν πίπα του — καπορᾶλ πὸς σκορποῦσε βραεὶὰ μυρουδιὰ—μὲ τὸ βλέμμα βυθισμένο μακριὰ, ποὶς ξέρει σὲ ποιδν περασμένο κόσμο. Τὰ σκυλιὰ εΐταν κουβαριασμένα στὰ πόδια του, μισοκλείνανε τὰ μάτια, βυθισμένα, ποὶς ξέρει, κι αὐτὰ στὸ δικὸ τους κόσμο, σὲ δράματα φτερῶν και ἰσκιῶν . .

Σὰν πέθανε λοιπὸν ὃ Ρούντας, τὰ σκυλιὰ του πήρανε τοὺς δρόμους. Καὶ τὸ πράμα συνέδηκε ἔτσι: Στὴν κηδεὶα του πὸς τὴν ἀκολούθησαν ἀπὸ χρέος χριστιανικὸ εὶ γειτόνοι και πὸς τὴ φρόντισε ἡ σπιτονοικοκυρά του ἡ κυρὰ Βγενιὰ τὰ δυὸ σκυλιὰ πήγαιναν μπροστά, ἡμερα, μὰ σὰ σαστισμένα για κείνο πὸς συνέβαινε σήμερα στὸν ἀφέντη τους. "Ὅταν ἡ κηδεὶα ἔφτασε στήν πόρτα τοῦ νεκροταφείου, ὃ παπ' Ἀργύρης φώναξε:

— Διῶχτε τὰ σκυλιὰ!.. Δὲν κάνει νά μποῦνε μέσα!

Μὰ πὸς νά τὰ σταματήσουν. Πρῶτα ὃ Ἄρης, ὃστερα ἡ Ἄρτεμις χύθησαν γλιστρώντας σὰ χέλια ἀνάμεσα ἀπ' τὰ σκέλια τῶν ἀνθρώπων. Τὰ παιδιὰ τὰ κυνήγησαν μὲ τίς πέτρες, ὡς πὸς χάθησαν κοντὰ στὸ νεκροσκοπεῖο, ἀνάμεσα στοὺς σταυροὺς και στὰ σφερδοῦκλια.

Τὴν ἴδια βραδιὰ, ὃσοι πέρασαν ἀπὸ τὴ δημοσιὰ ἀκουγαν ξέμακρα, πρὸς τὸ μέρος τῶν κυπαρισσιῶν, θρηνηρὰ ἀλυχτήματα, οὐρλιάσματα παραπονετικά. Καὶ κάποιος, πὸς ἤξερε τὴν αἰτία, εἶπε:

— Τὰ σκυλιὰ τοῦ Ρούντα!..

"Ὅστερ' ἀπὸ λίγες μέρες, νάσου τα και ξαναράνηκαν στήν πόλη. Γύριζαν και τὰ δυὸ μαζί, μὲ τὰ κεφάλια κατεβασμένα, μὲ τὰ πλατιά τους αὐτιά κρεμασμένα. Πρῶτα πήγανε σπῆτι τους. Ἡ κυρὰ Βγενιὰ,

πού τ' άκουσε νά ξόνουν τήν πόρτα μέ τά νύχια τους, βγήκε στο παραθύρι και συγκινήθηκε : «Βρέ, τά κακόμοιρα ! Πώς έκαταντήσανε τ' άρφαναμένα...»

Άνοιξε, τάμπασε μέσα... Έκεινα τρέξανε στήν κάμαρα τ' άφέντη τους, άνήσυχα. Ή γυναίκα τούς έθαλε νά φάνε, μπουκιές βουτηγμένες στο λάδι, «όπως έκανε ο μακαρίτης». Πέσανε άλαίμαργα στή γαδάδα. Ύστερα, κουλουριαστήκαν στα πόδια του άδειανου κρεβατιού, σφιγμένα, τ'όνα μέ τ' άλλο. Ή Άρτεμις άκουμπούσε τ' κεφάλι της στο λαιμό του Άρη. Και μέιναν έτσι ως τ' ο βράδι, κι έλη τή νύχτα.

Μά τήν άλλη μέρα παρουσιάστηκε καινούριος νοικάτορας για τήν κάμαρα—ένας νιοφερμένος τηλεγραφετής. Τ'ο σφερό έδιωξε τή συμπόνια. Ή κυρά Βγενιά άνοιξε τήν πόρτα κ' έβγαλε στο δρόμο τά ζώα. «Άντέστε καφόμοιρα, τι νά σάς κάνω κ' έγώ άφο' εισαστε άτυχα...»

Έκεινα πλανήθηκαν γύρω στή γειτονιά, τ'ο βράδι ξαναγύρισαν, ξύσανε τήν πόρτα, μά ή γριά δέν τούς άνοιξε. Ξαγρόπνησαν άπόξω ούρλιάζοντας. Ή γειτονιά γίνηκε άνου κάτω. Τά πήρανε μέ τις πέτρες. Ή φούρναρης βγήκε μέ μι' μαναβέλα και τά χτύπησε : «Ούστ! ...». Τά σκυλιά, κλαίγοντας, χώνεψαν στο σκοτάδι, κατηφόρισαν στο λιμάνι, κατά τ'ο Τελωνείο...

— Δέ βρισκεται κανένας κυνηγός νάν τά πάση ; είπανε μερικοί.

Και βέβαια, βρέθηκαν πολλοί, μά πώς νά τά καταφέρουν νά τούς άκλουθήσουν ; Όσες φορές θέλησε άνθρωπος νά τά πιάση, δείχνανε τά δόντια, φοβερίζοντας. Άκόμη και τ'ον Πέρβαλο τ'ον άπόστρατο, πού είταν καμμιά φορά σύντροφος τ' άφεντικου τους στο κυνήγι, δέν ήθελαν νά τ'ον ζυγώσουν. Βρώμικα τ'ώρα, άδυνατισμένα, κακοτράχαλα, μά πάντα μαζί, πλανιόνταν μέσα στις ρούγες, βύσκοντας στα σκουπίδια. Τις περισσότερες φορές, νύχτα, πήγαιναν νά πλαγιάσουν στήν πόρτα τ' άφεντικου τους. Μά σάν τά χτύπησαν κ'άνα δυ'ο φορές άκόμα, δέν ξαναφάνηκαν έκει. Συχνά τά βλέπανε στους παραλιακούς καφενέδες και συχνότερα κάτω από τ'ο ύπόστεγο του Τελωνείου.

Μά μέρα, ο Άρης τ'άνηκε μόνος. Τ'ο ν'έχε γίνει ή συντροφισιά του ; Παιός ξέρει. Μπορεί και νά τήν πήραν οι ναύτες του Βατικιώτικου τρεχαντηριού πού ήρθε φορτωμένο κρεμμύδια κ' έφυγε δυ'ο ώρες μεσά νύχτα. Τ'ο τρεχαντήρι δέν είχε παραβάσκυλο. Πώς λοιπόν, όταν έφυγε άκούστηκαν ξέμακρα, από τή σκοτεινή θάλασσα, ούρλιάσματα ; Κάποιοι πού άγροπνοούσαν στο μουράγιο, ψαρεύοντας γοφάρια, γροάκησαν κι άλλο σκυλίσιο κλάψιμο από τ'ο Βραχίονο, ένα ούρλιασμα πού άπαντοίσε σάν άντίλαος.

Κι ὁ Ἄρης γύριζε τώρα μοναχός, ἀπάνου κάτω στὰ μουράγια, ραντισμένος ἀπὸ τὰ κύματα, ἀξιολύπητος.

Σωστὸ κοπρόσκυλο κατάντησε. Οἱ ἄσπρες βοῦλες ἀφανίστηκαν κάτω ἀπὸ τὴ βρώμα ποὺ σπέπαζε ὄλο του τὸ κορμί. Τὰ τσιμπούρια κρεμάστηκαν σταφύλια ἀπὸ τ' ἀδιά του. Τὰ παῖδια του πεταγόντουσαν κίτου ἀπὸ τὸ ἄθλιο πετοῖ. Καὶ στὰ λιμασμένα του μάτια καθρεφτιζότανε ἀπειρη θλίψη . . . Μὲ τὸν καιρὸ τὰ μάτια κείνα πήρανε μιὰν ἔκφραση φόβου. Μπορῶ νὰ βεβαιώσω πῶς ἔλη τὴ μέρα χανότανε ἀπὸ τοὺς δρόμους, μπορεί καὶ νὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν πόλη, νὰ λημέριαζε κατὰ τις παλιὲς βενετσιάνικες καμάρες, κείθε ἀπὸ τὴ Φόσσα. Μὰ σίγουρα τὴ νύχτα ξαναγύριζε μὲ τὸ σκοτάδι, νὰ φαχουλέψη στὰ σκουπίδια γιὰ κανένα κόκκαλο. Μιά φορὰ τὸν εἶδα κιόλας.

— Ἄρη ! Ἄρη !

Τὶ νὰ γίνηκε στὴν ψυχὴ τοῦ σκύλου ποὺ ὕστερ' ἀπὸ τόσον καιρὸ ξανάκουγε τ' ὄνομά του ; Στάθηκε. Τὸ σοκάκι εἶταν ἔρημο. Μέσα στὸ φωτερὸ κύκλο τοῦ φαναριοῦ ζύγωνε κουνώντας τὴν οὐρά, μὲ κοίταξε σὰ φάντασμα. « Ἄρη ! ». Μὰ τὴ στιγμή ἐκείνη κάποιον παράθυρο βρόντηξε ἀπὸ τὸν ἀέρα. Ὁ σκύλος ἀλαφιάστηκε. Ἐφυγε τρεχάτος.

Ἄν τὸν ξανάειδα πιά, κ' ὕστερα ἀπὸ δυὸ—τρεις μῆνες εἶχα ξεχάσει καὶ τὴν ὑπαρξή του.

Μιά μέρα ἐνῶ περπατοῦσα ὄξω ἀπὸ τὴν πόλη, κοντὰ στ' ἀκρογιάλι, ἄκουσα πίσω μου φωνές, γλαλοή, βήματα ἀνθρώπων ποὺ ζύγωναν τρέχοντας. Κι ἀπὸ τὸ στενὸ δρόμο ποὺ ἔφερνε στὴν παλιὰ Φόσσα, εἶδα νὰ ξεμπουκάρη ἓνα πλῆθος ἀπὸ στρατιῶτες, πολίτες, παιδιά, ἓνα θολὸ κύμα κόσμου ποὺ κυνηγοῦσε μὲ ξύλα καὶ σπαθιά ξεγυμνωμένα ἓνα σκυλί. Ἀπάνου στὴν τάπια τοῦ Ὀπλοστασίου φανερωθήκανε ἄλλοι στρατιῶτες καὶ δυὸ ἀξιωματικοὶ φωνάζοντας μὲ ταραγμένες χειρονομίες. Αὐτοὶ φώναζαν σὲ μένα.

— Φυλάξου ! Εἶναι λυσσασμένο ! Φύγε ! φύγε ! . . .

Νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, σάστησα. Πήδησα ἀπάνω σ' ἓνα τειχάκι, λείψανο τοῦ παμπάλαιου καναλιοῦ, κ' ἐκεῖ στάθηκα καὶ εἶδα . . . Καὶ εἶδα τὸ σκύλο νὰ περνᾷ ἀφρισμένος. Θέ μου, εἶταν ὁ Ἄρης ! Πιά σὲ τί χάλι ! Σκέλεθρο ζωντανό, ποὺ τὸ κούρνιζε, λές, κάποιος ἡλεχτρισμαῖς, μὲ τὴν οὐρὰ ὀλόρθη, σὰ φίδι φοβερό, στὸν ἀέρα, μὲ τὰ μάτια φωτφορεῖα φέγκριζε κιόλας τὸ στέμα του βγάζοντας ἄφρη. Κι ἔ-

τρεχε τὸ κακόμοιρο, δρομοῦσε κατὰ τὴ θάλασσα, μὲ τὰ μάτια στηλά, κυνηγᾶμένο ἀπὸ τὸ μανιασμένο κόσμο.

—Εἶναι λυσσασμένο !.. λυσσασμένο ! . . Φυλάξου ! . . Φύγε ! . .

Μιά, δυὸ πιστολιές κ' οἱ σφαῖρες πέρασαν ἀπὸ μπροστά μου σφουρίζοντας. Πυροβολοῦσαν εἰ χωροφύλακες, καὶ τὰ παιδιὰ πετοῦσαν λιθάκια.

— Σκοτώστε το ! Σκοτώστε το ! Εἶναι λυσσασμένο !

Ὁ Ἄρης ἔφτασε στὴ θάλασσα. Στὰ βότσαλ' ἀπάνου τὰ πόδια του τρέκλιζαν. Γιὰ μιὰ στιγμή, κώλωσε φοβισμένο μπροστά στοῦ νεροῦ ποῦ πάφλαζε μαλακά. Γύρισε τότε κατὰ τοὺς ἀνθρώπους. Στηλωθήκε ὅσο μπορούσε καλλίτερα, μὲ τὰ πόδια ἀνοιχτά, κ' ἐτοιμάστηκε γιὰ μιὰν ἀπελπιστικὴ ἄμυνα. Εἶτανε φοβερός ἔτσι ὁ Ἄρης, μιὰ ἄγρια μεγαλοπρέπεια εἶχε πάρει στὴν κρίσιμη ἐκείνη στιγμή, μὲ τὸ ἀπάνου χεῖλο ἀνασυρμένο, μὲ τὰ μάτια ποῦ θαρροῦσες πῶς θὰ πεταχτοῦν σὰ βόλια ἔξω ἀπὸ τίς κώχες τους, μὲ τὴν τρεμούλα τοῦ πετσιοῦ του, μ' ὅλη του τὴν τερατωσύνη. Τὸ πλῆθος, ποῦ εἶχε ζυγῶσει τώρα, σταμάτησε δειλιασμένο. Μερικοὶ πιωδρόμησαν λίγο. Γίνηκε μιὰ λιγότερη στιγμή σιωπῆς. Ἄξαφνα, σὰ μαχαιριά μπήχτηκε ἓνα θρηγερό, κρύο, σερνάμενο ἀλύχτισμα κ' οἱ ἀντικρινὲς φράγκικες καμάρες τὸ δευτέρωσαν μὲ τὸν ἀντίλαλό τους, σὰ ν' ἀπαντοῦσαν ἓνα — δύο — τρία σκυλιὰ μὲς ἀπὸ τὸ χλιοχρονιτικὸ σκοτάδι, τὰ σκυλιὰ τοῦ Φραγκίσκου Γκριμάνου, τοῦ « πρεβεδούρου τῶν κάστρων » .

Μὰ σύγκαιρα βρόντηξ' ἓνα πιστόλι.

Ὁ Ἄρης πήδηξε ψηλά καὶ πίσω, ἔπεσε μέσα στὰ ρηχὰ νερά ποῦ τὸν μισοσκέπασαν. Τότε πήρσαν ὅλοι κουράγιο καὶ τρέξανε στοῦ γιάλο. Τὰ νερά γλύφανε τὴν ἀμμουδιά κοκκινισμένα.

Καὶ τὰ παιδιὰ πήρσαν βότσαλα καὶ πετροβολοῦσαν τὸ σκοτωμένο σκυλί.

Σιγά — σιγά κατέβαινε τὸ σκοτάδι. . .

«Δὲν μπορεῖ ν' ἀχθῇ κανεὶς τὸ νοῦ του σ' ἓνα σκύλο.» Τόσα αὐτὲ πολλὲς φορὲς μέσα μου, θυμωμένος μὲ τὸν ἑαυτὸ μου, ποῦ ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια, ἐπιμένει σὲ κάποιες θύμησης, σὲ κάποιες τραγωδίαις. Μὰ αὐτὲς, ποῦ τίς νομίζει κανεὶς κοιμισμένες γιὰ πάντα, τρυποῦν τὸν καιρὸ κι ἀνεβαίνουν σερνάμενες, σὰν τὰ χωματένια σκυληῖα. Ἄνεβαίνουν καὶ σὲ βσανίζου. Στὴν ἀρχή, λέει κανεὶς πῶς πάνε, πέρασαν. Μὰ θὰ ξανάρθουν. Κ' ἴσως ἄμα τίς γράψει, ξαλαφρώνει. Στὸ κάτω τῆς γραφῆς, εἶναι καὶ γελοιο νὰ θλίβεται κανεὶς γιὰ ἓνα ζῶο.

Σε λίγες μέρες είχα λησμονήσει πιά τήν τραγωδία τῆς ἀκρογιαλιάς. Τόσο πού ἔνα ἀπόγειομ βγήκα ἀπό τήν πόλη καί πήγαίνα κατὰ τὰ μέρη κείνα ἀνυποψίαστος.

Τὸ δειλινὸ τ' Ἀπριλιάτικο εἶταν ἑξαίσιο. Καθρέφτης ἡ θάλασσα· κ' ἡ μυρουδιά τῆς ἐρχότανε ἀνακατεμένη μετ' τὸ τραγοῦδι τῶν ψαράδων πού καμάκευαν γλῶσσες καί σουπιές στὸ ρηχὸν κόρφο. Ἀρμυρήθρες πρακαιοβελούδιζαν στὴν ἀμμουδιά, καί πίσω τους, στὸ χέρωμα, βλυσίδι τ' ἄγρια βλήττα, τὰ χαλκοπράσινα, πού «δοοὶ τὰ τρῶνε βλέπουν τὰ πράματα διπλά».

Ξάφνου, θυμήθηκα τὸν Ἄρη καί τὸ κακὸ του τέλος. Εἶπα «κἀπού ἐδῶ» κ' ἔψαξα μετ' τὸ μάτι. Καί τότε, μέσα στὰ νερά, — πού εἶχαν κατεθεῖ κιάλας λιγάκι ἀπὸ τὴ χασοφεγγαριά — εἶδα ἕνα μαῦρο πρᾶμα κοιτάμενο, πού σάλευε: Βέδικια, εἶταν ἕνας σκύλος κ' ἔσάλευε, χωρὶς νὰ προχωρῇ ἀπὸ τὴ θέση του. Δὲ μετ' γελοῦσαν τὰ μάτια μου... Ἐσάλευε μόνος του, γιατί ἡ θάλασσα εἶταν γυαλί. Μποροῦσα νὰ πιστέψω πῶς; Ὁ Ἄρης εἶταν ζωντανὸς ἀκόμη, ὕστερα ἀπὸ δυὸ βδομάδες μέσα στὸ νερό;

Ζύγωσα πιότερο καί κοιτάξα καλλίτερα. Καί εἶδα πῶς τὸ κορμί τοῦ σκύλου εἶταν ἔλο σκεπασμένο ἀπὸ καθούρια, ἀμέτρητα καθούρια, μικρά, μεγάλα, γυαλιστερά, μαῦρα, πού ἔτρωγαν τὸ κορμί τοῦ σκοτωμένου ζώου κι ἀναδεύονταν σὲ μιὰ μάζα πού πηγαινοερχότανε σ' ἔλο του τὸ μᾶκρος. Καί καθὼς εἶταν σιγαλιά, ἀκουγα ἔν' ἀλαφρὸ τρίξιμο, σάν κοκκάλων πού ἀνακατεύονται...

Μιά ἀλκυόνα πέρασε, ἀγγίζοντας τὴ θάλασσα μετ' τὴ γαλάζια φτερούγα τῆς. Ὑστερα μιὰ ἄλλη, πού ἔφερνε βόλτα τὴν πρώτη μ' ἀνοιχτοὺς γύρους. Ἐστηναν τὸν ἐρωτικό τους χορὸ ἀπάνου ἀπὸ τ' ἀνοιχτάτικα νερά.

Τὰ πουλιά, κι ὅλα τὰ ζῶα εἶναι πιὸ καλότυχα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους γιατί δὲν ἔχουν τὴ γνώση τοῦ θανάτου. Κι οὔτε τὸ φόβο του.

Ο ΑΛΗΤΗΣ

(Προοίμιο)

Εἶχε τελειώσει ὁ πόλεμος ὁ μισερὸς κ' ἐγέροναν
 Στὴ γῆ τους τὰ στρατεύματα· στὸν τόπο τους ἐλαίρναν
 Τὰ βίσινά τους, τὶς πληγές, καὶ μὲ σκυφτοὺς τοὺς ὤμους
 Σηκώναν ἔρματα βαρεῖα καὶ σκίζανε τοὺς δρόμους,
 "Ἄλλοι ἀπὸ δῶ κι ἄλλοι ἀπὸ κεῖ, σὰ μερμιγκιῶν ἀσκέρι
 Μὲ δρομαλαίικια φιδωτὰ πού πάει τὸ καλοκαίρι,
 Μαύρα, στοὺς κάμπους τοὺς ξανθοὺς καὶ τὸν καρπὸ συναΐζει,
 Κ' ἢ τσοῦρμο ταξιδιάρικων πουλιῶν, σὰ χειμωνιάζει.
 "ὦ! Μοῦσα μου, πού ὄντάμα τους σκυφτὴ τὴ στράτα ἐπήρες,
 Κ' εἶδες κι αὐτοὺς πού μὲ ἀνοιχτὲς τοὺς καρτερούσαν θύρες
 Γονεοὶ, γυναῖκες, ἀδερφοί, παιδιὰ, γνωστοὶ τους, φίλοι,
 Κι αὐτοὺς πού τὸ καλώριες νὰ τους τὸ ποθν δυὸ χεῖλη
 Δὲ βρέθηκαν, μὰ ἡ πέτρινη καρδιά τους ἀπ' τὴ φοβικη,
 Τῶν ἔρμων, τοὺς ραγίστηκε πνιγμένη ἀπὸ τὴ λύπη, —
 Πές μου! τοῦ ἀνθρώπου ἡ μάθησι προσμένει τὴ φωνή σου,
 "Ὅσο φτωχὸς δὲ θαῦρισκε τοὺς θησαυροὺς τοῦ Κροίσου,
 Πές μου! νὰ μάθῃ λαχταρᾷ τὸ σπαραγμένο νῆμα,
 Τὶ τάχα ὁ κόσμος κέρδισε πού τόσο ἐχῦθηκ' αἷμα;
 Ρωτᾷ ἡ μητέρα, πού ξανὰ δὲ θ' λει δεῖ τὸ γιὸ της,
 Ρωτᾷ ἡ καλή, πού ἀκαρτερεῖ μάταια τὸν ἀκριβό της,
 Ρωτοῦν τ' ἀδέρφια, τὰ παιδιὰ, ρωτοῦν, κι αὐτοὶ πού γέρονουν
 Γιὰ τοὺς συντρόφους πῶχασαν, γιὰ τὶς πληγές πού φέρνουν.
 "ὦ! μὴν ἀρχίσεις νὰ μοῦ λὲς ἡρωϊσμοὺς μὲ χάρη·
 Πλερώνει μ' αἷμα ὁ ἀνθρώπος ἴσκιους γλωμοὺς πού ἐχάρει·
 "ὦ! μὴν ἀρχίσεις στέφανα νὰ πλέκῃς ματωμένα·
 Μ' αἷμα μονάχα ἀδερφικὸ τ' ἀνθ' εἶναι ζυμωμένα.
 "ὦ! μὴ μοῦ πεῖς, γιατί θὰ δῆς νὰ σκίσω τὴν καρδιά μου
 Νὰ τῆνε φάω, σκυλιάζοντας ἀπ' τὴν ἀπελπισία μου!
 Μὰ θὰ μοῦ πῆ;—καὶ τὸ ἐννοῶ, καὶ τὸ θαυμάζω, ὦ θεία,—
 Πού κάτου στέκει ὀλόφωτη στημέν' ἡ Αὐτοθυσία·
 Πράξῃ τρανή, πού τὴν ψυχὴ μὲ τὴ θεότη ἐνάνει,
 Πού καὶ τὸ ἐγκλημα ὑψηλὰ στὸν οὐρανὸ ἀνυψώνει·

Ὕμνο ἢ ψυχὴ μου ἀντάμα σου καθημερνὰ ὡς τῆς ψάλλει !
 Μὰ πότε αὐτὴ ἀπ' τὸν ἀνθρώπο τὸν Ἐγωϊσμό θὰ βγάλῃ ;
 Πότε τὰ πάθη τὰ τυφλὰ μ' αὐτὴ θὰ νικηθοῦνε ;
 Ἀκούω παιᾶνες ν' ἀντηχοῦν, μνημεῖα κοιτάω νὰ στηθοῦνε,
 Ποὺ σαγηνεύουν τὴ θωριά καὶ ποὺ κοιμοῦν τὸ πνέμα,
 Καὶ μοιάζει σὰ νὰ κρύβεται ἡ ἀλήθεια ἀπὸ τὸ ψέμα.
 Ὡ νάτο, οἱ νέοι κοιτᾶζοντας τὰ φτεροπόδσορ' αἴτια,
 Ποὺ ἂν καὶ μαρμάρινα θαρρεῖς ποὺ σκίζουνε τὰ πλάτισ,
 Νάτο, χυμοῦν φανταστικά μὲ τῶν αἰτῶν τὴ χύτη. . . .
 Κ' ἢ Μοῦσα μεῦδειξε σκιφτὴ κάποιον ποὺ λένε Ἀλήτη.

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ.

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ

Ποιὸς θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ φανταστῆ πὸς ὁ Φράνς, ποὺ ἐδὼ στὸ Παρίσι καὶ σ' ὅλο τὸν κόσμον τώρα τὰ κόμματα τῶν ἀριστερῶν γιορτάζουνε σὰ δική τους γιορτὴ τὰ ὀγδόντα του χρόνια, ποιὸς θὰ τὸ φανταζότανε ποτὲ πὸς αὐτὸς ὁ ὑπομονετικὸς πατριάρχης τοῦ ἐπαναστατισμοῦ μορφώθηκε μέσα σὲ σχολιὸν παπάδων; Σὰν τὸ Ρειάν, τὸ δάσκαλό του, παρόμοια καὶ τοῦτος μᾶς ἐρχεται ἀπὸ τὰ παπαδίστικα λημέρια, κ' ἐξηγοῦνται ἔτσι οἱ ἄπειρες ἀντιγνομίες ποὺ εἶναι χυμένες στὸ ἔργο του.

«Τοὺς πιὸ ἐπικίντουνους ἐχτροὺς τῆς ἡ ἴδια ἢ ἐκκλησιά μέσα στὰ χέρια τῆς τοὺς ἐτοιμάζει», λέει ὁ abbé Lantaigne. Παρατήρηση πιὸ σωστὴ ἀλήθεια δὲ θὰ μπορούσε νὰ γίνει. Ὁ Φράνς μελετώντας στὰ θρανία τῆς ἐκκλησιᾶς τὶς ἀμέτρητες ἱστορίες τῶν ἀμέτρητων αἱρέσεων, καὶ συνάμα ἀκούοντας μὲ προσοχὴ τοὺς Θεοφοβούμενους ἐπίσημους τοῦ ἄμβωνα νὰ τοῦ διδάσκουνε ὅλα τὰ ψυχοφελῆ τετριπία, ποὺ πρέπει νὰ κατέχει ὁ πιστὸς γιὰ νὰ τὶς πολεμῆ στὴν πάσα ὥρα τῆς μέρας ἢ τῆς νύχτας, ἔμαθε τὸ πῶς πρέπει νὰ ἀμφιβᾶλει μεθοδικά. Τὴ θαυμάσια διαλεκτικὴ του ποὺ πλημμυρᾷ ἀπὸ λυρισμὸ ὕρνησης, ἔτσι τὴν ἀπόχτησε, ἔτσι ὁμως ὑποτάχτηκε καὶ στὸ πάθος τῆς ἐξακολουθητικῆς ἀντίφρασης. Πότε τὸ ἓνα τὸν βλέπουμε νὰ ὑποστηρίζει, πότε τ' ἄλλο, σ' ἓνα βιβλίον μέσα τοῦ τυχαίνει νὰ ρηθῆι τὰ ὅσα ὑπεράσπισε, καὶ νὰ ὑπερασπῆσι τὰ ὅσα ἐρρηξε σὲ προηγούμενον. Τὴ στενάχωρη τούτῃ αἰώρησή του καὶ ὁ ἴδιος βέβαια τὴν καταλαβαίνει ἀφοῦ πονηρὰ κάθε λίγο καὶ λιγάκι ζητᾷ νὰ ἰσορροπήσει ἀρτᾶζοντας ὅλα τὰ ὄπλα τοῦ ντυλεταντισμοῦ.

Ἡ ἡδονιστικὴ του ἰδιοσυγκρασία, ποὺ λατρεύει τὴν κοσμοπλάστρα ἀρμονία τῆς ἀρχαιότητος μας καὶ ποὺ ἐγκωσσε βαθιὰ τὴν αὐστηρόγλωμη ὀρμιοστάθεια τῆς, δὲν μπορεῖ νὰ ὑποφέρει τὸ Χριστιανισμό, ποὺ ἄπλωσε ἴσαμε τοὺς θρόνους

τῶν Ὀλύμπιων μιά πίστη θρημένη ἀπὸ τὴν ξεραῖλα τῆς Ἰουδαίας, μιὰ θρησκεία κατάλληλη μόνο γιὰ τοὺς στενόψυχους ἀσκητές. Καὶ τὴν ἐχτρεύεται ἀκόμη γιὰτι δὲ θέλησε ποτέ τῆς νὰ καταλάβει τὴ γλυκιὰ Θεϊκότητα τοῦ Ἰησοῦ, παρὰ κατάντησε αἱματερὸ ἐμψυχωτήριο τῶν πῶδ τεγλωμένων κι ἀκαρπων φανατισμῶν.

Μὲ τὴ «Θαῖα», σκοπὸς του εἶναι νὰ μᾶς δείξει πὼς ὁ χριστιανισμὸς θὰ μποροῦσε νὰ γίνε ἐυχάριστος, μὲ τοὺς θρόλους του τοὺς γαλήνιους, τοὺς ἀναπαντικοὺς, μὲ τὰ παραινεθῆκα του τ' ἀλληγορικά, μὲ τὴν ἀπλοϊκὴν καὶ γενναϊόψυχη καρτερικότητα ποὺ διδάσκει, ἂν δὲν τὸν ἀτίμωζε ἡ πνοὴ τοῦ φανατισμοῦ ἢ ἀντιδημιουργικῆ, ἀφοῦ αὐτὴ εἶναι κι ὄχι κινένας ἄλλος ποὺ διατάζει τὸν ἄξεστό ἐρημίτη νὰ πολεμήσει τὸ Ὄρατο καὶ τὴ Ζωή. Ὁ ἐπικυρικός καὶ ὁ σκεφτικιστῆς δείχνονται ἀνώτεροι : Θέλοντας αὐτοὶ νὰ γευτήσουνε τὴ θρησκεία μεταχειρίζονται ἐνόπιους ἀδερφικούς, μιὰ εἰρωνία λόγου χάρη ἀλαφριά, ποὺ μάλιστα κάποτε μπορεῖ νὰ περικλείσει καὶ κάποιον τόνο Θωμασμοῦ, ὅπως ἡ εἰρωνία τοῦ Νικίτα τὴν ἔχει ποὺ ἀποχαιρετῶ τὸν Παφνούτιο.

Ἡ γενεὰ τοῦ Ρενάν δὲν ἀπαγορευτήκε ἀπὸ τὴ θρησκεία, ρήγτηκε ἀμέσως πτὴν ἐπιστήμη γιὰ νὰ βρεῖ σ' αὐτὴ τουλάχιστο τὴ μεγάλη βοήθεια, τὴ βεβαιότητα. Ὁ Φράνς, πάλι τὸ ἐνάντιον, ὅσο κι ἂν εἶτανε ἀκόμη μεγαλύτερες στὴν ἐποχὴ του οἱ ἐπιτυχίες τῆς ἐπιστήμης, κατάλαβε πὼς τῆς γυρεῦνανε πολλὰ περισσότερα ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ πραγματικὰ μποροῦσε νὰ δώσει, Ξεγλυστρόντας στὴν ταχτική τοῦ σκεφτικισμοῦ καταπιάνεται τότε τὸν ἀγῶνα ποὺ πολεμῶ τὸ καινούριο αὐτὸ εἶδωλο.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους ἥρωες του, ὁ abbé Coignard λέει :

« Πολὺ τὴν ἀγάπησα τὴν ἐπιστήμη καὶ γιὰ τοῦτο τὴ μισῶ τώρα, παρόμοιος μὲ τοὺς ἐρωτικάρικους ἀνθρώπους ποὺ βρίζουνε τίς γυναῖκες ἐπειδὴ δὲν μποροῦσανε αὐτὲς νὰ τοὺς δώσουνε τὰ ὅσα γιὰ λόγου τους ὀνειρευτήκανε. »

Ἐπίσης καὶ τὴ διανόηση γενικὰ ὁ Φράνς δὲν τὴν ἔχει σὲ μεγάλη ὑπόληψη. Ὁ Coignard του κι ὅταν πεινῶ κι ὅταν πάλι εἶναι καλογορτισμένος, διασκεδάζει ὑποστηρίζοντας πὼς « ἡ σκέψη εἶναι μιὰ ἀρρώστια ἰδιαίτερη ποὺ τὴν ἔχουνε λίγοι ἄνθρωποι καὶ ποὺ ἂν θὰ διαδινότανε ἐξάπαντος κι ἀμέσως θὰ σήμαινε τὸ τέλος τοῦ κόσμου ». Καὶ βάζοντας τὰ λόγια αὐτὰ στὸ στόμα τοῦ ἥρωα του δὲν κάνει ἄλλο παρὰ νὰ ἐπαναλαβαίνει τὴν ἰδέα τοῦ Ὁσκάρ Οὐάιλντ, ποὺ γράφει στὸ βιβλίον του « *Γνώμες γιὰ τὴ φιλολογία καὶ τὴν τέχνη* » : « Ἡ φύση ἐχτρεύεται τὴ διανόηση. . . Ἡ σκέψη εἶναι τὸ πῶδ ἀνθυγιεινὸ πρᾶμα, καὶ μπορεῖ νὰ φέρε τὸ θάνατο σὰν καὶ κάθε ἄλλη ἀρρώστια. Εὐτυχῶς, στὴν Ἀγγλία τουλάχιστο, ἡ σκέψη δὲν εἶναι κολλητικὴ. Τὴν ἐξοχὴ ὄψη τῆς φυσικῆς ὑγείας ποὺ ἔχει ἡ ράτσα μας τὴ χρωστοῦμε μονάχα στὴν ἰλιθιότητα μας τὴν ἐθνικὴ ».

Τὴν ἰδέα αὐτὴ ὁ Φράνς τὴν ἀναλύει πῶδ πλατιά στὸ βιβλίον του « Πιέρ Νοζιέρ ». Τονίζει ἐκεῖ πὼς ἡ διανόηση εἶναι ἀσχετὴ μὲ τὸν ἄνθρωπο. Τῆς δίνει τὸν ἀκόλουθο τὸν ὀρισμὸ : « ἡ διανόηση εἶναι ἡ ἰκανότητα νὰ συλλαβαίνεις

κάποιες σταθερές, μόνιμες σχέσεις μέσα στην ποικιλία των φαινομένων». Κατόπι δείχνει πώς δὲν είναι ἀναγκαία στήν ὑπαρξή, πώς δὲν είχε καμιά ἐπιρροή στά ὅσα ἀποτελοῦνε τή βαθύτερη ζωὴ τῶν ὄντων, στά φυσιοῤῃματα τους, στά αἰσθήματα τους. Καί τέλος πώς αὐτή ἔμεινε δλότελα ξένη στή γέννηση τῶν ἀνθρώπων θεσμοθυσίων. Δὲν ἀρνείται οὔτε τή χάρη, οὔτε τή γοητεία της, μὰ ἐπιμένει πὼς εἶναι ἀντίθετη στό πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπινου εἶδους, καί πὼς ἂν γενικευότανε τήν ἴδια τή στιγμή ἢ ζωὴ θάπαινε. «Οἱ ἄνθρωποι δὲ διατηροῦνται παρὰ μὲ τὸν ὄρο νὰ μὴ καταλαβαίνουνε τὰ λίγα πράματα πού τους εἶναι βολετό νὰ νιώθουνε. Ἡ ἀμάθεια καί ἡ ἀπάτη εἶναι τόσο ἀναγκαῖες γιὰ τή ζωὴ ὅσο τὸ ψωμί καί τὸ νερό. Ἡ διανόηση γιὰ νὰ μὴ καταντήσει ἐπικίνηση στίς κοινωνίες πρέπει νὰ εἶναι σπάνια κ' ἐλάχιστη». Ἄλλου πάλι λέει πὼς μέσα στό φυσιοῤῃματο βρίσκειται ἡ ἀλήθεια, ἡ μοναδική βεβαιότητα πού ὁ κόσμος μπορεῖ νὰ καταλάβει ἀπό τή φαντασιόπληχτη ζωὴ μας, ὅπου τὰ τρία τέταρτα τῆς δυστυχίας μας τή σκέψη ἔχουνε πηγή τους.

Πὼς ὁμως νὰ μὴ βάλουμε τίς φωνές ἀκούοντας νὰ τὰ λέει αὐτὰ τὰ λόγια ὁ συγγραφέας ἴσα ἴσα ἐκεῖνος πού στάθηκε ἐμπρός στό κάθε τι μὲ τῆς λογικῆς τὰ πιὸ φῖνα σῆνεργα, ἐκεῖνος πού θούλεψε γιὰ νὰ λευτερώσει τήν ἰδέα, πού πήρε μισοπεθαμένη τήν παλιά διαδεχτική μέσα ἀπό τίς νεκρικές βιβλιοθήκες γιὰ νὰ τήν ξαναζωντανέψει στό φῶς τὸ σημερνό, νὰ τῆς δώσει τή χαρὰ τῆς κίνησης καί τῆς συγχρονισμένης δημιουργικότητας :

Στό ζήτημα τοῦτο ἡ ἀντιγνωμία του δὲν περιορίζεται πιά σὲ λεπτομέρειες, ἀλλὰ παίρνουμες ξαφνική διάσταση μᾶς δείχνει ὀλοκάθαρα τὸ πῶς σημασία είχε γιὰ τήν ἀνατροφή τοῦ χωματέμα του ἡ διδασκαλία ἢ Θεολογική.

Μὰ ἐκεῖνο πού μᾶς κάνει νὰ τὸν ἀγαποῦμε τὸ Φράνς τόσο ὥστε νὰ παρατρέχουμε τὸν ὀχληρὸ ντιλεταντισμὸ τῆς κάθε του ἀντιγνωμίας, εἶναι ἡ προσπάθεια του ἢ ἀκαταπαυτη γιὰ νὰ παρηγορεῖ, μὲ τὸν ὅποιον τρόπο, τοὺς μοιρόγραφα νικημένους Ἕθνητοῦς. Τὸ καθένα ἀπὸ τὰ κύρια του πρόσωπα εἶναι καί μιὰ ἀνοιχτοχέρα προσφορά παρηγοριάς καί συμπόνιας, Ἡ συμπόνια τούτη ἀναγκάζει τὸν Trublei («Histoire Comique») νὰ λέει : «Εἶμαι γιαιτρός, δηλαδή βαστῶ ἕνα μαγαζάκι ὅπου πουλῶ ψευτιές. Ἀνακουφίζω, παρηγοροῦ. Μήπως μπορεῖς ν' ἀνακουφίζεις καί νὰ παρηγορεῖς δίχως νὰ λές ψέματα : » Παρόμοια κὶ ὁ Coignard καθησυχάζει τὸ μαθητὴ του κάνοντας τον νὰ ἐλπίζει στήν ὑπαρξή ἑνὸς φυσιοῤῃματο ἢ ἑνὸς ἐνθουσιασμοῦ ἄξιου νὰ ἐπιτύχει ἐκεῖ ὅπου τὰ πελαγῶνει ἡ λογική. Ἐακολουθητικά ὁ Φράνς βεῖσκει ἀφορμὴ γιὰ νὰ θαυμάζει, καί νὰ τονώνει μὲ τὸ θαυμασμό του, τὸν ἄγωνα γιὰ τή ζωὴ, τήν ὑπομονή, τὸ κουράγιο καί τήν ἐλπίδα τήν ἀνθρώπινη, πού κάποτες ξεπέφτει, λιγοστεύει μαρταίνεται καί πού μονομιᾶς πάλι ξινογεννιέται.

Ἄναλαβαίνει νὰ ὑπερασπίσει τοὺς μεγάλους σκεφτικιστῆς τῆς γαλλικῆς φιλολογίας γιαιτὶ ὅλοι τους, λέει, σταθήκανε γεμάτοι ἐνθουσιασμό, ὅλοι τους δουλέψανε γὰ νὰ γλυτώσουν τοὺς ὁμοίους τους ἀπὸ τή βαρβαρότητα τῆς σκλαβιάς καί τῆς ἀμάθειας. Ἐτσι ὁ Ραμπελαὶ δίδασσε τήν ἀνοχή, ὁ Μονταίνος

τὴν πανσοφία τῆς φύσης, ὁ Βολταίρος τὴν καλοσύνη καὶ τὴ λογικὴ, ὁ Ρενάν τὴν πρόοδο. « Ὅλοι τους, μ' ἓνα ἰδιαίτερο τρόπο δικό τους εἶτανε ἄγιοι. » Ἐκεῖνο ποῦ ξεδιακρίνει στὸ ἔργο τους δὲν εἶναι ἡ ἄρνηση, ὅπως μπορούσε νὰ νομίζει κανένας μωρόπιστος θαυμαστής τοῦ Φράνς, παρὰ ἡ γενναιοδωρὴ ἐπιμονή τους νὰ λυτρώσουνε τοὺς ὄσους ἀφανίζονται μέσα στὸ σκοτάδι.

Πολλοὶ καὶ διάφοροι κέρριοι θελήσανε νὰ ποῖνε πὼς τὴ δόξα τοῦ ὁ Φράνς τὴ χρωστᾷ στὴν εἰρὼνία του, ποῦ αὐτὴ μόνον ξαίρει νὰ τραβᾷ ἀναγνώστες Ἐξηγοῦσανε δηλαδὴ τὴν ἐπιτυχία ἐνὸς τέτοιου συγγραφέα, μὲ τὸν τρόπο ποῦ θὰ μπορούσε νὰ ἐξηγηθεῖ ἡ ἐμπορικὴ δόξα τοῦ δικοῦ μας Σουρῆ. Κ' ἐπειδὴ ξαίρω πὼς ἡ ἰδέα τούτη ἔχει μεγάλη πέραση, πρέπει νὰ ἐξετάσουμε λιγάκι τὴν εἰρωνία τοῦ Φράνς.

Καὶ πρῶτα πρῶτα ἄς ξεξηγορώσουμε τὴν εἰρωνία ἀπὸ τὸ χιοῦμο καὶ ἀπὸ τὸ κομικὸ. Ἡ εἰρωνία εἶναι πάντα τὸ συμπέρασμα μιᾶς διαφορειακῆς καὶ ἀριό-
τερης συλάμα ἀντίληψης τοῦ τραγικοῦ μας κόσμου, καταγωγή της ἔχει τὴ φιλοσοφικὴ ὀρθοκρίσια, ἐνῶ τὸ χιοῦμο καὶ τὸ κομικὸ βγαίνουν ἀπὸ μιὰ σβελτοσύνη πνευματικὴ, κατάλληλη ν' ἀρπάξει τίς ἀπρόσμενες σκέσεις τῶν πραγμάτων, καὶ μ' ἀπρόσμενο πάλι τρόπο νὰ τίς ἐκφράσει. Ἡ εἰρωνία εἶναι μιὰ ὑπόδειξη, ἓνα γνέψιμο ἄλαφρό, μιὰ ἐκλεγχὴ ὑψηλότερης παρατήρησης ἐκεῖ ὅπου τὸ χιοῦμο παρουσιάζεται πιὸ χοντρά, μὲ γνέψιμο ποῦ χρειάζεται ἀνοιχτὰ τὰ χέρια. Ἡ εἰρωνία βρίσκεται ἀνάμεσα στὸ χωρατὸ καὶ στὸν πικρόχολο ὀϊστο τοῦ στοχαστικοῦ πρωτότυπου παρατηρητῆ. Τὴ βλέπουμε ἀψόθυμη, νευρικὴ στὸ Βολταίρο, μὲ καπρίτσια μελαγχολίας στὸ Ρενάν καὶ Γκουρμόν, φαντασμαγορικὴ ἀπὸ σπατάλη στὸν Τουλέ, μὲ μπουρζουάδικα μασκαρέματα καὶ ἀγαθότητες καθηγητῆ στὸ ἔργο τοῦ Ἄμπου, ὁ Νίτσε τὴν ὑποψιάζεται σπάνια στοὺς ὀραματισμένους σαρκασμοὺς του, καὶ ὁ Μπαρρὲς θλιβερά τὴ σκοτεινιάζει μὲ τὴν ἐγώλατρα μονομανία του. Ἄπ' ὅλες αὐτὲς περνᾷ ὁ Φράνς. Κάτι παίρνει, μὰ κάτι ἄνωτερο, ποῦ τὸ κατέχει ἀστέρευτα ἢ προσωπικότητα του. Γ' ἰα τὸ Φράνς ἡ ἀληθινὴ εἰρωνία προϋποθέτει τὴν ὑπαρξὴ ἐνὸς ἰδανικοῦ ἀφοῦ ἡ δουλιὰ της εἶναι νὰ μᾶς κοροϊδεύει ποῦ δὲν τὸ φτάνουμε. Στὸ ἔργο του « Le Jardin d' Épibure » λέει : « Ἡ εἰρωνία ποῦ θέλω ἐγὼ δὲν εἶναι σκληρὴ. Δὲν περιπαίζει οὔτε τὸν ἔρωτα οὔτε τὴν ὁμορφιά ! Τὸ γέλιο της ἡμερώνει τὸ θυμὸ καὶ μᾶς μαθαίνει νὰ περιγελοῦμε τοὺς κακοὺς καὶ τοὺς βλάκες· πιθανὸ νὰ τοὺς μισοῦσαμε ἂν δὲν τοὺς εἶχαμε. »

Πότε ἡ εἰρωνία του εἶναι βαριά, καταποδιαστικὴ ὡς ποῦ νὰ φτάνει τὴν πιὸ δυνατὴν σάντρα (« L' île des Pingouins »), πότε ἀκόμη ἀγριότερη ξεσκίζει τὸ κάθε εἶδολο καὶ τὴν κάθε πρόληψη τῆς ἐποχῆς μας (« L' anneau d' améthyste »), ἄλλοτε πάλι ἐπίστημ, ἱερατικὴ, μὲ κάποιες τρυφερότητες βιβλιοθηκάρου (« Les opinions de M. Jérôme Coignard »), καὶ τέλος μὲ οὐρλιασμάτα ἀμερόληπτου, μὲ πείσμα διχτάτορα (« Les dieux ont soif ») ξαστερόνει ὅλες τίς κακίες τῶν κοινωνικῶν ἀνεμοστρόβιλων.

Τονίζω πὼς ἡ αἰτία ἡ ἀληθινὴ τῆς δόξας τοῦ Φράνς δὲν εἶναι οἱ πάνσοφοι

μηχανισμοί της ειρηνίας του, όπως τὸ θέλουνε οἱ ἀγράμματοι κριτικοὶ μὲ τὸν ψόφιο δημοσιογραφισμό τους, ἀλλὰ ἡ αἰτερὴ ἀγάπη του πρὸς τὶς λαϊκὲς τάξεις πού—πᾶρ' ὅλες τὶς ἀντίθεσες του καὶ τὶς ἀτιγνώμιες του—ἀποτελεῖ τὸ βάθος αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆν ἰδιοσυγκρασίας. "Ἄν οἱ λαοὶ οὐβρονται τὰ λόγια τοῦ Μάρξ: «ἀπάνω ἀπὸ τὰ σύννομα, προλετάριοι τοῦ κάθε τόπου, ἐνωθεῖτε» ἢ τοῦ "Ἐνγκελς: «Τὸ λυτρωμὸ τοῦ προλεταριάτου θὰ τὸν ἐπιτύχει τὸ ἴδιο τὸ προλεταριάτο», πρέπει ἀκόμη βαθύτερα νὰ σεβαστοῦνε καὶ νὰ νιώσουνε τὴν προφητεία τοῦ Φράνκ, πού λέει: « Ἡ Ἐνωσις τῶν ἐργαζομένων θὰ φέρει τὴν εἰρήνην στὸν κόσμον. »

Ἡ ἐχρικότητά σου, δλα τὰ δίκαια του μαστιγώματα εἶναι γιὰ τὶς ἀνώτερες τάξεις, γι' αὐτὲς πού κατέχουνε τὰ μυστήρια τῆς ἐπιμετάλλεψης, τὶς προπαρ-σκειῆς καὶ τὶς χρήσιμες διαπαιδαγωγήσες γιὰ τὸ ξεγέλασμα τῆς μάζας. Μὰ ὅταν μιλεῖ γιὰ τὸ λού ὁ Φράνκ ἀκούραστα κρατιέται ἰδεολόγος· ξαίρει πὼς σκοπὸς μονάκριβος τοῦ Μεγάλου εἶναι νὰ χιτίζει ὄνειρα καὶ οὐτοπίες. Πρῶτα πρῶτα γιὰ τὸ ἔχουνε τὴν κρυφὴ τους αἰσθητικὴ οἱ τέτοιου εἴδους ἀρχιτεκτονικὲς, ὕστερα γιὰ τὸ ἀπὸ τὴν ἱστορία μάθαινε πὼς τὸ ὄνειρο σιάθηκε ἢ πιὸ γερὴ κινή τῆς γονιμότητας.

Λέει κάπου: « Τὰ ὄνειρα τῶν φιλοσόφων πάντα στρώσανε τοὺς ἀνθρώπους τῆς δράσης γιὰ νὰ τὰ πραγματοποιήσουνε. Ἀπὸ τὴ σκέψη μας εἶναι πού βγαίνει τὸ μέλλον. Οἱ πολιτικοὶ δουλέβουνε ἀπάνω στὰ σκέδια πού ἐμπεῖς ἀφίνουμε ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατό μας. Εἶναι οἱ χριστές κ' οἱ ὑπηρέτες μας. »

Δουλιὰ τοῦ ἀνοιχτόφρενου συγγραφέα εἶναι νὰ φτιάνει τοὺς καινούριους τοὺς ὀρίζοντες, τὴ νέα πάντα ὄψη αὐτοῦ νὰ τὴ δίνει πρὸς τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἐνέργεια τῆς καλητέρεψης. Τὰ ὄνειρα του νὰ πηγαινουνε ὀλοένα κι ἀψη-λότερα, ὀλοένα καὶ μακρύτερα, γιὰ νὰ μποροῦνε οἱ πιστοὶ κατόπι νὰ ζωντανεύουνε τουλάχιστο κάποια μικρά, κάποια χαμηλὰ ὄνειρα. Ἔτσι μπορεῖ κανεῖς νὰ πεῖ πὼς γιὰ τὸ Φράνκ τὸ σοσιαλιστικὸ ἱφανικὸ εἶναι σὺν κάποιο ὄριο πού πρὸς τὸ μέρος του πρέπει νὰ τρέχεις πάντα, ὅσο καὶ νὰ μὴν εἶσαι σίγουρος πὼς μιά μέρα θὰ τὸ φτάξεις.

Παράδειγμα καὶ μάθημα ὁ Φράνκ γιὰ ὄλους τοὺς καλλιτέχνες. Κατάλαβε τὴν πολιτικὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ σημασία τοῦ συγγραφέα, γιὰ τὸ εἶχε νιώσει πρὶν ἀκέρια τὴ γιγαντοσύνη τῆς Τέχνης. Στὸ ἔργο του ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη εἶναι χω-μένη ἢ παράδοση τῆς ποιητικῆς πλαισιότητας, βασιλεύει καὶ πάλλεται σὺ μιά ἠρηχὴ Θεοῦ πού τὴ δέχτηκε καὶ πού γιὰ πάντα τὴν ἔκαμε δική του. Τὴ χάρη, τὸ μέτρο, καὶ τὸ παντοδύναμο φεγγοβόλημα τῆς τεχνικῆς του, τὰ πῆρε ἀπὸ παντοῦ, τὰ πῆρε ἀπὸ τὴν κάθε μέρα τῆς ἀνθρωπότητας, ἀπὸ τὴν πανάρχαια σειρά τῶν θρύλων πού ἔβγαλε ὁ κόσμος. Κατάφερε σύννομα καὶ τὴν ἀπλότητα τὴν πιὸ δυσκολοκατόρθωτη, πού εἶναι τὸ ξαθέρι τῆς συγγραφικῆς πείρας, τὴ μόνη πού ἀξίζει νὰ λέγεται καλλιτεχνικὸ δημιούργημα· ἢ ἄλλη, ἢ ἀπλότητα τῆς δεκάρας, ἔχει τόπους γενέθλιους ἢ τὰ γραφεῖα τῶν ἐφημερίδων ὅπου τὴ σκέψη τὴ ρυθμίζονε οἱ τυπομηχανὲς ἢ τ' ἀγαθὰ κλίματα ὅπου οἱ ἐργάσιμες ὄρες πάντα σπανίζονε.

Τὸ ἔργο του ἔχει τὴν ἀνώτερη ἐκείνη μορφή ποὺ φτάνει γιὰ ν' ἀφηγηταί μοναχὴ τῆς τῆν ἱστορία, ἢ φράση του ἢ μαγεύτρα κ' ἢ αὐστηρὴ συνοψίζει ὅλα τὰ περασμένα τῆς φιλολογίας αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ τόπου, ἀφοῦ πρῶτα ἐνώθηκε μέ τις διὸ αἰωνόβιες ἀλυσιότητες. Αὐτὸς ξανάδωκε στὸ λόγο τὸ πνεῦμα, τὴν εὐκολολυγισιὰ καὶ τὴ δύναμη, ἀνάστησε τὴν ἀξία τοῦ τραγουδιοῦ καὶ τῆς προσπάθειας τῆ γοητεία, ἀπαράλλαχτα ὅπως κάμανε κ' οἱ καλλιτέχνες τῆς ἀκμῆς. Ἄρχηγὸς βαθυστόχαστος καὶ καθάριος, ποὺ τὰ πάντα γίνονται στὸ νοῦ του Ἄρμονία, γιὰ τὰ μᾶς φέρουνε κατόπι ἡμᾶς νὰ ξανοίξουμε. μέ τις ἀρετὲς τοῦ μέτρον, τὰ πῶ χιμαιρικά, τὰ πῶ ἀναγκαῖα καταδρομιόματα τῆς ζωῆς. Ἡ δουλιὰ του εἶναι κάποισμα, ὅλο δημιουργία, εἰκοσιπέντε περασμένων αἰώνων ποὺ καὶ πέρα ἀπὸ τὸ δικό μας θὰ χύνει τὴ δόξα τῆς μάθησης, ποὺ ριζοβόλησε στὴ γῆ μας.

Παρίσι Ἰαπρίλης 1924.

ΘΡΑΣΟΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ PHILÉAS LEBESQUE

(Δ. Ἀστεριώτης)

Pages Choisies, προλογημένες καὶ ταχτοποιημένες ἀπὸ τὸν κ. Marcel Coulon. Ἐκδότης «La République de l'Œuvre» 1923.

Εἶναι τὸ τελευταίον βιβλίον τοῦ «ἀγαθοῦ ἀγρότη τῆς Neuville» ὅπως τὸν ὀνοματίζουσι οἱ γνωστοὶ του, φροντισμένον καὶ προλογημένον ἀπὸ τὸν κ. M. Coulon. (1) Ἡ ἔκδοσις αὐτὴ χρωσιεῖται σὲ μερικὰς φίλους τοῦ σπουδαίου μελετητῆ τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας, δεῖγμα τῆς μεγαλῆς τῶν γκαυτὸν ἀφοσίωσης καὶ ἀγάπης. Ἔχουσι οἱ Γάλλοι πάντα ἕναν ἰδιαιτέρον τρόπο νὰ περιποιεῖνται τοὺς φίλους τους. Ὁ κ. M. Coulon, ποὺ ἀνάλαβε τὸ βάρος ὅλης τῆς δουλειᾶς, ποὺ δὲν εἶναι καὶ μικρὸν πρᾶγμα, προκειμένου γιὰ ἕνα ἔργο σκόρπιον καὶ πικρὸν ὡς τὸ Ph. Lebesgue, μᾶς παρυσίασε μέσα σὲ 370 σελίδες τὸν ποιητὴ Ph. Lebesgue, τὸν ρομαντικὸν γράφον, τὸν δραματικὸν συγγραφέα, τὸν φιλόσοφον, τὸν κριτικόν. Καὶ μπρὸς στὸ κάθε ξεχωριστὸ εἶδος ἀπ' αὐτὰ ὁ κ. Coulon μᾶς δίνει σχετικὰς πληροφορίες προσθέτοντας συγχρόνως

(1) Ὁ κ. Marcel Coulon εἶναι ἕνας ἀπ' τοὺς ἀξιολογότερους Γάλλους κριτικούς καὶ ταχτικὸς συνεργάτης τοῦ «Ἐρμῆ τῆς Γαλλίας». Τελευταῖον ἔβγαλε «Τὸ πνεῦμα τοῦ J. H. Fabre», βιβλίον κριτικώτατον καὶ σοφόν.

και τις ατομικές του σφώτατες και βαθιές αντιλήψεις για τὸ καθέν' ἀπ' αὐτά.

Ἐμεις δ' ἀχοληθοῦμε, σήμερα, ἀποκλειστικά μὲ τὸν ποιητὴ Ph. Lebesgue. Γιὰ τ' ἄλλα ἐλπίζουμε νὰ μᾶς δοθεῖ εὐκαιρία νὰ ξαναγράψουμε ἀργότερα στὴν ἀγαπητὴ «Νουμά».

Σὲ κάθε τόπου τῆ φιλολογοῖα ὑπάρχουνε πάντοτε οἱ ἀντιθέσεις. Κι αὐτές, ἂν λάβει κανεὶς ὑπέψη του τὰ μέχρι σήμερα πραγματικά γεγονότα, θὰ δεῖ πὼς εἶναι ἀξιολογότερες ἀπ' τὸν κανόνα. Ἡ ἀντίθεση καμμιά φορά εἶναι καὶ ἀρνηση, πού ἔχει κι αὐτὴ τὰ καλὰ της καὶ τὰ κακὰ της ἀποτελέσματα. Σ' ἐμᾶς ὁ Παλαμάς εἶναι μὲς στὸ σύνολο μιὰ ἀντίθεση, χωρὶς νὰ εἶναι ὅμως καὶ ἀρνηση. Μιὰ διαφορετικὴ ἰδιοσυγκρασία, πού ἡ ἀντίθεση της εἶναι ἀνάγκη κι ὄχι ἐκζητηση. Μιὰ τέτοια ἀντίθεση εἶναι κι ὁ Ph. Lebesgue στὴ Γαλλία. Καὶ τὸ δείχνει ὄχι μονάχα στὸ στίχο του, μὰ καὶ στὴν εὐσία ἀκόμη. Εἶναι μιὰ γόνιμη ἀντίθεση, ἕνα ἀρνητικὸ μεγάλο κεφάλαιο, μπορεῖ νὰ πει κανεὶς, ἄξιο κάθε προσοχῆς κ' ἐκτίμησῆς.

Ὁ Ph. Lebesgue πρῶτα-πρῶτα δὲν εἶναι ὁ ποιητὴς τοῦ ντιβανισῶ, τοῦ σκέρτσου, καὶ τῆς γαντοφορεμένης ἔκφραση. Δὲ μοιάζει καθόλου μὲ τοὺς διανοητικοὺς νεώτεροὺς ἐφευρέτες, τοὺς νέους Κολόμβους τῆς τέχνης. Εἶναι τὸ αἰσθημα, ἡ πίστη πού τοῦ δδηγάει τὸ χέρι. Δὲν εἶναι ὁ παρασκηνιακὸς ποιητὴς, ὁ ποιητὴς πού δικαιοθάνεται τὴ ζωὴ, μὰ εἶναι ἐκεῖνος πού δουλεύει γιὰ τὴ ζωὴ, πού ἰδρώνει γι' αὐτὴ καὶ πού τὴν ἀπολαβαίνει. Εἶναι ὁ τίμιος ἄντρας, ὁ ἐργάτης πού αἰσθάνθηκε ὕστερ' ἀπὸ τὴν πολὺ δουλειά, τὴν ἴδρωτα νὰ βρέχει τὸ κούτελό του, καὶ τὴν κοῦραση νὰ τοῦ περουνιάζει τὰ ἄκρα. Τὸ αἰσθημά του δὲν τὸν ἀφήνει νὰ πλησιάσει, νὰ διανοηθεῖ πράγματα πού μόνον Ἐρμαφρόδιτοι Ἀλεξαντρινοὶ ποιητὲς μποροῦν καὶ σοφίζονται. Ὁ Lebesgue εἶναι ἡ ἴδια δύναμη, ἡ Πηγὴ, ὁ ἄνθρωπος ὁ πρωτόγονος, ὁ ἄνθρωπος ἔπως ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ ἔπως ἔπρεπε νὰ σκέφτεται. Σ' ὅλο του τὸ ἔργο περνᾷ ροδαλὴ, γελαστὴ, χαρούμενη ἡ ὕγεια, ἡ διάθεση, ἡ ἀλήθεια. Τὰ τρία δηλαδὴ ἀπαραίτητα στοιχεῖα γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς σωματικὰ καὶ πνευματικὰ εὐτυχῆς. Νὰ, γιατί διαφέρει ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Σύμβολό του εἶναι ἡ Φύση. Ὅχι ὅμως ἡ Φύση τὸ ἄγραμα, ἡ βάση πού πάνω σ' αὐτὴν χίλια δυὸ φαντάσματα, νοσηρὰ πλάσματα τοῦ νοῦ, σκιεὲς ἀκαθόριστοις ἑξαπλώνονται, μὰ ἡ Φύση ἀπ' τὴν πραχτικὴ της ἀποψη. Ἡ Γῆ ὡς παραγωγικὸ στοιχεῖο. Ὅπως ἀκριβῶς φαίνεται στὰ μάτια ὅλου τοῦ κόσμου. Ὅμοια ἔπως τὴν ἀντιλαμβάνεται καὶ τὴν

καταλαβαίνει αυτές που τή δουλεύει χρόνια, αυτές που μοιράζεται μ' αυτήν τή ζωή του. (Νά γιατί τοῦ πάει τέλεια ὁ τίτλος τοῦ ἀγαθοῦ ἀγρότη.)

Ὁ Lebesgue εἶναι ὁ ἄνθρωπος που ἔνδιαφέρεται γιά τὸ χῶμα, γιά τή Γῆ, που πάνω της κινιέται, ζεῖ.

Ah ! voici donc enfin la Terre !
Voici l' Asile et le Repos ! (2)

Εἶναι ὁ ἐργάτης που κουράζεται ἀπ' τή ζωή, ἀπ' τίς πίκρες της, ἀπ' τίς χαρές της και βρίσκει ἀνάπαψη μόνο σ' αὐτήν.

Εἶναι ἀκόμα ὁ δουλευτής που τή σκάζει, που τήν ποτίζει, που κουράζεται δουλεύοντας την, μὰ που βρίσκει ἀνάπαψη μόνο σ' αὐτή. Ἡ ἴδια τὸν ἀνταμειδεῖ και τὸν κουράζει. Ε ! πῶς νὰ μὴν τὴν ὀνομάσει *ἄσυλο* και *ξεκούραση* ;

Κι αὐτὴ τή Γῆ τή δουλεύει. Δὲν εἶναι ἡ ἀγάπη του σ' αὐτὴν ρομανική. Τὴ δουλεύει, εἶναι σκλάβος της. Δὲ διαφέρει καθόλου ἀπ' τὸν κοινὸ ἀγρότη. Ξέρει καλὰ νὰ μεταχειρίζεται τὸ ἄροτρο και νὰ τσιμπᾷ μὲ τὴ βουκέντρα τὰ ζῶα. Ξέρει ἀκόμα φορώντας τὸ ψάθινο καπέλλο νὰ θερίζει χτυπώντας δεξιά και ζερὰ τὸ δρεπάνι. Και σὰν τέτοιος που εἶναι, ζεῖ μέσα σ' ὅλες τίς ἐποχὲς τοῦ χρόνου. Ἡ ἀνοιξη τὸν βρίσκει χαρούμενο, τὸν βρίσκει εὐτυχισμένο. γιατί κι αὐτὸς συνέβηλε γιά τὴ θαυμάσια διακόσμηση τῆς Γῆς. Τὸ θέρος τὸν κάνει νὰ σφυραίει, γιατί μαζεῖει τοὺς κόπους του. Τὸ φθινόπωρο βλέπει τὴν ἄρρωτη φύση και λυπάται . . . λυπάται ! Ὁ χειμῶνας τὸν πληγώνει. Μὰ μαζί μὲ τὸν πόνο τῆς πληγῆς σὲν καρβουνάει μὲς στή στάχτη, κρυφοκαίει ἡ ἐλπίδα τῆς μελλοντικῆς ἀνοιξῆς. Κι ὅλες αὐτὲς τίς συγκινητικὲς τίς αἰσθάνεται πρῶτα μὲ τὴν καρδιά. Ἡ καρδιά του εἶναι ὁ πρῶτος σταθμός. Κ' ὅστερα μεταβιβάζονται ὅλ' αὐτὰ συγκινημένα συναισθήματα σὲν ἐγκέφαλο, ἀπ' τὸν ὁποῖο παίρνουνε τὴν τελευταία λουστράδα. Ὁ ἐγκέφαλος δηλαδή εἶναι τὸ καθαρτήριο, δὲν εἶναι ἡ μήτρα, που μέσα σ' αὐτὴν γεννήθηκε κι ἀναπτύχθηκε τὸ ἔμβρυο. Γιατὸ λοιπὸν μπορούμε νὰ πούμε πῶς ὁ Lebesgue εἶναι ὁ ποιητὴς τῆς καρδιάς.

Ἄν κανεὶς μαζέψει τοὺς τίτλους τῶν ποιημάτων του, θὰ μπορέσει ν' ἀποχτήσει τὸ ὕλικὸ που θὰ τοῦ χρησιμέψει γιά νὰ φτιάξει ἕνα

2) Α ! νὰ ἐπὶ τέλους ; ἡ Γῆ. Νά ! τὸ ἄσυλο κ' ἡ ἀνάπαψη—Ἄπ' τὸ Λυρικὸ του δριμία : D' amour et de Songe. Μέρους II

χωριό. «Τὸ ἄροτρο», «Ὁ πρωϊνὸς ἥλιος», «Βρέχει», «Ὁ μύλος», «Ἡ χήρα», «Τὸ νοσοκομείον», «Ἡ μητρόπολις». Μ' ἔλ' αὐτὰ γίνεται ἡ ἰδανικὴ ἀποψη τοῦ χωριοῦ, τοῦ ὁποῦ κατ' ἐξοχὴν ὑμνητῆς εἶναι ὁ Γάλλος φίλος μας. Ἐνας μύλος ποῦ γυρίζει, μιὰ κοπέλλα ἡλιοκαμένη μὲ τὶς πλεξούδες ριγμένες στὴ ράχη της, μιὰ χήρα μαυροντυμένη, φλιμμένη, μιὰ γλυκιὰ Δύση, ἔλ' αὐτὰ πόσο διαθέτουν τὴν ψυχὴν, πόσο τὴν κάνουν νὰ λιγώνεται, νὰ λιγάει. Κι ἔλα αὐτὰ δὲν εἶναι γιὰ τὸν Lebesgue ἀοριστίες, ποῦ ἡ φαντασία μᾶς κάνει καὶ τὰ μορφοποιούμε, μὰ εἶναι τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα ποῦ ἔρχεται κάθε μέρα σ' ἐπαφή. Αὐτὰ γι' αὐτόν, ἄ; μεταχειριστοῦμε τὴν τετριμμένη ἔκφραση τοῦ κριτικοῦ, εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ἐμπνευσῆς του, τὸ ὕλικό του.

Καὶ μιὰ καὶ καθορισμοὺς τὸ ὕλικό του, τώρα ἄς ἔρθουμε στὸν ἄλλο πόλο τῆς ἐργασίας τοῦ ποιητῆ. Στὴ διαχείριση, στὴ διάπλαση τῆς οὐσίας. Ἐ, ἔσο γι' αὐτὸ ὁ Lebesgue εἶναι μεγάλος τεχνίτης, Κατορθώνει ὅλες τὶς ἐξωτερικὰς ἐπεμβάσεις νὰ τις ὑποτάσσει καὶ νὰ τις κατατάσσει ἴδια μὲ τὸ στοιχειοθέτη ποῦ κατατάσσει τὰ στοιχεῖα του στὴν κάσα του. Ὑστερ' ἀπ' τὴν κατάταξιν, ἔρχεται ἡ ἀπλοποίηση. Ἡ ἀπλοποίηση ποῦ εἶναι τὸ δυσκολώτερο μέρος τῆς δεύτερης αὐτῆς δουλειᾶς τοῦ ποιητῆ, γιὰτὶ ἀπλοποίηση, ἀπλότης, θὰ πεῖ σοφία. Κι ὁ Lebesgue ποῦ δὲν μένει πίσω καθόλου ἀπὸ γνῶσιν, (ἐννοῶ γνῶσιν τῆς ζωῆς), δὲ δυσκολεύεται διόλου γιὰ μιὰ τέτοια ἀπλοποίηση. Κ' ἔτσι τὸ ποιημὰ του ἀπλὸ, καθαρὸ, μέσα σὲ πιδ καθαρὸ στίχο, συγκινεῖ, νανουρίζει μαζὶ καὶ ξυπνᾷ. Κι αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀπὸ χαρακτηριστικὰ τῶν μεγάλων καλλιτεχνημάτων. Ὁ Ὅμηρος, ὁ Βιργίλιος, ὁ Κῆρς (ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τὸν Ἐνθουίωνα) καὶ πολλοὶ τῆς κλασσικῆς πλειάδας, ἔχουνε γράψει ἀκολουθώντας τὴν ἴδια γραμμὴν.

Εἶπαμε παραπάνω πὼς ἓνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ποῦ τὸν ἀπασχολεῖ περισσότερο εἶναι ἡ Γῆ. Εἶναι ὁ ἐραστὴς της. Αὐτὴ εἶναι τὸ ἐπάγγελματὸς του καὶ σ' αὐτὴν ἔχει ἀφιερῶσει τὴ ζωὴν του καὶ τὴ σκέψιν του. Γράφει γι' αὐτὴν καὶ φέρνεται σ' αὐτὴν ὅπως ἓνας ἐρωτευμένος. Μοιάζει. Κι αὐτὸς μὲ τοὺς ἄλλους ἐπαγγελματίες, ποῦ εἶναι καθηλωμένοι στὸ ἔργον τους, ἀπ' τὸ ὅποιον κάποτε κατορθώνουν καὶ ξεφεύγουν, κλέβουν λίγες στιγμὰς, γιὰ νὰ ἀσχοληθοῦνε καὶ γιὰ ἄλλα πράγματα, ἔπως π.χ. γιὰ τὴν πολιτικὴν.

Καὶ μᾶς τὴν παρουσιάζει τῇ Γῇ ὅπως εἶναι. Μὲ τὴν ἀγριὰδα της, μὲ τὴν θροσιά της, μεταχειριζόμενος γι' αὐτὸ τὶς πιδ κατάλληλες λέξεις καὶ τὴν περίφημον Ἀλεξανδρινὸν στίχο. Σχεδὸν ἐργάζεται τὸ θέμα αὐτὸ μὲ τὴν ἴδια δύναμιν, μὲ τὸν ἴδιον τρόπο ὅπως κι ὁ πατριώτης του

Βεράρεν. Τὸ ἄγριο στοιχείο καὶ τῶν θυό τους, τὰ τραγούδια μὲ τὴν ἴδια ζωηράδα, (ἐννοεῖται πῶς στὸν καθένα μὲ ἰδιαιτέρο τεχνικὸ τρόπο), φανερώνεται καὶ συναρπάζει. Ἡ Γῆ τὸν κάνει ἄγριο, τὸν κάνει ὑστερικό. Γίνεται θροντή, γίνεται σίφουνας καὶ ταράζει, ταράζει τὸ πᾶν. . .

Κι ἔταν πιά κουρασμένος ἀπ' τὴν κίνηση καὶ τὸ θόρυβο, ἔταν βρισκεται σὲ στιγμή ἡρεμίας ἀπόλυτης, τότε ὁ ποιητὴς πέφτει σ' ἔκσταση, ἀπὸ τ' ἄρωμα κάποιου ρόδου, ἢ ἀπὸ τὴν ἔψη τοῦ νεροῦ ποῦ

κλύει μπρὸς τὰ μάτια του σὰ θησαυρός'

καὶ τὸν κάνει νὰ νοιώθει πῶς

ἡ καρδιά του ἔγινε μεγάλη σὰν τὸ μυστήριον.

Ἐπειὶ ὁ Lebesgue εἶναι ὁ ποιητὴς ποῦ βρισκεται σὲ αἰώνια συγκίνηση. Εἶναι αὐτὴ ἡ ποίηση, ἔπως εἶπε ὁ Οὐγκώ γιὰ τὴ Valmore. Κ' ἔτσι ἄλλοτε νοιώθει

ἡ καρδιά του νὰ μοιάζει πουλι

κι ἄλλοτε

ἡ καρδιά του νὰ μοιάζει μὲ λουλοῖδι

Κι ἂν ἔξεν ἔχει νὰ σκεφτεῖ κάτι τωρινό, σκέφτεται κάτι περασμένο, κάτι κρυμμένο πιά πίσω ἀπ' τὴς κουρτίνες τῶν χρόνων καὶ τεύρεται ἢ διάθεση νὰ κλάψει :

«Ἡ γῆ εἶναι τόσο ὄρσεια, τόσο ἀρωματισμένη στὴν ὑπέροχη γέννηση αὐτῆς τῆς ἀργῆς ἀνοιξῆς, ποῦ ἀναμνήσεις μου ξανάρχονται στὴν καρδιά. Μὰ γιατί νᾶχω διάθεση νὰ κλάψω ;»

Μὰ ὁ ποιητὴς ἔχει καὶ τὴς θλιμμένες του στιγμές, στιγμές ποῦ ἔλουν μᾶς βρῖσκουν. Καὶ τότε ψιθυρίζει :

Ἐνας θάνατος νοιώθω νὰ τραγουδαίει μὲς στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ.

Ἐπειὶ ὁ Lebesgue, χωρὶς ἀμφιβολία, εἶναι μιὰ ἀπ' τὴς σεβαστότερες μορφὲς ἀνάμεσα στὴν Παγκόσμια Ποίηση. Κι ἔμως ὁ ἥσυχος τοῦ χαρακτήρα καὶ ἡ ἀπέχθειά του πρὸς τὴ Ρεκλάμα καὶ τὸν Ντανουτσιανισμό, τὸν κρατᾶν ἀκόμα ἄγνωστο σὲ πολλὰ μέρη τοῦ Κόσμου. Μὰ ὁ χρόνος, ποῦ εἶναι ὁ καλύτερος διαθέτης, θὰ τοῦ δώσει τὴ θέση ποῦ τοῦ πρέπει.

ΑΠΟ Τ' «ΑΜΑΡΤΩΛΑ»

Β'. ΣΕΙΡΑ

ΙΚΑΡΟΣ

Ὁ πόθος τοῦ Ἰκαροῦ παιδεύει νόχτα μέρα τὴν ψυχὴ μου. Βλέπω στὸ ἄπειρο τὴν εὐτυχία ζωγραφισμένη σὲ σχῆμα μιᾶς λυγερῆς, μελαψῆς, γλυκειᾶς, κυπαρισσίνιας, δειλῆς γυναίκας, παρθενικιάς καὶ φλογομάτας.

Καὶ ὀνειρεύομαι νὰ γίνω ὀδηγὸς ἑνὸς ἀεροπλάνου, νὰ στήσω γιὰ σημεῖα δίπλα στὸ τιμόνι μιὰ καμέλια, λευκὸ δῶρο τῆς ψυχῆς τῆς, κ' ἔπειτα νὰ ταξιδέψω ἔπου μὲ φέρει ἡ ὁρμὴ καὶ ἡ χαρὰ μας.

Δοκιμάζω τὰ φτερά τοῦ φανταστικοῦ μου ἀεροπλάνου καὶ τὴ ζωὴ μου κάνω σίδερα γιὰ νὰ γίνουν στέρεα καὶ ἀλύγιστα.

Στὰ φτερά μου μονάχα μπορῶ νὰ ἐμπιστευθῶ τῇ δειλῇ γυναίκα, τὸ αὐτὸ σχῆμα τῆς ἀγάπης. Στὰ φτερά μου! Μὰ τὸ ταξίδι εἶναι τολμηρὸ καὶ τρέμω ν' ἀνοιχθῶ στὸ ἄπειρο.

Τὸ ρόδο ποῦ θὰ πάρω σ' αὐτὴ τὴν ἐκστρατευτικὴ θύελλα δὲν ἀντέχει σὲ πάγους καὶ ἀεροφυρτούνες. Ἡ ζωὴ μου, φοβάμαι, δὲν εἶναι τόσο ὑπεράνθρωπη, καὶ θαυματουργὴ γιὰ νὰ στερεώσῃ τὰ φτερά μου καὶ νὰ φτάσω θριαμβευτικὰ στὸ γαλήνιο λιμάνι.

Ἡ τραγικὴ κατηφόρα τοῦ Ἰκαροῦ τρομάζει τὴν ψυχὴ μου, ἀπελπιστικὰ θανατώνει τοὺς πόθους μου, καὶ μάταια ὀνειρεύομαι τὴν καμέλια στημένη, στὸ τιμόνι, δίπλα στὰ φτερά μου.

ὦ! σὺ ἀγωνία, καὶ σὺ κρυφὴ καημέ, συντροφεύετέ με στὶς προσευχῆς ποῦ κάνω καὶ στοὺς θλιβεροὺς ὕμνους ποῦ γράφω γιὰ τὴν κρυφὴ καὶ ἄβολη ἀγάπη.

ΣΤΟΝ ΜΟΙΡΑΙΟ

Τραγοῦδι δὲ θὰ γράψω γιὰ τὰ ἔρσορά σου νιάτα, εὔτε γιὰ τὴν ἐρεθιστικὴ σάρκα καὶ τὴν ἀνοιξὴ τῶν χιονάτων σου λαιμῶν.

Τραγοῦδι θὰ γράψω καὶ θυμιάμα θὰ στείλω στὸν μοιραῖο ποῦ θὰ ἐρέψῃ τὸ νεανικὸ ἀνθὸ σου, σ' ἐκείνον τὸν εὐτυχισμένο ἄγνωστο ποῦ θ' ἔρθῃ καὶ καταχτητικὰ θὰ σ' ἀγκαλιάσῃ.

Ἐκείνος εἶναι ὁ εὐτυχισμένος, καὶ σὺ τὸ λουλούδι ποῦ θὰ μαραθῇ, τὸ σταφύλι ποῦ θὰ ξώτῃ τὸ γλυκὲ κρασί γιὰ νὰ μεθῆσῃ ὁ μοιραῖος καὶ θὰ νεκρωθῇ.

Τραγοῦδι θὰ γράψω καὶ θυμιάμα θὰ στείλω στὴ χαρὰ καὶ στὸ θάνατο του.

JEAN RICHERIN

Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΜΑΝΝΑΣ

Τραγούδι με μπουζούμι.

Ένας λεβέντης μιὰ φορά,
 — και τραϊ λαλό
 και τραϊ λαλό,—
 Ένας λεβέντης μιὰ φορά
 νάγάπαι μιὰ άπιστη κυρά.

Του λέει : Για σύρε αϊριο ταχιά
 — και τραϊ λα-λό
 και τραϊ λα-λά—
 τής μάννας σ' φέρε μ' την καρδιά
 για νάν τή ρήξω στα σκυλιά !

Τρέχει στη μάννα. . . και τή σφάει !
 — και τραϊ λα λό
 και τραϊ - λα - λά -
 τρέχει στη μάννα. . . και τή σφάει,
 τής βγάνει την καρδιά. . . και πάει !

Τρέχοντας, πέφτει και χτυπάει :
 — και τραϊ λα λό
 και τραϊ λα - λά —
 τρέχοντας πέφτει και χτυπάει. . . .
 Μαζί του κ' ή καρδιά κυλάει.

Και καθώς κύλαε, ὄχ άλιά!
 — και τραϊ λαλό
 και τραϊ λαλά!—
 και καθώς κύλαε, ὄχ άλιά !
 βγάξει ή καρδιά ψιλή λαλιά:

Και τούτ' αε κλαίοντας ἡ καρδιά :
— καὶ τραὶ λαλό
καὶ τραὶ λαλά !—
καὶ τούτ' αε κλαίοντας ἡ καρδιά :
— Γιέ μου, μὴ χιτύησες βαρειά ;

Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ - ΛΑΥΡΑΣ

ΚΗΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΝΙΚΗΤΡΑ

Ἵπηρετοῦσα εἰσπράχτορας, ἐκεῖνο τὸν καιρὸν, στὸν ὑπόγειο σιδηροδρόμο τοῦ Σικάγου.

Ἄκουστε λοιπὸν τὶ μοῦ συνέβηκε τὴν παρχιμονὴ τῆς πρωτοχρονιάς, ἀποβραδὶς.

Σὲ κάποιον σταθμὸν, ἀνεβαίνει ἓνας κύριος στὸ τραῖνο, πολὺ καθὼς πρέπει, ἴσχατε τριάντα χρονῶν ἀπάνου κάτου.

Μοῦ πιάνει τὴν κουβέντα.

— Δέ μοῦ λέτε, πόσα λεφτὰ κερδίζετε ἀπ' τὴ δουλιὰ σας ; . . .

Συνειθισμένη ἐρώτηση στὸν τόπο τῶν Yankees. Τοῦ εἶπα τὸ μισθὸ ποὺ ἔπαιρνα.

— Δέ θῆθελες νὰ βγάλεις καμμιά δεκαρικὰ δολλάρια ἀκόμα ; . .

Τοῦ ἀποκρίθηκα, ἐννοεῖται, καταφατικά.

Τότε μοῦ γύρεψε τὸ δρομολόγιον τοῦ σιδηροδρόμου. Τὸ κοίταξε καμπόση ὥρα, μὲ μεγάλη προσοχή, καὶ κατόπι μοῦ εἶπε :

— Εἶστε τῆς ὑπηρεσίας ἕλη τὴν ἡμέρα σήμερα ;

— Μάλιστα.

— Τότε λοιπὸν, μπόρεῖς νὰ μοῦ κάνεις μιὰ χάρη. Ἄκουσε περὶ τίνος πρόκειται : Κοντὰ στὸ σταθμὸν τοῦ Μονρόε, τὸ τραῖνο περνάει πάνου ἀπὸ ἓνα πηγάδι ποὺ συγκοινωνεῖ μὲ τὸ ὑπόγειον καλωδίου τοῦ σιδηροδρόμου. Τὸ πηγάδι αὐτὸ εἶναι κλεισμένον ἀπὸ πάνου. Ἐγὼ θὰ σηκώσω τὸ σκέπασμα καὶ θὰ κητέβω μέσα.

— Θέλετε ναὺτοχτονήσετε ;

— "Όχι ναύτοχτονήσω καθαυτό. Θέλω όμως να κάνω πώς αὐτοχτονῶ.

— "Α! . . .

— "Εσείς θὰ σταματήσετε τὸ τραῖνο καὶ θὰ μὲ βγάλετε ἀπὸ τὸ πηγάδι διὰ τῆς βίας.

— Καλά.

— Εὐχαριστῶ. Γιὰ τὴ γυναῖκα μου τὸ κάνω. Πρέπει νὰ πιστέψει πὼς εἶχα σκοπὸ ναύτοχτονήσω ἐξαιτίας της.

— Θᾶναι λοιπὸν καὶ ἡ κυρία σας μέσα στὸ τραῖνο ἐκείνη τὴ στιγμή; . . .

— Μάλιστα. (Ἔναι μὲς στὸ γκρίπ.

Ἐκφινιάστημα. Τὸ αγκρίπ» εἶναι τὸ πρῶτο - πρῶτο βαγόνι ποὺ εἶναι μέσα ὁ ὀδηγός. Ἐνα σκέτο βαγόνι, ἴδιο κάρρο, ὀλωσδιόλου ἀνοιχτό. Τὸ χειμῶνα δὲ βγαίνει ψυχὴ ἐκεῖ ὅζω νὰ σταθεῖ, ἀπὸ τοὺς ἐπιβάτες ἐνωῶ, γιατί κάνει τρομερὸ κρύο.

— Μάλιστα. Θᾶναι μὲς στὸ γκρίπ, ἐξακολούθησε ὁ συνομιλητής μου. Τῶχει ὑποσχεθεῖ σ'ὸν ἐραστή της. Τώρα δὲ ἀκόμα διάβασα τὸ γράμμα της.

— Καλά, σύμφωνα. Σὲς εἰδοποιῶ όμως: Τρία λεφτὰ τῆς ὥρας μόνο ἔχετε στὴ διάθεσή σας, γιὰ νὰ σηκώσετε τὸ σκέπασμα καὶ νὰ χυθεῖτε μέσα στὸ πηγάδι. Ἄλλοιῶς θὰ σας προλάβει τὸ ἄλλο τραῖνο καὶ τότε πάει τὸ κεφάλι σας καλὴ του. Μήτε μὲ ξεράφι νὰ σὲς τῶκοθαν.

— Τὸ ξαίω. Μὰ ὅσο γι αὐτὸ πῆρα τὰ μέτρα μου. Τὸ σκέπασμα τοῦ πηγαδιοῦ θὰ εἶναι βγαλμένο ἀπὸ πρῖν.

— Ἀκόμα, κι ἄλλο ἔνα: Πῶς θὰ καταφέρετε νὰ ζαίρετε ποιὸ τραῖνο ἀκριβῶς; θὰ πάρει ἡ γυναῖκα σας;

— Θὰ μοῦ τηλεφωνήσουνε "Εἶσαλα κάποιον νὰ τὴν παρακολουθήσει. Θὰ φορέει γούνα, κανελλιά. Θὰ τὴ γνωρίσετε εὐκολα: Εἶναι πολὺ πολὺ ἄμορφη. Ἄν τύχει καὶ λιγοθυμήσει, νὰ τὴν πᾶτε στὸ φαρμακεῖο πῶναι στὴ γωνία τῆς ὁδοῦ Μονρόε.

Τὸν ἐρώτησα:

— Καλά. Εἴσαστε ἔμω; συνεννοημένο; καὶ μὲ τὸν ὀδηγό; . . .

— Ἐνα σας, τοῦδωσα καὶ κεινοῦ ἄλλο τόσα δολλάρια, ὅσα δίνω σὲ σας. Μόνο, δὲ θὰν τοῦ πεῖτε λέξη βέβαια, ἐσεῖς, γι αὐτὸ τὸ ζήτημα.

— Καλά.

—Τὴ στιγμή πού θά ζυγώνουμε στό σταθμὸ Μονρόε, νὰ εἴσατε στό γκρίπ. Καὶ καθὼς δεῖτε τὸ κεφάλι μου νὰ ξεχωρίζει ἀπὸ μακριά, πάνου ἀπ' τὶς ράγες, νὰ δώσετε τὸ σύνθημα τοῦ κινδύνου καὶ τὸ τραῖνο θά σταματήσει. Ὁ ὀδηγός, πού εἴμαστε συνηθημένοι, θάβρῃ νὰ σὲ βοηθήσει καὶ θά μὲ βγάλει μαζὶ μέσα ἀπ' τὸ πηγάδι μ' ὅλη τὴν ἀντίσταση πού θά σὲ κάνω ἐγὼ καὶ μὲ ὅλη μου τὴν ἐπιμονὴ πὼς θέλω, κκλά καὶ σώνει, νὰ σκοτωθῶ.

Φλυαρήσαμε ἀκόμα μερικὰ λεπτὰ τῆς ὥρας. Τὸ τραῖνο ζύγωνε στό σταθμὸ Μονρόε. Ὁ ἐπιβάτης μου λέει : «Μὴν ξεχάσετε νὰ πᾶτε τὴ γυναίκα μου στό φαρμακεῖο ἂν τύχει καὶ λιγοθυμήσει». Καὶ κατέβηκε.

Τὸ τραῖνο ξεκίνησε πάλι.

—Πλουτήσαμε κατὰ δέκα δολλάρια, συλλογίζομαστε. Δόξα σοι ὁ Θεός! Νὰ ποῦχει ἀκόμα καὶ ὁμορφες μέρες ἡ ζωὴ! . . .

Κάνουμε, ἀπὸ κεὶ καὶ ὕστερα, ἓνα δρομολόγιο, πηγαϊμὸ κ' ἐρχομὸ. Δυὸ δρομολόγια. . . Τρεῖς. . . Τίπιτα. . .

Στὸ τέταρτο δρομολόγιο, τὴ στιγμή πού ξεκινούσαμε ἀπ' τὸ σταθμὸ τοῦ Κότταϊτζ, βλέπω μιὰ νέα κυρία ν' ἀνεβσίνει καὶ νὰ διευθύνεται κατὰ τὸ γκρίπ. Φοροῦσε γούνα, κανελλιά. Πήγαινε κιντὰ τῆς, νὰν τῆς δώσω εἰσιτήριο. Εἴτανε νέα πολὺ, καὶ πολὺ πολὺ ὁμορφη. Μάτια γαλανά, γεμάτα ἀθωότητα.

—Φτωχὴ μικρούλα, συλλογίστηκα, μιὰ δυνατὴ συγκίνηση σὲ περιμένει σήμερα. Ἄς εἶναι ὅμως ἔχει; κερωμένη κ' ἐτὺ μιὰ τρέλλα, καὶ τώρα ἤρθε ἡ ὥρα νὰ τὴν ξεπληρώσεις. Δὲν πειράζει. Ὅπως καὶ νᾶναι, ἐγὼ θάχω τὴν εὐχαρίστηση νὰ σὲ πᾶω στό φαρμακεῖο. Καὶ θά σὲ πᾶω ὅσο πιὸ ἄνετα μπορέσω, ἔνιχ σου.

Τὸ τραῖνο ἐξακολουθοῦσε τὸ δρόμο του.

Ἀπὸ κεὶ πού στεκόμαστε εἶδα τὸν ὀδηγὸ πού εἶχε ἀνοίξει φιλή κουβέντα μὲ τὴν κοπέλλα. Τὶ κουβέντα εἴτανε δυνατὸ νᾶχη αὐτὸς μαζὶ τῆς; Ἄσε πού τοῦ εἴταν κι ἀπαγορευμένο νὰ πιάνει κουβέντα μὲ τοὺς ἐπιβάτες τὴν ὥρα πού εἴταν στὴν ὑπηρεσία του. Κι ὅμως, ὅσο παρᾶξενο κι ἂ μοῦ φαινόταν, ἡ κοπέλλα ζύγωνε ὀλοένα πιὸ σιμὰ του καὶ τὸν ἄκουε μὲ μεγάλῃ προσοχῇ.

Μόλις εἴχαμε πιά τρακόσα τετρακόσα μέτρα γιὰ νὰ φτάσουμε στό σταθμὸ Μονρόε.

Ἡ κοπέλλα μὲ τὸν ὀδηγὸ εἴχαν τελειώσει τὴν κουβέντα τους. Καὶ

τὸ τελευταῖο πράμα πὺν πρόσεξα, εἶτανε κάπιο νόημα, σὰ συγκατάθεση, πὺν τῆς ἔκανε αὐτὸς μὲ τὸ κεφάλι του.

Κατόπι ἔβαλε πὺν πολλὴ ταχύτητα στὸ τραῖνο, ὀλοταχῶς . . . Ἐέλασα νὰ σὰς πῶ πῶς ὁδηγὸς στὸ δρομολόγιο ἐκεῖνο εἶτανε ὁ Πάττ ὁ Ἰολοντζός.

—Κόψε μιὰ σταλιὰ τῆ βιτέσσα ! , τοῦ φώναξα ἐγώ.

Εἶχε πάρει τὸ μάτι μου ἀπὸ μακριά, πάνου στὶς ράγες, ἓνα σημάδι νὰ μαυρίζει. Μπορεῖ ν᾿ἔναι καὶ κεφάλι ἀνθρωπινό, — λογαριάσεις. Κ' ἔρρηξα μιὰ ματιὰ πρὸς τὴν κοπέλλα. —Κ' ἐκεῖνῆς τὰ μάτια της στὸ ἴδιο σημάδι εἶτανε καρφωμένα, μὲ ἀγωνία.

— Ἀπὸ τώρα τρομάξε! Εὐαίσθητη πὺν θᾶνα ἡ φτωχούλα ἡ κοπέλλα ! . . . ἔλεγα μέσα μου. Σὰν τι θὰ κάνει τότε, ἔμα ἰδεῖ πῶς τὸ σημάδι ἐκεῖνο εἶναι ὁ ἄντρας της, καὶ πῶς πῆγε ναὐτοχτονήσει;

Ἄ Χοντρο-Πάττ ὅμως πὺν νὰ κόψει τὸ δρόμο ! . . . Τοῦ ἔβλεπα τὴ φωνὴ πῶς εἶταν ἀνθρώπος ἐκεῖνο πὺν φαινόταν στὴ πηγάδι. Τίποτα . . . Νὰ τώρα πὰς ξεχωρίζει καὶ τὸ κεφάλι, Χοντρο-Πάττ ! . . . Εἶναι ὁ κύριος πὺν ἦρθε μὲ τὸ τραῖνο, λίγη ὥρα πρὶν. Στέκεται μέσα στὸ πηγάδι, μὲ τὴ μύση γυρισμένη πρὸς ἑμὰς.

Σφυρίζω σύνθημα νὰ σταματήσει. Τίποτα ! . . . Ὁ Πάττ τραβάει πάντα μπρὸς, μὲ τὴν ἴδια ταχύτητα ! . . . Δεκαπέντε δευτερόλεπτα νὰ περάσουν ἀκόμα, πάει ! . . .

Ἀρπάζω μὲ ὄρμη τὸ τιμόνι, γρημοτσακίζουμαι πρὸς τὴ σφυρίχτρα τοῦ κινδύνου . . . Ἄργα πὰς ! . . . Τὸ τραῖνο περνάει ἀπ᾿ τὸ πηγάδι πρῶτα καὶ κατόπι σταματᾷ.

Πηδῶ ἀπ᾿ τὸν στίς ράγες σὰν τρελλός. Ὁ ὁδηγός, φαινότανε κ' ἐκεῖνος σαστισμένος ἀπὸ τὴν τρομάρα. Τραύλιζε μὲ λόγια ἀκατανόητα. Ἡ κοπέλλα εἶχε βάλει τίς φωνές: «Φριχτό ! . . . Φριχτό ! . . . » Κ' εἶτανε σὰ μπικμπίκι τὸ πρόσωπό της, κερωμένη. Ὅσο γὰρ νὰ λιγοθυμήσει ὅμως, δὲ λιγοθύμησε. Σὲ λιγάκι κατέθηκε ἀπ' τὸ γκρίπ, καὶ τράβηξε, ἐξαφανίστηκε . . .

Κόσμος μαζεύτηκε ἀμέσως. Πιρῆκαμε τὸ κεφάλι τοῦ δυστυχισμένου κάτου ἀπ' τὸ τελευταῖο βαγόνι. Ἀνασύραμε καὶ τὸ κορμὶ ἀπ' τὸ πηγάδι.

Ἄ ἄξιωματικός της ἀστυνομίας ἔρχισε πρόχειρη ἀνάκριση ἐπὶ

τύπου. Για μένα θί περισσότεροι επιβάτες όμολογήσανε πώς είχα άγω-
νιστεϊ με έλα μου τὰ δυνατὰ νὰ σταμχησει τὸ τραίνο.

Τὴν ὥρα πού βγαίναμε ἔξω στὸ σταθμό, ὁ Πάττ, μοῦ γύρεψε τὸ
σουγιά μου. Φοβήθηκα μήπως τὸν ἤθελε γιὰ τίποτα κακὸ καὶ τοῦ
εἶπα : «Φτάνει τὸ κακὸ ποῦ γινε ἴσαμε δῶ ! . . » Ἐκεῖνος χαμογέλα-
σε καὶ δείχνοντάς μου τὸ ρεβόλβερ του, μοῦ εἶπε πὼς τὸ σουγιά μου
δὲν τὸν ἤθελε γιὰ «κουταμάρες» παρὰ γιὰ κίτι ἄλλο.

Καί, σὰν τοῦ τὸν ἔδωσα, μ' ἀποχαιρέτησε καὶ μοῦ εἶπε πὼς φεύ-
γει ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία, ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή. Νὰ τὸν συγχωρῶ πολὺ,
μὰ ἔπρεπε νὰ κάνω ἐγὼ τὸν ὀδηγὸ, ὅπως ὅπως, ἴσαμε τὸ τέρας, κ'
ἐκεῖ πέρα πιά θὰ μοῦ δώσουνε ἄλλον.

Ὅσο γιὰ τὸ σουγιά, μὲ παρκαλοῦσε νὰν τοῦ τὸν ἀφίσω. Τὲν ἤθελε
γιὰ νὰ πάει κάτου ἀπὸ καμιὰν αὐλόπορτα, νὰ ξυλώσει τὰ κουμπιὰ
τῆς στολῆς του, γιὰ νὰ μὴν τὸν ἀναγνωρίζουν. Κ' ἔφυγε. . .

Θεραπεία δὲ χωροῦσε. Τὰ κητάρεςα κουτσὰ στραβά. Καλὰ ποῦ
εἶχα κάνει ὀδηγὸς κι ἄλλες φορὲς κ' ἔτσι βολεύτηκαν τὰ πράγματα.

Κάπια ψακιδιά, παραμονὴ πρωτοχρονιάς μοῦ φαίνεται, δὲν εἶχα δου-
λιὰ καὶ γύριζα χαζεύοντας μέσκα στὴν πολιτεία. Περνώντας ἀπὸ τὸ
σταθμό, μπαινῶ μέσα. Ἐνα τραίνο ἐτοιμαζότανε νὰ ξεκινήσει. Ἐκειδῶ,
κάποιος ἐπιβάτης πού στεκόταν στὸν ἐξώστη, μὲ φωνάζει χαμογελών-
τας μου. Ἔταν ὁ Νοντρο-Πάττ.

Στὴν ἀρχὴ δὲν τὸνε γνώρισα. Εἶχε τὰ γένεια του καμμένα, εἶταν
καὶ πολὺ καλοντυμένος. Ξαφνιαστήκα τόσο, πού ἔβαλα τὴ φωνή :

— Σούτ ! Ὅχι τόσο δυνατὰ ! . . Λοιπόν, πὼς τέλειωσε ἡ ὑπό-
θεση ; μὲ ρώτησε.

— Μὰς δικάσανε ! , . . τοῦ ἀποκρίθηκα . . . Καὶ σένα, ξίσεις σὲ
γυρεύουσε.

Ὁ Πάττ μοῦ λέει :

— Ἐγὼ φεύγω γιὰ τὴ Δυτικὴ Ἀμερική. Δὲ γίνεται δουλιὰ δῶ
χάμου ! . Ὅχι τὸ δολλάρια τὴ βδομάδα, χάλι εἶν' αὐτό ; . Ὁ ἄγοράσω
ἓνα χτῆμα καὶ θὰν τὸ καλλιεργήσω. Λεφτά, ἐνοοεῖται, ἔχω . . Ἐλα
μαζί μου ! Ἐρχεσαι ; . .

— Δὲν μπορῶ, ἀδύνατο.

— Ἀλήθεια, μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτή, πάρε καὶ τὸ σουγιά σου. . .

Εὐχαριστῶ ! Ἄκουσε με ἄνω; πού σου λέω : Δέ θά κάνεις προκοπή ὅσο κάθεσαι στήν ἑταιρεία ! .

Τὸ τραῖνο σφύριζε.

— Λοιπόν, ἀντίο ! λέει ὁ Πάτρ. Γιά στάσου νά σοῦ πῶ . . Ἄκου, πόσα σοῦ εἶχε δώσει ὁ κύριος κείνος πού κόψαμε ;

— Δέκα δολλάρια.

— Καί μένα δέκα . . Δέν εἶταν καί λίγα, γιά νά ποῦμε τήν ἀλήθεια. Ἡ γυναίκα του ἄνω; ἔδωσε πιό πολλὰ ! .

— Ἡ γυναίκα του ;

— Ἐ, βέβαια, κείνη ἡ ὄμορφη κοπέλλα—δὲ θυμᾶσαι ; . Ἐκανα καλὰ τὴ δουλιὰ μου μ'αὐτὴν ἐγώ ! . Κοντὰ δυὸ χιλιαδούλες... Ἦθελε νά τὸν ξεφορτωθεῖ τὸν ἀντρα της μὲ κάθε θυσιὰ. Ἄγκαλὰ, μὲ τὰ δικὰ της τὰ λεφτὰ ἔχω τὸν ἀέρα αὐτὸν πού βλέπεις καί πηγαίνω νὰ γοράσω χτήμα καί νὰ γρίσω ἄλλη ζωή, κεινούρια.

P. TZ.

FR. HÖLDERLIN

ΣΥΧΩΡΑ ΜΕ

Πόσες φορὲς δὲν τάραξα ἅγιο πλάσμα
τὴ θεωτικὴ σου καὶ χρυσὴ γαλήνη
καὶ πόσους μυστικούς καὶ βαθεῖς πόνους
τῆς ζωῆς, δὲν ἔχεις ἀπὸ μένα μάθει !

Ἦ ! ἔξανα καὶ συχώρα με. Πάω τώρα
σὰ σύννεφο πού τὸ ἦρεμο φεγγάρι
θάμπωσε λίγο. Πάλι ἦσυχια θὰ λάμπεις
γλυκὸ ἐσὺ φῶς στήν ἔξωρη ὁμορφιά σου !

ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΤΣΚΑΚΙ,

“Ο ΝΟΥΜΑΣ,”

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΔΥΟ ΜΗΝΕΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

(1903 — 1922)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΤΗΣ Γ. Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ — ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΤΑΔΙΟΥ 42—ΑΘΗΝΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ : ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΔΡ. . . 50   ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡ. 10
                  ΓΙΑ ΤΟ ΕΞΤΕΡΙΚΟ   . . . 100

ΧΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΚΔΟΣΤΗ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΙ Ο,ΤΙ ΣΧΕΤΙΚΟ ΜΕ ΤΗΝ ΥΛΗ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΕΞΗ ΤΟΥ “ΝΟΥΜΑ,”
ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΔΕΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΜΑΗΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ 1924

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΣΤΟ προηγούμενο τεύχος μας είχαμε εκφράσει την ελπίδα πως ή κριτική του Παρορίτη για τὸ Βουτυρά, ποῦκανε τόσο κρότο, θὰ ἔδινε ἀφορμὴ γιὰ μιὰ πλατύτερη συζήτηση ἀπὸ καθαρῶς αισθητικὴ ἄποψη, πάνω στὸ ἀμρισητούμενο ἔργον τοῦ τελευταίου. Δυστυχῶς αὐτὸ ποῦ ἐλπίζαμε, δὲν ἔγινε, ἴσαμε τὴν ὥρην αὐτὴ τουλάχιστο. Ἄντὶ συζήτηση θεωρητικὴ, διαβάσαμε προσωπικοὺς λιβέλλους ἐναντίον τοῦ διαλεκτοῦ συνεργάτη μας καὶ διάφορες ἀκριστολογίες καὶ γενικότητες περὶ τέχνης, ποῦ δὲ διαρωτίζουνη διόλου τὸ ζήτημα. Μὰ ἀπὸ αισθητικοὺς ἀφορισμοὺς χορτάσαμε πιά. Ὁ Παρορίτης ἀπάγγειλε ἓνα ὀλόκληρον κατηγορητήριο ποῦ εἶτανε συνήμα καὶ μιὰ ἀνάπτυξη τῶν δικῶν του αισθητικῶν ἰδεῶν. Ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ κατηγορητήριο ἔπρεπε νὰ διεξαχθεῖ ἡ συζήτηση, ἀρθρον πρὸς ἀρθρον, δίχως θυμούς καὶ βρισιές, μὲ ψυχραιμία καὶ τέλεια ἀντικειμενικότητα.

Ἡ ΚΡΙΤΙΚΗ ὥστόσο τοῦ Παρορίτη ἔδωσε ἀφορμὴ νὰ διαβίσουμε καὶ κάτὶ ἀμίμητες γνώμες κάποιων νεαρῶν συνήγορων τῆς ὑπόθεσης τοῦ κ. Βουτυρά. Μάθαμε π. χ. μὲ μεγάλη μας ἐκπληξη πὸς ὁ κ. Βουτυρῶς δὲν ἔχει σχέδιον γιὰτί... «τὸ σχέδιον τοῦ εἶναι μέσα στὴ σκέψη

του». Τέχνη όμως δὲν εἶναι ἡ σκέψη μας, αὐτὸ πού ἔχουμε μέσα στὸ νοῦ μας, μὰ κείνο πού φανερώνουμε κι ὁ τρόπος πού τὸ φανερώνουμε. Ἡ τὸ ἀμίμητο αὐτό: πὼς τὸ ἔργο τοῦ Βουτυρά πρέπει νὰ τὸ κοιτάξουμε «ἀπὸ τοῦ σημείου πού μᾶς τοποθετεῖ ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς! Ἡ ὥστε ἀντικειμενικὴ αἰσθητικὴ ἐχτίμηση ἐνὸς ἔργου δὲν ὑπάρχει! Καὶ γενικὰ παρατηρήσαμε πὼς ὅσα γραφτήκανε ὑπὲρ τοῦ συγγραφέα τῶν «Ἀλανυίρηδων» τὰ χαραχτήρισε μεγάλη φτώχεια πού ἢ προδίδει τέλειαν ἔλλειψη αἰσθητικῆς μόρφωσης ἢ δείχνει πὼς κ' οἱ ἴδιοι οἱ συνήγοροι τῆς τέχνης τοῦ κ. Βουτυρά δὲν κατορθώσανε ἀκόμα νὰ πειθοῦνε γιὰ τὴν ἀξία αὐτῆς τῆς τέχνης.

ΒΕΒΑΙΑ, τίποτα σημαντικὸ δὲν παρουσιάζει ἡ ποίηση τοῦ Πολέμη. Στὴ νεοελληνικὴ γραμματολογία, ἀργότερα, τὸνομά του θὰ περάσει μὲ ἄλλα, μὲ μὲ τόσα ἄλλα, στὴν ἀράδα, λίγο πρὶ πάντων ἀπὸ τὸ δολοφονικὸ «κτλ.» πού κλείνει κάθε κατάλογο ὀνομάτων. Ἐνας στιχουργὸς κι αὐτὸς, σὰν τόσοι ἄλλοι. Ἐπαίξε κάποιον ρόλο στὴν ἐποχὴ του, μὰ αὐτὸ δὲ σημαίνει τίποτα. Ἡ ἐποχὴ του εἶταν τέτια πού νὰ μπορεῖ κι αὐτὸς νὰ παίξει ἕνα ρόλο. Δρόμο καινούριον δὲν ἀνοίξε, οὔτε τόσο ἕνα δρομαλάκι, ὅπως λ. χ. ὁ Δροσίνης. Ἀπλῶς, ἀκολούθησε κοῦτσα κοῦτσα ἄλλους: τὸ Δροσίνης περισσότερα, κι αὐτὸν ἔχι στὰ δυνατώτερα πετιέματά του—στὰ χαμηλότερα, στὰ εὐκολότερα, στὰ πρὶ ἀντιληπτά ἀπὸ τὸν πολὺ τὸν κόσμον. Ὁ «Νουμάς» ἔχει πεῖ πολλὰ: φερὰς: ἔσπερα τὴ γνώμη του γιὰ τὰ διάφορα βιβλία του. Ἰσως: νὰ τὸν πίκρανε τὸν ἄνθρωπον τὸ συμπαθητικὸ κι εὐγενικώτατον, μὰ αὐτὴ εἶταν ἡ ἀλήθεια καὶ δὲν μποροῦσε νὰ τὴν κρύψει. Καὶ δὲν τὴν κρύψει, βλέπετε, καὶ σήμερον πού ὁ θάνατος ἐπῆρε τὸν ἄνθρωπον καὶ μὲ μὲ τὸν ἄνθρωπον, φοβούμεσθε πὼς ἐπῆρε κι ὀλίγωρον τὸ ἔργο του, πού δὲν εἶχε σιωπεῖα ζωῆς μέσα του.

ΑΥΤΗ, εἶπαμε εἶναι ἡ γνώμη μας γιὰ τὸν πεθαμένον ποιητή. Μὲ ἀπ' αὐτὴ τὴ γνώμη ἴσαμε τίς βρισιὰς καὶ τίς ἀπρότιμας πού κρύβονται διὰφοροὶ καὶ διὰφορὰ ποιεῖσται γιὰ τὸ ἔργο, τὸ ὅπου ἐπιτέλους ἔργον τοῦ Πολέμη, ὑπάρχει μεγάλη ἀπόστασις. Ἄλλο γνώμη, καὶ ἄλλο πρὸς ἀλήθειαν καὶ λίβελλος. Καὶ τὸ ἀνελευτικώτερον εἶναι, πὼς μὲ τὴ μεγαλύτην ἀσέβειαν γιὰ τὸν Πολέμη μιλήσανε ἴσα ἴσα ἐκείναι πού τρεπόμενοι καὶ δοξάζουσι, ἔτσι ἀπὸ ἕνα νοσηρὸ σνομπισμό, μὲ τὸν Αἰγυπτιακὴ μοῦσικον

για μεγάλο ποιητή. Νά σᾶς πούμε τὴν ἀλήθεια, μπρὸς σὲ τέτοια . . . ποιητικά ξεφαντώματα, ὁ Πολέμης εἶτανε Δάντης τ' ὀλιγότερο.

ΕΞΟΝ ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν ἐκπαιδευτικὴ ἀναγέννηση πού ἀγωνίζεται νὰ φέρει μὲ τὰ ἐκπαιδευτικὰ του νομοσχέδια ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὄνειροπολεῖ νὰ φέρει ἀληθινὴ ἀναγέννηση καὶ στὶς καλλιτεχνικὰ σπουδές. Ἄ δὲν προφτάσει σὲ τοῦτη τῇ Σύνοδο, στὴν ἐρχόμενη ὁμῶς Σύνοδο, τὸν Ὀκτώβρη δηλ. ὁ κ. Λυμπερόπουλος θὰ ὑποβάλει στὴν Ἐθνοσυνέλευση μιὰ σειρά νομοσχέδια πού θάναδιοργανώσουν ἀπὸ τὰ θεμέλια τὸ Σχολεῖο τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Μὲ τὰ νομοσχέδια αὐτά, ἐξὸν ἀπὸ τᾶλλα πού θάφοροῦν τὴ διοίκηση καὶ τὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ Σχολείου, θὰ καταργηθεῖ καὶ τὸ σημερινὸ σχολαστικὸ σύστημα τῶν σπουδῶν καὶ θάνατικατατεθεῖ μὲ καλλιτεχνικὰ ἐργαστήρια, ἀτελιέ, πού θὰ μπορεῖ ὁ κάθε μαθητὴς τῆς ζωγραφικῆς ἢ τῆς Γλυπτικῆς, νὰκολουθεῖ ἕναν καθηγητὴ μοναχῶ σ' ὅλες τὶς σπουδές του, πού θὰ μπορεῖ ἔτσι νὰν τις λιγοστεύει, ἢ νὰν τις μακραίνει, ὀνάλογα μὲ τὴν ἰδιοφυΐα του καὶ τὴν ἐπιμελεία του. Ὁ κ. Λυμπερόπουλος ἔχει τὴν εὐγενικὰ φιλοδοξία νὰ χρησιμεύει γιὰ σταθμὸς προόδου ἢ ὑπουργία του.

ΓΝΩΣΤΟΣ ποιητὴς, ἀπὸ τοὺς ἐλεγχτότερος, μιλώντας σὲ συνέντευξή του στὸν Ἐλεύθερο Τύπο, (19 τοῦ Μάη) γιὰ τὸν «Ποιητὴ ποὶ δὲν ἐπῆρε τὸ ἀριστεῖο» (!) σημειώνει τὰ παρακάτω ἀμίμητα :

α') «Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὸς ὁ Καβάφης εἶναι πολὺ πρωτότυπος, συχνὰ μάλιστα μᾶς ξαφνίζει ἢ ποιήσῃ του σὲ βαθμὸ πού νομίζουμε πὸς βρισκόμαστε πρὸ πεζολογίας».

β') «Εἶναι ποιήματα στὸ ἔργο του πού δὲ λένε τίποτα ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἔχει καμιά σημασία».

γ') «Τὸ πῆρα ἀπόφαση πὸς τέτοιαι εἶναι τὰ ποιήματά του καὶ ὑπερ-χρέωσα τὸν ἑαυτὸ μου νὰ μ' ἀρέσουν» (!)

Κ' ἐμεῖς οἱ βέβηλοι ρωτᾶμε : Μήπως μὲ τ' ἀθάνατα αὐτὰ λόγια χαράζεται κανένα νέο εἶδος κριτικῆς, ἀπὸ κείνα πού καυτηρίαζε ἄλλοτε ὁ Ποιητὴς τῶν «Ἀφρόδελων», — ἔτσι «πίναμε καὶ λέγαμε ; »

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Φάνη Μιχαλόπουλου: ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ ΠΤΩΜΑ, δράμα σὲ πέντε μέρη—Μέρος πρῶτο: Angelica.

Ὅπως κι ὁ Φάουστ, ὁ Ποθητός, ὁ ἥρωας τοῦ κ. Μιχαλόπουλου, πρόσωπο συμβολικόν, δὲν μπόρεσε πουθενὰ νὰ βρῆ τὴν Ἀλήθεια, οὔτε στὴ Γνώση, οὔτε στὴν Πράξη, οὔτε στὴν Ἀγάπη. Αὐτὴ ἡ ἀποκάλυψη τὸν κάνει δυστυχισμένο, τὸν φέρνει σὲ ἄλλοφροσύνη, πού ξεσπάει σὲ ἓνα λυσσασμένο κατηγορητήριο ἐναντίον κάποιας Μοίρας, πού κυβερνάει τὴ ζωὴ. Στὴ μαύρη αὐτὴ ἀπελπισία του, ὁ Ποθητός ἐπικαλεῖται τὸ ἀνώτερο Πνεῦμα, πού κατοικεῖ στοὺς οὐρανοὺς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀγνῆς Ἀληθείας, πού τοῦ κάνει τὴ χάρη νὰ ἐπικοινωνῆ συχνὰ μαζί του ἅμα ὁ ἴδιος τὸ θελήσῃ καὶ τὸ ἐπικαλεσθῆ, νὰ κατεβῆ γιὰ νὰ τοῦ διαλύσῃ αὐτὰ τᾶγρια σκοτάδια πού τοῦ βαραίνουν ἀπόψε τὴν ψυχὴ. Τὸ πνεῦμα αὐτὸ τὸ ἀνώτερον, τὸ ὑψηλόν, τὸ καθαρόν, εἶναι ἡ Angelica. Ἡ Angelica εἶναι ἡ προσωποποίηση τῆς ἀνώτερης Μορφῆς, τῆς Ἰδέας, τοῦ Ἰδανικοῦ κόσμου, πού ζητάει νὰ συλλάβῃ ὁ ποιητής. Ἡ Angelica εἰσακούει τὴν παράκληση τοῦ ποιητῆ, ἐπικοινωνεῖ μαζί του, τοῦ δείχνει τὸ δρόμο πρὸς τὴν ἀλήθεια. Μὰ τώρα πῶ εἶναι ἀργά. Ὁ Ποθητός, ἀπὸ τὸ ἀδιέκοπο καὶ ἐπίμονο κυνήγι τῆς Ἀληθείας, πού τῆς ἔκανε σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ, παραμελώνοντας τὸν ἑαυτό του καὶ τὴν εὐτυχία τοῦ σπιτιοῦ του, ἔχει καταστήσει πιά ἓνα πτώμα, ἔχει τσακίσει, σωματικὰ καὶ ψυχικὰ. Τὴ στιγμὴ πού πρέπει νὰ ξεκινήσῃ γιὰ τὰ βουνὰ τῆς Ἀρκαδίας, ὅπου τὸν καρτερεῖ ἡ Ἀλήθεια, ὅπως τὸν συβοῦλεψε ἡ Angelica, τὰ πόδια του ἔχουνε λυγίσει καὶ δὲν ἀντέχουνε νὰνεβοῦνε τὴν ἄγρια βουνοκορφή. Ἡ ὑγεία του σακατεμένη, τὸ σπιτάκι του, κοντὰ στὴ θάλασσα, ρημαγμένο. Ἡ ἴδια ἡ γριά μάννα του, πού τὸν θέωρεῖ αἴτιο τῆς καταστροφῆς τῆς οἰκογενειακῆς τῆς γαλήνης, φτάνει στὸ σημεῖο νὰ τὸν καταραστῆ. Ἀρρωστος, καταρασμένος, δυστυχισμένος ὁ Ποθητός βρίσκει πῶς δὲν τοῦ ἀπομένει πιά τίποτα ἄλλο παρὰ νὰ πεθάνῃ. Θὰ δοκιμάσῃ νὰ βρῆ τὴν Ἀλήθεια καὶ μέσα στὸ θάνατο. Ἐτσι φεύγει μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι του γιὰ νὰ πάῃ νὰ γκρεμισθῆ ἀπὸ ἓνα βρόχο ἀφοῦ προηγήθη ἀποχαιρετήση τὴ Ζωὴ μ' ἓναν ὕμνο πρὸς τὴ Λευτεριά.

Ὁ κ. Μιχαλόπουλος καταπιάνεται ἓνα μεγάλο φιλοσοφικὸν θέμα. Τὰ πρόσωπα του εἶνε ὅλα σύμβολα πού κινοῦνται γύρω σὲ μιὰ κεντρικὴν ἰδέαν. Μόνον πού δὲ μᾶς ξεκαθαρίζει ποιά εἶναι αὐτὴ ἡ ἰδέα. Ὁ Ποθητός, τὸ

ἀνήσυχον πνέμα τῆς φιλοσοφικῆς ἔρευνας, ἡ γριά μάννα του, τὸ σύμβολο τῆς παλιᾶς Πίστης πού ὄλο καὶ σβήνει, ἡ Angelica, τὸ πνέμα τοῦ ἰδανικοῦ κόσμου, καὶ ὅλα αὐτὰ μέσα σ' ἓνα φαντασμαγορικὸ φόντο μιᾶς ἀγρίας Βαλπούργιας νύχτας, ὅπου τὰ πνέματα τοῦ ἄλλου κόσμου σμῆγνονε μὲ τοὺς ἀνθρώπους κ' ἡ ψυχὴ ζῆ τις ἐντονώτερες στιγμὲς τοῦ πάθους της.

Μιά ὑψηλὴ φιλοσοφικὴ καὶ δραματικὴ πνοὴ περνάει μέσα ἀπὸ ὅλες τίς σκηνές τοῦ ἔργου. Ὁ κ. Μ. θέλησε μὲ μιὰν ἐντονη προσπάθεια νὰ μᾶς δώσῃ ἕναν Ἑλληνα Φάουστ. Μὰ ἐκεῖνος δὲν εἶχε βοῆ πουθενὰ τὴν Ἀλήθεια. Ὁ Ποθητὸς ὄμως, πού φαίνεται τόσο δυστυχημένος ὥστε καὶ νὰ αὐτοχτονη, φαίνεται πὼς τὴν ἔχει ἀνακαλύψει. Εἶναι, ὅπως λέει ὁ ἴδιος, «ὁ πόθος τοῦ ψηλότερου». Αὐτὸ πού λέει καὶ ὁ Γκαίτε στὸ δευτέρου Φάουστ. «*Immer hoher muss ich steigen, immer weiter muss ich schauen*». Καὶ τί περίεργο! Ἐδῶ καὶ 17 χρόνια τοὺς ἴδιους αὐτοὺς στίχους εἶχα κ' ἐγὼ δουλῆξει καὶ τοὺς ἔπωπα γιὰ μὴ στὸ ξώφυλλο τοῦ δευτέρου βιβλίου μου «Οἱ Νεκροὶ τῆς Ζωῆς», ἂν κι ἀπὸ διαφορετικὴ βέβαια ἀφορμὴ ξεκινώντας. Μὰ ἅμα ξίρει κανεὶς πὺν κρύβεται ἡ ἀλήθεια, ἅμα κατάρρεε αὐτὴ τὴ μεγάλη ἀνακάλυψη, τότε γιατί αὐτὴ ἡ μαύρη ἀπογοήτευση; Ἀφοῦ ὁ κ. Μ. πιστεύει πὼς «κάθε στιγμὴ κατὶ κερδίζει ὁ κόσμος καὶ μ' ἓνα βῆμα ἀπότολμο στὸ πῶ καλὸ βαδίζει», τότε τί ἄλλο περισσότερο θέλει; Ἄμα κατέχει κανεὶς τὸ κλειδί τῆς εὐτυχίας, τότε, δὲν μπορεῖ, κάποια μέρα θ' ἀνοίξῃ τὴ σιδερόπορτα τοῦ καλιτιοῦ της. Ἡ φιλοσοφία τοῦ κ. Μ. παρουσιάζεται σὰν ἓνα ἰδιότυπο κράμα Νιτσεϊσμοῦ, Καρλαϊσμοῦ, Καντιωνιτιμοῦ, ἀκόμα καὶ Μαρξισμοῦ μὲ βᾶση τὴν ἀνύψωτη τοῦ ἀτόμου. Χρειαζεται, θαρρῶ, ἀκόμα κάποιο ἐκκαθάρισμα, κάποια ἀποκρυστάλλωση στὶς ἰδέες του. Προπάντων λιγώτερη αὐτολεποίθησι. Ὁχι, γιὰ τὸ Θεό, ἀλλὰ Βουτυρά. Τὸ θέμα πού καταπιάνεται, εἶναι πολὺ ἐπικίντυνο. Ἡ τοῦ βᾶθους ἢ τοῦ ὕψους. Ἡ τὸ γελοῖο ἢ ἡ Μεγαλοφυΐα. Μέσος ὁρος δὲ σίκεται. Κι αὐτὴ ἡ φιλοσοφία τῆς ἀτομικῆς ἀνύψωσης καὶ τελειότητος, δὲ μᾶς ἐκανοποιεῖ. Τὴν ἀνώτερη ζωὴ δὲ θὰ τὴν ἐδημιουργήσῃ οὔτε ὁ Ποθητὸς τοῦ κ. Μ. ὅπως δὲν τὴν ἐδημιούργησε οὔτε ὁ Φάουστ τοῦ Γκαίτε. Τὴν ἀνώτερη ζωὴ μόνο οἱ κοινωνικοὶ ἀγῶνες θὰ μᾶς τὴν ἐδημιουργήσουνε καὶ τὸ ἄτομο μόνο σὰν ἓνα ὄργανο μέσα στὸν ἀγῶνα αὐτόν, πού διεξάγει σήμερον ἡ μιὰ κοινωνικὴ τάξι ἐναντίον τῆς ἄλλης, ἔχει σημασία.

Ἄς εἶναι τὸ σπουδαῖο εἶναι πὼς ὁ κ. Μ. σκέρτεται, φιλοσοφεῖ, κατὶ ἔχει βάλει μέσα στὸ νου του, δὲν παρουσιάζει αὐτὴ τὴν ἀπελπιστικὴ κενότητα πού παρουσιάζουνε οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς συνομήλικους του λογίους. Νέος ἄνθρωπος εἶναι καὶ κινῶς εἶναι τόσο μελετηρὸς

και τὸ πνεῦμα του τόσο ἀνήσυχο, μπορεῖ μιὰ μέρα, ἅμα ἢ λίβα τῶν ἰδεῶν του πάψη νὰ κολλᾶζη, νὰ μᾶς παρουσιάσῃ καμιάν ἐκπληξη, φτάνει ν' ἀποφασίσῃ νὰ γίνῃ πειθαρχικώτερος στὶς ἰδέες του καθῶς και στὴ γλώσσα του τὴν τόσο σήμερα ἀναρχική. Ἡ Angelica του ἀποτελεῖ μιὰν ὥραία ὑπόσκηση.

Ι. Κ. Κορδάτου : Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ 1821. (Ἐκδότης Γ. Ι. Βασιλείου) Ἀθήναι.

Μὲ τὸ βιβλίον αὐτό, ποῦσασε σὺν ἀληθινῇ μπόμπα ἀνάμεσα στὰ λιμνασμένα νερά τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς, δὲν ἐξευδώνεται μόνο ἡ ὑπόληψη τῆς συφοριασμένης Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, μὴ ἀποκατασταίνεται, τὸ σπουδαιότερο, τὸ κῆρος τῆς Ἑλληνικῆς διανοητικότητος. Δὲν εἶναι ἀλήθεια αὐτὸ πρὸς πιστεύουσε πολλοί, πῶς τάχα τὸ Ἑλληνικὸ μυαλὸ ἔχασε τὴν παλιά του σιριτάδα, πῶς ὁ Ἑλληὴν. ἐγκέφαλος κατάντησε ἀνίκανος νὰ σκεφτῆ, πῶς εἴμαστε τάχα μὴ φυλὴ σάπια, καθυστερημένη, πού τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ τινεῖ σταματήσῃ στὸν κατήφορον τοῦ χαμοῦ τῆς. Ὅχι. Καὶ τὸ σημερινὸ Ρωμαῖκο μυαλὸ, χωρὶς βέβαια νὰ θέλουσε νὰ ποῦμε πῶς ἀποτελεῖ κανένα ἐξαιρετικὸ φαινόμενον, ὅπως ὑποστηρίζουσε οἱ πατριδοκάπηλοι, εἶναι ἓνα μυαλὸ πού μπορεῖ νὰ ἐτελέσῃ τὴ λειτουργία του, φτάνει νὰ τοῦ δοθοῦνε τὰ κατάλληλα βοηθήματα. Τὶ νὰ περιμένῃ καιεὶς ἀπὸ τὸ ταλαίπωρον αὐτὸ μυαλὸ ὅταν γιὰ καθημερινὴν του τροφὴν τοῦ προσφέρουται τὸ κολοκυθόζουμο τῆς ἐφημεριδογραφίας ἢ τὸ φασουλόζουμο τῆς κοινοβουλευτικῆς ρητορείας; Ἡ θρεφτικὴ τροφὴ μὲ τὰ ὑγιεινὰ συστατικὰ, πού μποροῦνε νὰ ἀφομοιωθοῦνε και νὰ μεταβληθοῦνε εἰς αἷμα, τοῦ ἔλλειψε συστηματικά. Ἐφημεριδογραφία, Κοινοβούλιον, Πανεπιστήμιον, Λογοτεχνία, ὅλα αὐτὰ, στὸ μεγαλύτερον τους μέρος, στήθησαν ἔως τώρα τόσες πηγὲς συσκοτισμοῦ και ἀποκολοκύνθωσης. Καὶ ἡ ἀποκολοκύνθωση ὑπῆρξε ὀλοκληρωτικὴ. Τὸ αἷμα ἔχασε τὴν σιριτάδα του, ὁ ὀργανισμὸς ἔχασε τὴ γονιμότητα του, τὰ μάτια θαμπώσανε και καταντήσανε κοντόθωρα, ἢ Ἀλήθεια, ἢ ὑψηλὴ Ἀλήθεια, πού πρέπει ν᾿ἔχη καιεὶς τὴ δύναμιν νὰ τὴν κοιτάζῃ πάντα κατάματα, μᾶς ἔγινε βαρετὴ και ἀνυπόφορη. Μὰ αὐτὸ δὲ σημαίνει πῶς μὲ μιὰ νέα κατάλληλη διαίτα, τὸ Ρωμαῖκο μυαλὸ δὲν μπορεῖ πάλε νὰ ξαναβρῆ τὸ δρόμον του.

Γι αὐτὸ ἀληθινὴ ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη πρέπει νὰ χροστούμε εἰς κάθε ἄνθρωπον πού ἔρχεται μὲ ἓνα βιβλίον του ἢ και μὲ μιὸν πράξιν του νὰ καταλαιστῆ τὴν ἐξυγίανση τῆς Ἑλληνικῆς σκέψης, τὸ δυνά-

μωμα της, υστερης από τή θανάσιμη άτονία και άναμία πού είναι κίν-
 τυνος να τήν οδηγήση στον τάφο. Ο Ψυχάρης με τὸ *Ταξίδι του*, ὁ Γ.
 Σκληρός με τὸ *Κοινωνικό μας ζήτημα*, δηλ ἡ Κομμουνιστική δράση
 πού γίνεται σήμερα στον τόπο μας, στο πολιτικό και δημοσιογραφικό
 πεδίο, ἡ Σοσιωλιστική μας Λογοτεχνία, όλα αυτά είναι τὰ μόνα φωτεινά
 σημάδια, οἱ μόνες ἀληθινές ἐξιγαντικές προσπάθειες πού γίνονται σή-
 μερα ἀπό μερικά φωτισμένα πνέματα για να σώσουνε τόν τόπο μας
 ἀπό τὸ ρεζίλημα τοῦ πνευματικοῦ εὐνουχισμοῦ και τοῦ διαανοητικοῦ θανά-
 του και να τονέ προσεγγίσουνε στο ἐπίπεδο τῶν ἄλλων πολιτισμένων
 λαῶν. Στή σειρά αὐτῆ τῶν καλῶν προσπαθειῶν ἔρχεται σήμερα να πάρη
 μιὰ διαλεχτή θέση και τὸ βιβλίο τοῦ Ι. Κορδάτου. Τὸ βιβλίο αὐτό
 είναι ἡ πρώτη εὐσυνείδητη ἀπόπειρα πού γίνεται για να γνωρίσουμε
 τὴ σύγχρονη ἱστορία μας. Γιατί ὅποιος ἰσχυριστῆ πὸς κατέχει τὴν ἀλη-
 θινή ἱστορία τοῦ 21, σημαίνει πὸς δὲν κατάφερε ἀκόμη να βγῆ ἀπὸ τὴ
 θολὴ ἀτμοσφαίρα τῆς ἱστορικῆς μυθιστοριογραφίας. Τὸ 21 ἀπὸ τοὺς
 ἐπίσημους ἱστορικούς μας παρουσιάστηκε ἔως τώρα, ὄχι σὰν ἱστορία,
 παρὰ σὰν ἓνα ἐπαγωγὸ και συγκινητικὸ ρομάντζο πού μόνο σκοπὸ ἔχει
 να κολακέψη τὰ ταπεινότερα ἔθνικά μας ἔνστιχτα και να μᾶς παρου-
 σιάση σὰ μιὰ φυλὴ μοναδικὴ τάχα στον κόσμο. Τὸ βιβλίο τοῦ Κορδί-
 του ἔρχεται ὕστερα ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια πατριωτικῆς φαφλαταρίας, να βάλη
 τὰ πράματα στη θέση τους. Και εἶναι ντροπὴ, ντροπὴ για τὴν ἱστορικὴ
 ἐπιστῆμη τῆς χώρας μας, πὸς ἓνα τέτοιο ἔργο ἀντι να τὸ ἐπιχειρήση
 ἓνας εἰδικὸς ἱστορικός, τὸ καταπιάστηκε, και μάλιστα με τὴση πρωτο-
 τυπία και ἐπιτυχία ἓνας δικηγόρος, ἓνας δημοσιογράφος, ἓνας πολιτικός.

Ποιὸ εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐπιτυχίας ; Εἶτανε κανένα
 κρυμμένο ἱστορικὸ ταλέντο αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος και ξεπετάχτηκε ἄξα-
 φνα ; Τίποτα ἀπὸ αὐτά. Δὲ χρειάζεται να εἶναι κανεὶς μεγάλο ταλέντο
 για να μπορέση να ἰδῆ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια· φτάνει μόνο μάτια να
 ἔχη για να βλέπη, μάτια για να τὸν πληροφοροῦνε, ὄχι μάτια για να τονέ
 σκοτίζουνε. Μὰ ὁ συγγραφέας πρὶν ἐπιχειρήση να ἐξετάση τὸ πλούσιο
 ὕλικό του, εἶχε τὴν εὐτυχισμένη πρόνοια να ἐφοδιάση τὰ μάτια του και
 με τὰ ἀπαιτούμενα γυαλιὰ πού ἔχουνε τὴ δύναμη να βλέπουνε μακριὰ
 και βαθιὰ δίχως να τὰ προσβάλη ἡ λάμψη τῆς ἐπίσημης παράδοσης ἢ
 οἱ πράσινοι καινοὶ τῆς κούφιας πατριδολατρίας. Και τὰ γυαλιὰ αὐτὰ
 δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ ἡ θαυμάσια *Μέθοδος τοῦ ἱστορικοῦ Ὑλι-
 σμοῦ*. Τί σᾶς ἔλεγα παραπάνω ; Τὸ Ρωμαϊκὸ μυαλὸ δὲν εἶναι χαλα-
 σμένο. Δῶσε του ὕγιεινὴ τροφή και θὰ ἰδῆς να κἀνη πάλε θάματα. **Ο**
ἱστορικός Ὑλισμός λοιπὸν ἀποτελεῖ σίγουρα σήμερα τὴν ἀσφαλέστερη

Ιστορική μέθοδο και γι αυτό και την πιό υγιεινή τροφή για τὸ ἀνθρώπινο πνέμα. Μόνον μὲ αὐτόνε μπορεῖ κανεὶς νὰ γνωρίσῃ τὴν Ἀλήθεια, τὴν Ἀλήθεια ὄχι μόνον στὸ πεδίο τῆς Ἱστορίας παρὰ καὶ στὸ πεδίο τῆς Τέχνης, τῆς Θρησκείας, τοῦ Δικαίου, καὶ σὲ κάθε ἄλλη περιοχὴ τῆς ἀνθρώπινης δράσης πού ἐπηρεάζεται ἀπὸ οἰκονομικὰ αἰτία.

Αὐτὴ τὴ μέθοδο χρησιμοποίησε καὶ ὁ συγγραφέας κι αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας του. Καὶ μὲ τὴ θαυμάσια αὐτὴ μέθοδο εἶδε τὴν Ἀλήθεια. Πῶς ἡ ἐπανάσταση τοῦ 21 δὲν εἶναι κανένα ξεχωριστὸ θῆμα, μοναδικὸ στὴν ὑφήλιο. Πῶς δὲν ὑπῆρξε κανένα ξεχείλισμα τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων πού δὲν μπορούσανε τίχα νὰ ὑποφέρουνε περισσότερο τὴ σκλαβειὰ (400 χρόνια πῶς τὴν ὑποφέρανε;) παρὰ τὸ φυσικὸ ἀποτέλεσμα τῆς οἰκονομικῆς ἀκμῆς τῆς ἀστικῆς μας τάξης στὸ διάστημα τοῦ 17—18 αἰῶνα. Μιὰ καὶ ἡ ἀστικὴ τάξη τότε ἔτιχε νὰ ἀποχτήσει τὴν οἰκονομικὴ κυριαρχία, ἱστορικὸς νόμος τῆς ἐπέβαλε νὰ ζητήσῃ νὰ ποχτήσῃ καὶ τὴν πολιτικὴ, καταλύοντας τὴν Τούρκικη φεουδαρχία. Αὐτὸ εἶτανε ὄλο καὶ τίποτα περισσότερο ὅτε ξεχείλισμα, οὔτε θῆμα, εἴτε οἱ Ἕλληνες μὴ δυνάμενοι πλέον... ὅπως διδάσκει ἡ μεγαλόσχημη Πανεπιστημιακὴ σοφία πού δὲ βλέπει πιὸ πέρα ἀπὸ τὴ μύτη της. Καὶ αὐτὲς οἱ περιφημὲς «μορφαι τοῦ Ἀγῶνος», τὶ ξεσκέπασμα, τὶ ἀλύπητο μαστίγωμα, τὶ ψυχικὴ γύμνια! Ὁ Πατριάρχης, ὁ Καποδίστριας, οἱ κοτσάμπασηδες τῆς Ρούμελης, τοῦ Μορηᾶ, τῆς Θεσσαλίας, οἱ διάφοροι ὄπλαρχηγοί, τὶ ἀντιδραστικὰ πνέματα, ἀντίθετα πρὸς τὸ δημοκρατικὸ πνέμα τῶ Νησιωτῶν, τὶ ὑπολογισμός, τὶ στενότητα στὴν ἀντίληψη τους. Ὅχι πῶς ζητούσανε νὰ προδώσουνε ἢ δὲ θέλανε τὴν ἀποτίναξη τῆς σκλαβιάς. Μὰ πῶς σὲ κάθε ἐνέργειᾳ τους καὶ σὲ κάθε λόγῳ τους προβάλλει, στὸ ἄπλετο φῶς πού χύνει ὁ προβολέας τοῦ Ἱστορικοῦ Ὑλισμοῦ, ὄχι πιὰ ὁ ἀφηρημένος πατριωτισμός, ὅπως διδάσκει ἡ ἀπὸ καθέδρας Ἱστορία, μὰ ἡ ἀντίληψη τῶ συμφερόντων τους, ἡ *συνείδηση τῆς κοινωνικῆς τάξης τοῦ καθενός*, πού αὐτὴ καὶ μόνη ρυθμίζει ὅλη τὴ δράση του, δίχως καμιάν ἄλλη ἰδεαλιστικώτερη σκέψη.

Καὶ τώρα θὰ ἤθελα νὰ ρωτήσω κάποιους κοῦφους κριτικοδημοσιογράφους, κάποιους Φ. Π. πού καμώνονται τὸν ὑψηλὸ καὶ ἄδολο ἰδεαλιστὴ. «Ποῦ εἶναι ὁ ἰδεαλισμός τοῦ Γρηγορίου Ε'; Ποῦ εἶναι ὁ ἰδεαλισμός τοῦ ἄλλου Πατριάρχου Κωνσταντίνου «ὁ ὁποῖος ἐπροπαγάνδιζε δραστηρίως τὴν ἑποταγὴν καὶ δι' ἀφορισμοῦ ἀπεθάρρυνε καὶ ἐφόβηξε τοὺς Ἕλληνας τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας;» Κεῖνο πού βγαίνει ὀλοκάθαρα σήμερα εἶναι πῶς ὁ καθένας τότε, εἴτε κληρικὸς, εἴτε πολιτικὸς, εἴτε στρατιωτικὸς, πολιτευότανε ὄχι σύμφωνα μὲ τὸ συμφέρο τῆς ἀφί-

ρημένης έννοιας τής πατριδας, μὰ σύφωνα μὲ τὸ *συφέρο τῆς τάξης του*. Ἔτσι οἱ κληρικοί καὶ οἱ κοιζαμπάσηδες ἀποδείχονται πῶς *δὲ θέλανε τὴν ἐπανάσταση*, γιατί τινὲ θεωροῦσαν ἐπιζήμια σὰ σφέροντα τῆς τάξης τους καὶ πῶς, ἂν κατόπιν ἀναγκαστήκανε νὰ μποῦνε κι αὐτοὶ στὸ χορό, εἶναι γιατί *πορασυχθήκανε* ἀπὸ τοὺς Νησιώτες, πού ἐκπροσωποῦνε τὸ ἀληθινὸ πνεύμα τῆς *δοτικῆς αὐτῆς ἐπανάστασης*. Καὶ τότε δλάκερη ἡ αἰσθητικὴ θεωρία περὶ *Ἰδεαλιστικῆς Τέχνης* (Σολωμός, Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι κλπ.) πού μᾶς ξεκουφαίνει τώρα τόσα χρόνια ταυτιά μας, τί γίνεται ; Τί μένει ἀπὸ αὐτὴ τὴ θεωρία ὅταν οἱ κυριώτεροι ἀντιπρόσωποι καὶ ἥρωες αὐτοῦ τοῦ ὑψηλοῦ πατριωτικοῦ ἰδεαλισμοῦ, ἀποδείχονται στὸ φῶς τῆς ψυχρῆς ἱστορίας κοινὸι ἀνθρώποι, πού ἄλλο δὲν εἶχανε στὸ νού τους παρὰ πῶς νὸ προσατέψουνε καλῆτερα τὰ σφέροντα τῆς τάξης τους ;

Δὲ μιλοῦμε γιὰ τίς ὑψηλὲς παιδαγωγικὲς θεωρίες τοῦ *Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου* περὶ *Ἑλληνικῆς πραγματικότητας*, πού ψάχνει νὰ ἀνακαλύψῃ τὰ ἠθικὰ ἰδιαικὰ τοῦ νέου παιδαγωγικοῦ σχολειοῦ μέσα στὸν κόσμον τῶν ἀνθρώπων τοῦ 21. Εἶναι γνωστὸ πῶς ἀνεκίχεν τίς ἰδέες τοῦ ἀριστοκρατικοῦ ἰδεολογικοῦ αὐτοῦ ντάντσιγκ, τίς χαραχτήρισε ἡ μεγαλήτερη ἐπιπολαιότητα καὶ ἡ ἐκμετάλλειψη, ἔτσι πού νὰ μὴν ἀξίζουνε τὸν κόπον γιὰ καμιὰ βαθῆτερη ἀνάλυση.

Αὐτὴ εἶναι ἡ σημασία τοῦ καινούριου αὐτοῦ βιβλίου πού ἤρθε ἄξιαφρα νὰ ταράξῃ τὰ βαλτονερία τῆς Ρωμαιϊκῆς Νιρβίνας. Μποροῦσε βέβαια σὲ πολλὰ μέρη νὰ εἶναι καὶ ἀποδεικτικώτερο. Μποροῦσε νὰ εἶναι ἡ φράση του πιὸ δουλεμένη, πιὸ φιλολογικὴ. Μποροῦσε ἀκόμη νὰ ποφύγη καὶ κύποιους χαμηλοὺς δημοσιογραφισμοὺς, πού δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν αὐστηρὴ ἐπιστημονικὴ ὑρὴ τοῦ β.βλίου. Μὰ εἴτε ἡ ἔλλειψη καὶ ἄλλων πηγῶν (παρ' ὄλη τὴν πλούσιαν βιβλιογραφία του) εἴτε καὶ ὁ πολεμικός, ἐξὸν ἀπὸ τὸν αὐστηρὰ ἐπιστημονικό, προορισμὸς τοῦ βιβλίου, δὲν ἐπέτρειψε νὰ παρουσιαστῇ τὸ βιβλίο πλουσιώτερο καὶ βαρῆτερο.

Κεῖνο πού δὲν μποροῦμε νὰ τοῦ συχωρέσουμε μὲ κανέναν τρόπο, εἶναι ἡ γλώσσα του. Καθαρεύουσα ! Φανταζόμαστε πῶσο τρομερὴ πρέπει νὰ εἶναι ἡ δύναμη τῆς σχολαστικῆς παράδοσης σὰ βλέπουμε μὴ τόσο ἐπιναστατικὴ συνείδηση νὰ μὴ μπορῇ νὰ σπάσῃ τὰ δεσμὰ αὐτῆς τῆς νεοκῆς παράδοσης. Καὶ εἶναι ἀληθινὰ κρῖμα. Θὰ μποροῦσε ἀλιωτικά τὸ βιβλίο αὐτὸ νὰ πομεῖν κλασσικὸ στὸ εἶδος του, σὰν τὸ *Ταξίδι* τοῦ Ψυχρῆ.

ΕΝΑΣ ΝΕΟΣ ΔΙΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

[• Ρόζα κι άλλα διηγήματα, 'Αδ Παπαδήμα.
'Έκδοση βιβλιοπωλείου «'Εστίας», Ι. Κολ-
λάρου. 'Αθήνα 1924]

Μέσα στην πνιγερή σαχάρα της σύγχρονης πεζογραφίας, τὰ πέντε διηγήματα τοῦ κ. Διαμαντῆ Παπαδήμα, πού ἔβγαλε τελευταία ὁ παλιός ἑκδότης κ. Ι. Κολλάρος, εἶναι μιὰ δροσερή ὄσπη, εὐχάριστη καί γιά τήν ψυχή καί γιά τὸ μάτι τοῦ πολιτισμένου ἀναγνώστη. Εἶναι μιὰ ἑρμητική νεροφλέβα πού τρυπάει τὸν κατάξερο βράχο γιά νὰ ξεχυθεῖ —ρυάκι στήν ἀρχή ἀπαλοχάιδευτο, κατασράχτης ὕστερα βουερός πού ἑρμάλει πρὸς τὸν Ὀκεανὸ τῆς Τέχνης, καθὼς ἠλέγε με τῆ συνθησιμένη του ἀδρῆ φρασεολογία, τεχνίτης ἀπαράμιλλος σὲ παραστατικὴ ἔκφραση, ὁ ἀλλέγλωσσος ποιητῆς τῶν «Φύλλων τῆς Χλόης». Εἶναι ἀπὸ τὰ λίγα ἔργα πού διαπιστώνουμε πὼς ἡ θεία φωτιὰ δὲν ἔσβησε στὰ στήθια τῶν Νέων, πὼς λάμπει ἀκόμη ὁ προμηνυτῆς πυρσὸς πού ἦ' ἀναγγελλεῖ στὸ ἀποχαυνωμένο πλῆθος τῶν πνευματικῶν εὐνούχων μιὰν ἐνδοξή καί γρήγορη νίκη.

Ὁ κ. Διαμαντῆς Παπαδήμας, διηγηματογράφος πρωτότυπος ἀπὸ τὰ πρῶτα τοῦ διηγήματα, ἀπὸ τότε πού, παιδί ἀκόμη, τύπωνε τὰ πρωτόλειά του στὰ λογῆς ἑβδομαδικὰ περιοδικά, καί ὕστερα, κατὰ τὸ 1916, στὸ ἰδιόκτητο καί λιγόζωο περιοδικὸ «'Αὐγή», πρωτότυπος καί λεπτὸς διηματογράφος, ἑδραιώνει τὴν κλητὴν του φήμη με τὴν παραπάνω πρώτη του συλλογὴ καί παίρνει μιὰ θέση ἀξιοζήλευτη ἀνάμεσα στοὺς νέους πεζογράφους μας.

Τὰ διηγήματά του ἔχουνε περίσσια χάρη ἀφηγηματικὴ, τέχνη, παρατήρηση, δροσιὰ καί πολὺ περισσότερο μιὰ ποιήση στήν ἔκφρασή τους, ἔπως πολὺ σωτὰ παρατήρησε κι ὁ κ. Ξενόπουλος γράζοντας σχετικὰ στήν ἑφημερίδα «'Εθνος». Τὸ ὕφος του, ὕφος ρυθμικώτατο, ἀπαλό, εὐγενικό, μᾶς γοητεύει, ἔπως εἴταν διαβόζουμε τίς «μουσικὲς» ἐκείνες σελίδες ἀπὸ τὴν «Κερένια Κοῦκλα» τοῦ Χρηστομάνου ἢ ἀπὸ τὸ «Φθινόπωρο» τοῦ Χατζόπουλου.

Οἱ εἰκόνες του, παραστατικὲς, ἀνασαίνουνε πλέρια μέσα στήν Ἑλληνικὴ φωτοχαρὰ, εἶναι ἀκουαρέλλες τοῦ πράσινου καί τοῦ καθαροῦ, ἔπως λ. χ. στὸ τελευταῖο ἀγροτικὸ διήγημα τῆς σειρᾶς : «'Αργυρώ». Τὰ πάθη, ἔρωτες καί μικροχαρές, πού συνταράζουνε τοὺς ἥρωες τῶν

διηγημάτων αὐτῶν («Ρόζα» καὶ στὸ «Γυρισμὸ τοῦ ἀδελφοῦ») μᾶς προκαλοῦνε μὴν ἀβίαστη συγκίνηση, ἀνάλογη μὲ τὸ θέμα ποῦ ξετυλίγουμε. Ἄλλὰ καὶ στὰ ρεαλιστικώτερα σημεῖα, ὁ κ. Παπαδήμας δὲν ἀπολησμονεῖ πῶς «καλλιτέχνης ἀληθινὸς εἶν' ἐκεῖνος ποῦ δημιουργεῖ ἄμορφα πράγματα», καθὼς λέει κι ὁ Wilde, καὶ πῶς «σκοπὸς τῆς Τέχνης εἶναι νὰ φανερώνει μόνον τὴν Τέχνην, κρατώντας κρυμμένο τὸ δημιουργό». Ἔτσι κ' ἡ ἔκφρασή του στὰ σημεῖα τὰ ρεαλιστικὰ μᾶς δείχνεται ἐλοκληρωτικὴ πολιτισμένη, ἔκφραση λογοτεχνικῆ ποῦ δὲν ἔχει καμμιά συγγένεια μὲ τοὺς χασισοποτισμοὺς καὶ τίς βωμολοχίαις κάποιων «Χαμένων κορμιῶν».

Ὁ κ. Διαμαντῆς Παπαδήμας, καθὼς κι ὁ κ. Φώτης Κόντεγλου, κ' ἕνας-δυὸ ἀκόμη νέοι πεζογράφοι (κι ἀνάμεσα σ' αὐτούς, ὁ πρῶτος χαμένος ἐκλεχτὸς τῶν Γραμμάτων, ὁ Παναγῆς Μπατιστάτος) εἶναι ἡ δροσερὴ ἄκρη ποῦ ξανοίγουμε μέσα στὴ σύγχρονη διηγηματογραφικὴ σαχάρα, εἶναι ἡ χάρις κ' ἡ πρωτοτυπία μέσα σιτοῦς πιθηκισμοὺς τῶν νεαρῶν ἐστέτ, ποῦ λὲς κ' ἔχουμε ὡς μοναδικὸ μέλημά τους πότε νὰ μᾶς δίνουνε ὁ πὸ μορφὴν νέων διηγημάτων ἄλλα κακοκινεῖσάνε ἀπὸ κακομετάφρασες Σκανδιναβῶν καὶ Ρώσων συγγραφέων, καὶ πότε νὰ μᾶς παρουσιάζουνε μὴν ἀνυπόφορη μίμηση τῆς *Ταβερνολογίας* τοῦ Δημοσθένη Βουτυρά, ποῦ κι αὐτὴ θαρρεῖς διέλασε ἀπὸ τὴ συχνὴ χρῆσιν (διάβαζε κατάχρησιν) τὴν πρώτη ἄμορφη τῆς, ποῦ μᾶς θάμπωσε σιτοῦς «Ἀλανιάρηδες» καὶ στὴ «Ζωὴ Ἀρρωστημένη».

Ἡ μὴ προσαρμογὴ τοῦ κ. Παπαδήμα, ἴβως στὰ τελευταῖα τοῦ διηγήματα, (βλέπε καὶ στὴ «Μοῦσα» Ἰουλίου 1923, διήγημα τοῦ ἴσου συγγραφέα: «Κ' ἡ ἐρημιὰ μᾶς κύκλωνε») σις παραπάνω διάφορες Σχολὲς καὶ ξερὲς ἀπομίμησες, εἶναι ὁ κυριώτερος λόγος ποῦ μᾶς ἀνι τὸ ἔργο του τόσο συμπαθητικὸ, ἔργο, καθὼς εἶπα, πρωτότυπο, μὲ ἀτομικὸ χαραχτήρα καὶ μὲ γνῶρισματά τεχνῆς ἰσορροπημένης καὶ σοδαρῆς.

ΜΟΡΕΛΛΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΑ

(Ἑλληνική ἔκφραση Στ. Μαρτάου - Ἀνεμόνα. Ἐκδ. Ζηκάκη).

Οἱ ἐκδότες μας τὸν τελευταῖο αὐτὸν καιρὸ ἀγωνίζονται νὰ μᾶς γνωρίσουνε τοὺς γνωστοὺς καὶ ἀγνωστοὺς λογοτέχνες καὶ τόσοσ εἶναι ὁ ζήλός τους, ποὺ πολλὲς φορὲς βρίσκουμε δυὸ καὶ τρεῖς μετάφρασεις τοῦ ἴσου βιβλίου χωρὶς ὡστόσο νὰ προσέχουν οἱ μεταφραστὲς ὥστε ἡ τελευταία μετάφραση νὰ μὴν εἶναι τοῦλάχιστο χειρότερη ἀπὸ τὶς προηγούμενες. Καὶ μέσα ἀπὸ τὸ μεταφραστικὸν αὐτὸ συναγωνισμὸ πιδ χαμένοι βέβαια βγαίνουμε ἑμεῖς, ποὺ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ διαβάζουμε ἕλες αὐτὲς τὶς μετάφρασεις τὶς βιαστικὲς, τὶς ἀπρόσεχτες καὶ πολλὲς φορὲς ἀκατανόητες· γιατί ἔξιν ἀπὸ τὰ διάφορα μεταφραστικὰ μαργαριτάρια, ποὺ ψαρεύει κανεὶς μέσα στὶς σελίδες τῶν βιβλίων αὐτῶν, συναπαντάει καὶ μιὰ γλώσσα, ποὺ κάθε ἄλλο εἶναι βέβαια παρὰ γλώσσα ἑλληνική. Κι ἂν εἶναι δύσκολο στοὺς ἐκδότες νὰ ἐξελέξουνε τὴν εὐσυνειδησία τῶν μεταφραστῶν, τοὺς εἶναι θαρροῦμα ἐπιβεβλημένο νὰ τυπώνουνε τὰ βιβλία τους σὲ γλώσσα, ποὺ νὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴ διαβάσει καὶ νὰ τὴν καταλάβει. Μὰ ἴσα ἴσα τώρα τελευταία, παρατηροῦμε τὴν ἀμέλεια αὐτὴ ἀκόμα καὶ στοὺς καλύτερους ἐκδότες μας, ποὺ, δὲν ξαίρουμε γιὰ ποιоὺς λόγους, μᾶς παρουσιάζουνε ἀληθινὰ ἐξαμβλώματα καὶ τερατουργήματα τέτοια, ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς κάνουνε νὰ σιχαθοῦμε ὅλα τὰ γνωστά μεγάλα ὄνόματα, ἔτσι δὲν ἔχουμε τὴν τύχη νὰ τὰ διαβάζουμε στὴ γλώσσα τους.

Ὁ κόσμος, ποὺ διαβάζει ἀνεξέταστα τὶς μετάφρασεις αὐτὲς πρέπει νὰ μάθει πὶά πὼς δὲ διαβάζει. Λοτὶ, Χάινε, ἢ Πόε μὰ πὼς διαβάζει Πικρό, Δόξα καὶ Ἀνεμόνα καὶ πρέπει νὰ γελάει μὲ τοὺς τελευταίους αὐτοὺς κι ὄχι μὲ τοὺς πρώτους, ποὺ δὲν ἀπόχτησαν ἄδικα τὴ φήμη τους καὶ πρὸ παντὸς πρέπει νὰ μάθει ν' ἀγαναχτεῖ μὲ κείνους ποὺ τότε θρῆφουνε μὲ τέτοια πνευματικὰ ἐξαμβλώματα καὶ νὰ δυσπιστεῖ λιγάκι πρὸς ὅλη αὐτὴ τὴν τρομερὴ μεταφρασεομανία ποὺ κάτω ἀπ' τὴν αἰγίδα τῶν γνωστῶν ξένων ὀνομάτων κοντεύει πὶά νὰ καταστήσει μιὰ ἀσυνείδητη κερδοσκοπικὴ ἐπιχείρηση.

Δὲ θὰ χάναμε τὸν καιρὸ μας νὰ διαβάζουμε καὶ νὰ κρίνουμε τὶς κακότεχνες αὐτὲς μετάφρασεις, ἂν δὲν εἶχαμε τὴν πεποίθηση πὼς πρέπει νὰ κάνουμε ἔτι μπορούμε γιὰ νὰ σταματήσει πὶά τὸ κακὸ καὶ γιὰ νὰ

ἀναγκάσουμε τούς μεταφραστὲς νὰ καταλάβουν πὼς ἡ μετάφραση δὲν εἶναι παίχνιδι, οὔτε δουλειὰ τοῦ καθενὸς ἀλλὰ μιὰ ἐπίπονη ἐργασία ποὺ προϋποθέτει ἔχει μόνον τὴν τέλεια γνώση μιᾶς ξένης γλώσσας, μὰ πρὸ παντὸς καὶ πρῶτα - πρῶτα τῆς δικῆς μας, γιὰ νὰ μὴν ἀηδιάζουμε διαδίδοντας, λόγου χάρη, τὴ *Μορέλλα καὶ ἄλλα φανταστικά διηγήματα* τοῦ Πόε σὲ *ἑλληνικὴ ἔκφραση* τοῦ κυρίου *Στέλιου Μαράτου* *Ἀνεμώννα*.

Δὲν μπορούμε βέβαια μὲ κανέναν τρόπο νὰ παραδεχτοῦμε, μ' ἔλο ποὺ ὁ κ. Ἀνεμώννας μᾶς τὸ βεβαιώνει, πὼς τὰ γραφόμενά του εἶναι ἡ *ἑλληνικὴ ἔκφρασις* τῶν παράδοξων ἱστοριῶν τοῦ Πόε, γιὰτὶ θὰ εἶτανε μεγάλη κακοπιστία ἀπὸ μέρους τοῦ *ἐκφραστή* νὰ δίνει ἕτι *ἔκφραση* θέλει σὲ πράγματα εἰπωμένα καὶ μάλιστα γραμμένα ἀπὸ ἄλλους. Μὲ ἔλη τὴν καλὴ θέληση ποὺ ἔχουμε νὰ παραδεχτοῦμε πὼς μέσα σὲ παράδοξες ἱστορίες ἐπιτρέπεται ἢ καλῆτερα ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι ἔλα παράδοξα, εἰ θὰ μπορούσαμε νὰ μὴν παρακαλέσουμε τὸν *ἐκφραστὴ* νὰ μᾶς ἐξηγήσει μερικὰ πράγματα, σὰν τ' ἀκόλουθα, λόγου χάρη :

Στὴ σελίδα 9 γράφει : « Τὰ ταλέντα τῆς δὲν ἦσαν μιᾶς ἄλλης συμβολῆς . . . . »

Στὴ σελ. 11 : « Οἱ γαλάζιες φλέβες τοῦ χλωμότατου μετώπου τῆς εἶχαν ὑπεροχικῆς. » καὶ στὴ σελ. 14 : « πιδ ἐναργέστερες. . . »

Στὴν ἴδια σελίδα γίνεται λόγος γιὰ κάποιο ἄγνωστο δέντρο, ποὺ ὀνομάζεται *κυπραία* καὶ ποὺ φανταζόμαστε πὼς θὰ εἶναι ἡ κύπερη ἢ μᾶλλον « le cyprés » ὅπως λέει καὶ ἡ γαλλικὴ μετάφραση. *Κυπραία* λοιπὸν = *κυπαρίσι*.

Στὴ σελίδα 20, κάποιος ἄνθρωπος ἔχει μύτη *γλαυκὴ*, δηλαδὴ *γαλαζοπράσινη*, σὰν τὰ *γλαυκὰ τὰ μάτια* !

Στὴ σελ. 28 : κάποια *κυρία* « ἐβρισκόταν στὴ στερνὴ περίοδο μιᾶς πολὺ ἄγριας ὑδρωπίας » ! καὶ ἔχουμε τὴν ὑποψία πὼς ἡ *ὑδρωπία* αὐτὴ θὰ εἶναι ὁ ὑδρωψ ἢ ἡ ὑδρωπικία, ἢ ὅποια ἔδινε στὴν ἴδια *κυρία* (σελ. 29) « μιὰ σιλουέττα ἐπίσημη καὶ μεσιωμένη ἀπὸ μεγαλόπρεπη ἐπιδητικότη, » ! καθὼς καὶ κάποια *ἐκκενὴ χροιά*.

Καὶ πάρα κάτω, στὴ σελίδα 33, βλέπουμε κάποιον « ἀκουμπισμένον σύγκορμα πάνω σὲ *μουράγιο*. », ἔχει βέβαια τοῦ λιμανιοῦ, καθὼς πολὺ δίκαια θὰ φανταζότανε κανεὶς, ἀλλὰ τοῦ *δωματίου*, δηλαδὴ *contre le mur ἢ la muraille*, ὅπως λένε κ' οἱ γάλλοι, ἐξ οὗ καὶ τὸ *ἑλληνικὸ μουράγιο* = *τοιχος*.

Ἔτσι πολλὰς φορὰς ἀναγκαζόμαστε νὰ καταφεύγουμε στὴ γαλλικὴ μετάφραση γιὰ νὰ καταλάβουμε τὴν *ἑλληνικὴ ἔκφραση*, (ποὺ ἔ

Θεός να τὴν κάνει ἑλληνική !) πρὸ παντὸς ἔταν σκοινιάδουμε πάνω σὲ ἀκατανόητες φράσεις σὰν τὶς πάρα κάτω :

Σελ. 35 : « . . . ἔλιχος νὰ ἀξιάξῃ τὴν παραμικρότερη σκιά αὐτῆς τῆς συμπεριφοράς . » δηλαδὴ sans prendre ombrage d' une conduite... » ποὺ πάει νὰ πει ἢ πῶς ὁ Baudelaire δὲν ἤξαιρε ἀγγλικά ἢ πῶς ὁ ἔκφραστὴς δὲ σκαμπάζει γρὺ γαλλικά. Γιαὶ καὶ πάρα κάτω στὴν ἴδια σελίδα μεταφράζει ἔταιρεία τὴ γαλλικὴ λέξη société ἐκεῖ ποὺ θέλει νὰ πει συντροφιά « ἔλη ἢ ἔταιρεία - γράφει - σηκώθηκε στὸ πόδι » καὶ στὴν προηγούμενη σελίδα περιγράφοντας τὸ σκελετό, ποὺ ἐκρέμεταν πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῆς συντροφιάς, τῆς ἴδιας αὐτῆς ἔταιρείας δηλαδὴ, λέει : « . . . τᾶλλο πόδι ἀφημένο ἐλεύτερο ἐφάνταζε στὸ διάμεσο τῆς ἀριστερῆς μασχάλης . . . » ἐνῶ στὴ γαλλικὴ μετάφραση διαβάζουμε : « L' autre jambe, qui n' était pas retenue d' un lien semblable, jaillissait du corps à angle droit . . . » !

Μὰ τὸ χειρότερο εἶναι, ποὺ ἡ φαντασία του, ἢ τόσο λίγο ποετικὴ ξεπερνάει καὶ συμπληρώνει ὥστόσο τὴ φαντασία τοῦ Πόε· κ' ἔτσι ἡ ἑλληνικὴ αὐτὴ ἔκφραση τῶν διηγημάτων τοῦ ἀμερικανοῦ ποιητῆ φαίνεται περισσότερο σὰ μιὰ νεώτερη ἔκδοση διορθωμένη καὶ ἐπηρευμένη παρὰ σὰ μετάφραση. Καὶ τὴν ιδέα αὐτὴ μπορεῖ ὁ καθένας νὰ τὴν σχηματίσει, ὅταν διαβάσει πῶς οἱ λίγες αὐτὲς ἀγγλικὲς φράσεις :

The king elevated his forehead into innumerable wrinkles ; the gouty little old man buffed like a pair of bellows ; the lady of the wing ding—sheet waved her nose to and fro ; the gentleman in the cotton drawers pricked up his ears ; she of the shroud gasped like a dying fish ; and he of the coffin looked stiff and rolled up his eyes — ἔχουν μεταφραστεῖ μετὰ τὸν ἀκόλουθο τρόπο : (σελ. 40)

« Ὁ Βασιλεὺς—Αἰμὸς εἰσάνισε τὸ μέτωπό του σὲ ἄπειρες ρυτίδες. Ὁ ἀνθρωπίσκος μετὰ τὸ ἐξογκωμένο πρόσωπο ἀναλύθηκε σὲ νευρικούς σπασμούς. Ἡ δέσποινα μετὰ τοὺς ξέσκεπους μαστοὺς ἐταλάντευε τὴ μεγάλη τῆς μύτη, σὲ εἶδος μορφασμοῦ ὅχι καὶ πολὺ τρυφεροῦ. Τὸ παράλυτο καὶ ξεραγκιανὸ ὑποκείμενο μετὰ τὴν ὀριόπλευμη φορεσιὰ ἐκάρφωσε τὰτάλευτα μάτια του πάνω σὲ τὶς κόκκινες ρόγες τῶν βυζιῶν τῆς λίγο ἐλαφρῆς νεᾶς γυναικας. Ὁ ἀνδρὸς μετὰ τὰ πάλλευκα περιπόδια καὶ τὴν κίτρινη περισκελιῶσα, ἐτόνωσε τὶς σπασμωδικὰς ἀνατριχάδες τῆς ἄφθασιτης μέθης του. Κ' ἡ ὑδρόπληχτη δέσποινα ἄρχισε νὰ μουγκρίζῃ τρομερὰ σὰ νὰ ἐβροικόταν πάνω στὴν πιὸ σοβαρὴ ἐξέλιξι τοῦ μουσικοῦ τῆς Ἀφροδίτης.»

Κι ακολουθεῦνε ἀκόμα πέντε σειρές πού εἴτε σὲ ἀγγλικὴ καί-
μενο τις βρίσκουμε οὔτε στή γαλλικὴ μετάφραση.

Ἔτσι λοιπὸν ἐκφράζεται ὁ Πόε ἐλληνικά· μὰ μὲ τὸ στόμα τοῦ κ.
Ἄνεμόνα βέβαια, πού ἔχει μόνον αὐτὴ μὰ οὔτε ναί τοὺς τίτλους δὲν
ἄφησε στή θέση τους, ἀφοῦ τὸ King Pest τὸ ἔκανε «οἱ Προφυρογέν-
νητοι»; καὶ τὸ Silence, «ὁ ἄνθρωπος τῆς μονηξιάς», καὶ τὸ δικ.
μας τὸν Ἄλκμᾶνα τὸν ἄφησε Alcmān! καὶ τοὺς στίχους του:

«Εὐδουοισιν δ' ὄρεων κορυφαί τε καὶ φάραγγες
πρώονές τε καὶ χαράδραι,...

τοὺς μετάφρασε ἀπὸ ξένη γλῶσσα.

Καὶ μὴ νομίζετε πὼς αὐτὰ εἶναι βλα—βλα, ὅσα μπορείτε νὰ συλ-
λέξετε μέσα στὸ πελῶριο αὐτὸ στρεῖδι:—βιβλίον ὅπου καὶ νὰ τὰ νομίζετε
θησαυρὸς δλόκληρος ξεχύνεται. Φανταζόμεστε πὼς ἂν προμάντευε κα-
νεὶς στὸν Πόε τὸ τί τὸν ἐπερίμενε στὸ 1924, ποτὲ του δὲ θ' ἀποφάσιζε
νὰ γράψει τίς παράδοξες ἐκεῖνες ἱστορίες του.

I. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Γεωρ. Αἰλιονίτου: «Ἐκλογή Νεοελληνικῶν Ποιημάτων».
Ἐκδότης Γ' I. Βασιλείου.—Ἀθήναι 1924.

Γλαύκου Ἀλιθέρου: «Ὁ Γυμνός Ἄνθρωπος» Λοιγήματα.—
Κόπρος 1924.

A. Ἄρη: «Στίχοι». Ἀθήναι 1921.

Πέτρου Χάρη: «Ἡ τελευταία νύχτα τῆς Γῆς καὶ ἄλλα διη-
γήματα». Ἐκδοσις περιοδικοῦ «Νέα Γράμματα».—Ἀθήναι 1924.

Σοτήρη Σκίλη: «Προσὸν ἀγάξουμε» Ποιήματα.—Ἀθήναι 1924.

Γεωρ. Σπαταλά: «Ἄνθοδὲσμη ἀπὸ τῆς Ρώμης καὶ τῆς Ἴτα-
λίας». Μεταφράσεις. Ἐκδότης I. Ν. Σιδέρης. Ἀθήναι 1924.

Μπαῦρον: «Μάνα φρενέ». Λοιγμικὸ ποίημα. Μεταφραστὴς Ἀναστάσιος
—Μιλᾶνος Στρατηγόπουλος. Ἐκδότης Μιχ. Ζηγάκης. Ἀθήναι 1924.

Ὅσκαρ Οὐάιλντ: Τὸ πορτραῖτο τοῦ Ντόριαν Γκραιη. Μετα-
φραστὴς Κ. Καρθαῖος. Ἐκδότης Χρ. Γιανιάρης. Ἀθήναι 1924.

Henri Barbusse: Ἡ Κόλαση. Μετ. X. Ἐκδότης Χρ. Γιανιάρης.
Ἀθήναι 1924.

Henrik Ibsen: Ἡ Κυρά τῆς θάλασσας. Μετ. Πέτρος Ἀτρεΐδης. Ἐκδό-
της Χρ. Γιανιάρης. Ἀθήναι 1924.

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΔΙΑΝΟΙΕΣ

ΓΡΗΓΟΡΗΣ — ΘΑΜΥΡΙΣ ΒΟΓΟΠΟΥΛΟΣ
(1882 — 1920)

Τὸ νὰ μιλήσει κανεὶς γιὰ πρόσωπα ποὺ δὲν ὑπάρχουν εἶναι περισσότερο εὐκολο παρὰ νὰ κρίνει μιὰν ὑπαρξὴ ποὺ ἀκέμα κινιέται κάτω ἀπ' τὸ φῶς. Μιλούσαμε ὡς τὰ τώρα γιὰ τὸν Καμπύση μὲ τὴν κρίση ἀνεμπέδιστη, γιὰτὶ ὁ Καμπύσης δὲν ὑπαρχε· κι ἀγνοούσαμε τὸ πρόσωπο ποὺ θυμέμαστε σήμερα, γιὰτὶ ζοῦσε ἀκόμη. Ἡ ὑπαρξὴ εἶναι ἐμπέδιο πάντοτε γιὰ τ' ἀντίκρουσμα τῆς καθαρῆς ἀλήθειας ποὺ δὲ λάμπει παρὰ μὲ τὴν προοπτικὴ τοῦ καιροῦ, ποὺ μᾶς δίνει ὁ Θάνατος, ὁ μέγας ἐπανορθωτής.

Γεννημένος στὴν Καλαμάτα στὰ 1822 ὁ Γρηγόρης Βογόπουλος, ἔσθησε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1920, ὕστερα ἀπὸ πρωτόκουστη ἀρρώστια ποὺ τὸν εἶχε καρφώσει ἀκούνητο στὸ κρεββάτι ἔχτῶ δλάκερα χρόνια, χωρὶς νὰ μπορέσει νὰ τελειώσει τὴν ἀποστολὴ ποὺ τοῦ ἀνάθεσε ἡ φύση γιὰ τὸ γηϊνὸ του τὸ δρόμο. Ἡ ἀποστολὴ του εἶταν ἡ φιλοσοφία, καὶ τὸ εἶδος τῆς φιλοσοφίας του εἶταν ἡ αἰσθητικὴ ἀντίληψη κ' ἐξήγηση τοῦ φαινομενικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ κόσμου μέσα στὸ αὐλάκι τοῦ καθαρῶ φυσιοκρατισμοῦ.

Γιὰ ὑπηρετικὸ τῆς ἀντίληψης αὐτῆς ἐπαιρνε τὸν πόνο, τὸν ἠθικὸ πόνο, τὸ μεγάλο αὐτὸ πατέρα τοῦ ὠραίου καὶ τ' ἀληθινοῦ, καὶ παραδέχονταν καὶ διδάσκε κ' ἐφάρμοζε στὴ ζωὴ (γιὰτὶ ὅ,τι τὸν χαρακτηρίζει ἰδιαιτέρα εἶναι ἡ ἐμπραχτὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἰδεῶν του) πῶς τίποτ' ἄξιο δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξει χωρὶς αὐτόν. «Ὁ Πόνος» ἔλεγε «εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τοῦ μυστικοῦ τοῦ Παγκόσμιου Σκοποῦ», εἶναι ἡ «λυδία λίθος» ἔπει δοκιμάζεται τὸ βᾶθος κ' ἡ ἀντοχὴ τῆς καρδιάς τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ πόνος εἶναι νοόμετρο. Γιὰ νὰ χάσει κανεὶς τὸ νοῦ του ὑποφέροντας, θὰ παῖ διὶ δὲν εἶχε νοῦ, ἀφοῦ χάνει κανεὶς μονάχα κείνο πεῦχει. Ὁ δυνατὸς νοῦς λοιπὸν θρέφεται καὶ δυναμώνει ἀπὸ τὸν πόνο, καὶ τοῦ τονώνεται ἡ εὐσπλαγχνία κ' ἡ ἀρετὴ, ἔπεισ φθεῖρεται καὶ χάνεται καὶ τὸνα καὶ τᾶλλο στὸ μικρόφυχο καὶ δειλόκαρδο πνεῦμα. Ὁ πόνος εἶναι ὁ μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, εἶναι ἡ ἰδρωτοστάλαχτη δημιουργία τοῦ Κόσμου, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ὁ γενέθλιος ὕμνος τῆς Πλάσης. Ἡ εὐτυχία γεννιέται ἀπὸ τὴ δυστυ-

χία, ή δυστυχία από την πρότυχη εύτυχία και απόλαυση· δεν υπάρχει χαρά και ψυχική μακαριότητα παρά στην έμπνευση της μεγαλοφυίας και της άρετης : έκσταση από τη λύπη και χαρά από την άρμονία της καρδιάς με το πνεύμα».

Τò θμορφο αυτό απόσπασμα της δλης του σκέψης και διάθεσης είναι ο πιστός καθρέφτης του και σε ιδέα και σε ζωή. Τò μεταφέρνω από τò τελευταίο του ήμερολογιακό χειρόγραφο, που τò άρχισε στις 20 του Φλεβάρη του 1920 και τού δίνει τόν τίτλο «Lapsus doloris «έρωστες ήμερολογιακές σκέψεις κι απομνημονεύματα». Στη δεξιά κάτω γωνιά του έξώφυλλου γράφει «Γράψε με τò αίμα σου» και τò γνωμικό από τόν Κώδικα : «Μάρτυς είς, μάρτυς ούδεις». Τò χειρόγραφο αυτό, κι άλλα δέκα ακόμη ήμερολογιακά χειρόγραφα του (που θ'ά μπορούσε κανείς νά διαλέξει άπ' αυτά σκέψεις μεγάλες, βαθιές, σπιθοβολήματ' άληθινά μιᾶς διάνοιας πουχε σκερτεί για δλα και μελετήσει δλα, παρατηρήσεις ακριβέστατες και αναλύσεις τών ιδεών της ζωής σεβαστές, για νά τὰ παρουσιάσει στη δημοσιότητα σά γέμισμα της άδειανής θέσης της σοβαρότερης αισθητικής κριτικής) — τò χειρόγραφο αυτό μου παραδόθηκε μαζί με τέλλα κατά έντολή του ύστερα από τò θάνατό του. "Όσο ζούσε τόν άκουγα νά λέει τις ιδέες του και νάν τις ζει· άμα πέθανε, είδα και πώς τις έχει γραμμένες καθώς και αποτυπωμένη δλη του τήν δδυνηρή και παραγνωρισμένη ζωή. Τόξερα πώς σκορπάει και στο χαρτί τὰ συμπεράσματα της σκέψης του, μά δέν τ'άχα ιδει όσο ζούσε. Δέν είδα όμως και τίποτα καινούργιο άπ' ό,τι ήξερα, — μπορώ νά πώ μάλιστα κατώτερο : Γιατί ή δύναμή του είταν ο προφορικός λόγος, όχι ο γραφτός· μιλώντας μπορούσε και ξετύλιγε και τις παραμικρότερες γωνιές της αισθητικής σκέψης του, για τόν άνθρωπο, για τή ζωή, για τήν κοινωνία, για τήν θμορφιά, για τή δύναμη και για τήν έλευθερία. Δέ δημοσίεψε τίποτα. Δέν είταν λογοτέχνης, είταν φιλόσοφος, ένας άγνωστος «ραδι» που δέν έζησε παρά για τήν άλήθεια και τήν θμορφιά και πόνεσε πολύ βλέποντάς τις τόσο άλαργεμένες άπ' τόν άνθρωπο. Στά 1907 μονάχα, δημοσίεψε με τò ψευδώνυμο «Θάμυρις» σε κάπιο περιοδικό της Καλαμάτας πουδγαίνε τότε, τò «Πνεύμα» — ένα κομμάτι από τή φιλοσοφική του μελέτη για τò Maurice Maeterlinck, που δέν πρόφτασε ν' άποτελειώσει. Αυτό τò έργο είταν τò μονάχο που δοκίμασε σ' αυτό νά συστηματοποιήσει μ' ένα έμπνευσμένο κι άνυπόταχτο ύφος κάθε τι που κλείνει ή φωτισμένη από τή γνώση ψυχή του.

Καθαρότερη ιδέα για την αξία λόγου υπάρχει αυτή που πέρασε από τη ζωή δλότελ' άψεγάδιαστη, σαν πνεύμα που είναι, δε μπορώ να δώσω στις γενικές μου αυτές γραμμές που μπορούν και να φαίνονται κ' υπερβολικές, όπως κάθε άληθινό και πρωτότυπο. Στα «Μανιάντικα μοιρολόγια» μου όμως, ανέκδοτα ακόμη, συμπληρώνεται το σημερινό σκίτσο της φυσιογνωμίας του «Θάμυρι», που δε μπόρεσα παρά να κλάψω σά φίλο και σαν ήθική και διανοητική δύναμη, από κείνες που δίνονται για παράδειγμα στον κόσμο αυτό της μικρότητας, της κακίας και της άμάθειας :

Υπάρχουν νεκροί που δεν πεθαίνουν,
Χείλια βουβά π' άδιάκοπα λαλούνε,
Και φώτα π' όσο πιότερο άλαργεύουνε
Τόσο και πιο πολύ λαμποκοπούνε.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ — ΜΙΛΑΝΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΕΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΑΠΟΘΕΩΣΗ

Το δέιλι άπόψε χρυσανθούς σκορπίζει
σι' άρχαία μνημεία· φλογερά άνασταίνει
ειδύλλια των Θεών και ζωγραφίζει
μιάν άποθέωση φωτολουσμένη.

Σάν από κάποιων Σειληνών τα χέρια
να ξέφυγαν τα δλόγιομα ποτήρια,
κι δλόξανθα χυθῆκαν πανηγύρια,
— ήλιων σπονδές και τόσα χρυσαστέρια.

Κι ως από ρόδα λές στεφανωμένη,
Βακχίδα κ' ή ψυχή μου, έρωτεμένη,
μεθάει άπ' το πυρό κρασί που πίνει,
άχόρταγι, σ' άστραφτερό λαγήνι.

ΑΘΗΝΑ Ν. ΤΑΡΣΟΥΛΗ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

ΓΕΝΟΥΣ ΑΛΛΑΓΗ

Α.

Γένη όνομίσανε οί άρχαιοί γραμματικοί τις μορφολογικές διαφορές που λαβαίνουνε τά ούσιαστικά γιά νά ξεχωρίζει και τυπικά ή φύση του φύλου (sèxe) τών όντων που παραστήνουνε.

Καθαρό τό μόνο τά ζωντανά έπρεπε νά είναι κατά τή φύση τους άρσενικού ή θηλυκού γένους κιόλα τά ήψυχα νά είναι ούδέτερο.

Μά έπειδή, εί φυσιολόγηδες πρόγονοί με τήν ώραία τους φαντασίαι είχανε προσωποποιήσει πολλά φυσικά και φανταστικά όντα και θεωρούσανε γιά έμψυχα πράματα ήψυχα, σέ πολλά ήψυχα έμεινε ή προσωπική όνομασία με τό γένος της, κιόλα πάλι όνομαστήκανε από τους νεώτερος κατά τήν ίδια αναλογία. Γιά τοϋτο και σήμερα τό γραμματικό γένος δέν είναι πάντα σύμφωνο με τή φύση του όντου που παραστήνει τό ούσιαστικό, λ. χ. δ ή λ ι ο ς φυσικά ούδέτερος είν' άρσενικοϋ γένους (δ 'Υπερίων), ή γ ή φυσικά έπίσης ούδέτερη, είναι θηλυκού (ή Δημήτηρ).

"Έτσι λοιπόν τά ήψυχα δέν είναι δύσκολο νά μεταπέφτουνε από ένα γραμματικό γένος σέ άλλο όταν βοηθοϋνε έσωτερικοί ψυχολογικοί λόγοι και έξωτερικά γραμματικά συμπτώματα.

Γιά νά γίνει ή άλλαγή του γένους, έποια κιάν είναι ή αίτία, πρέπει νάνταμωθοϋνε σέ κάποια πτώση, ή γενικά σέ κάποιον τύπο, τό πρωτοτερνό γένος με τό νεώτερο, που θα περάσει τόνομα· έπειδή λ. χ. ή αίτιατική τουδέτερου : τ δ λ ε ί ψ α ν ο είναι ίδια με τήν αίτιατική τάρσενικοϋ : τ δ λ ε ί ψ α ν ο, άφτός δ ούδέτερος τύπος, (τραδώντας ή αίτιατική του ίδιονόημου άρσενικοϋ : τ δ ν ε κ ρ ό) θεωρείται άρσενικός κέτσι λένε κίόνομαστική : δ λ ε ί ψ α ν ο ς, έπως δ ν ε ρ ό ς.

"Έτσι λοιπόν συναλλάζουνε γένος, άμα έχουνε διαφορόγενα ιδιονόημα νά έλκυστοϋνε :

1) 'Απ' τήν όνομαστική, που άνταμώνονται φθογγικά, τά με ο ς, - η ς (-υ ς, -ι ς), - α ς άρσενικά, θηλυκά και ούδέτερα ως έξης :

Τά γιγαντόδενδρα : π λ ά τ α ν ο ς, κ έ δ ρ ο ς, κ υ π ά ρ ι σ σ ο ς κτλ. που εί άρχαιοί μας πρόγονοί με τήν άρχαϊκή τους άντίληψη τά θεωρούσανε νύφες και τά είχανε θηλυκά, πέσανε στην άντίληψη του

νεοελληνικού λαού σά γίγαντες, ήρωες, δράκοι, και λοιπών άντρων (πρβλ. ο δέντρος) κείπειδής είχαν άνέκαθε οι Έλληνες διπλόγεννα όνόματα: ο και ή πρίνος ο και ή άσπάλαθος ο και ή βάτος κτλ. βοηθώντας ή κοινόγεννη δευτερόκλιτη κατάληξη ος έφκολα περάσανε άφτά άπ' τό θηλυκό στο άρσενικό, κέτσι είπαμε ο πλάτανος (άντις ή πλ.), ο κέδρος (άντις ή κέδρ.) κτλ. Ωστόσο ή κατάληξη δέν είναι ή αίτία που άλλάζουσε τό γένος μόνο είναι τό μέτο της άλλαγής. Έτσι λοιπόν είπαν και όλων των φυτών τά όνόματα. Α. χ. κατά τό οθάμνος είπαν ή οξίμελος, ή οσκίνος, ή οσπάρτος, ή οσφένδαμος, ή οπάπυρος, ή οκόμαρος, ή οπύξος κτλ.

Και κατά τά: ο ή ούοσμος, ο βάλσαμος είπαν άργότερα τά μυρωδικά: ο άψινθος, ο ορίγανος, ο θυμός, ο μάραθος, ο οάκινθος, ο κρινος, ο κύμινος, ο θυμβρος, ο ξνηθος, ο γλυκάνησος κτλ.

Κείπειδή ή κατάληξη—ος δέν έμεινε για θηλυκή στη νέα γλώσσα φτάσανε ως σέμας άλώδητα μόνο οσα όντας διπλόγεννα στην άρχαία ή στην Κοινή, περάσανε μόνο άρσενικά στη νέη έτσι δά:

ή-ο άνθρωπος, ή-ο ληνός, ή οδοκός, ή-ο στάμνος ή-ο στενωπός, ή-ο δώλος, ή ο ψήφος, ή οπάπυρος, ή ο άσφαλτος. Έτσι λοιπόν κατά τον ίδιον τρόπο είπαμε έμεις ή-ο ξίμμος (κατά τό: ο γιαλός), ή-ο άπόστροφος (οάν έ τόνος), ή-ο μέθοδος (οάν: ο τρόπος), ή-ο γερανός (οάν: ο πελαργός), ή-ο γύψος (: ο πηλός), ή-ο δίφθογγος (: ο φθόγγος), ή-ο θόλος (: (ο τρούλλος), ή-ο οδός (: ο δρόμος), ή-ο παράγραφος (ο χωρισμός), ή ο ξεοδος (: ο διάδρομος), ή ο οχτώηχος (: ο ήχος), ή ο άρκος (: ο λύκος), ή-ο ράβδος (: ο λαστός), ή ο καπνοδόχος (: ο σωλήνας), ή-ο κέπρος. Κι άντίθετα είπαμε ο ή λέμβος (κατά τό: ή βάρκα) ο ή Παράδεισος (κατά τό: ή κέλαση).

Και πάλι με τό μέσο της κατάληξης ος τάρσενικά γίνονται ούδέτερα. Α. χ. είπαν ο έλεος-ο έλεος (οάν τό σπάχνος), ο έπαινος-ο έπαινος (: τό κάφημα), ο-ο βίδος (: τό χρημα), ο-ο πλοῦτος (: τό λογάρι), ο-ο θρόνος (: τό κάθισμα, τό βάθρο), ο-ο λαός (: τό πληθος), ο-ο λίθος (: τό λαλάρι, τό βράχος), ο-ο χάρος (: τό μνημα), ο-ο γέλος (ο κλάμα), ο-ο γόνος (: τό τέκνο), ο-ο οδός (: τό δόλωμα), ο-ο ορηνος (: τό κλάμα), ο-ο οζηλος, ο-ο οθάμπος (: τό

σκότος), δ-τὸ ἤχος (: τὸ ἄκουσμα) δ-τὸ κλάδος (: τὸ δέντρο), δ-τὸ κρότος (: τὸ χτύπημα), δ-τὸ ὄγκος (: τὸ πάχος), δ-τὸ πᾶτος (: τὸ τέλος), δ-τὸ πῆθος (: τὸ πῆδημα), δ-τὸ ρύπος (: τὸ σκουπίδι) δ-τὸ στέλος (: τὸ κόσμημα), δ-τὸ φτόνος (: τὸ πάθος), δ-τὸ φθός (: τὸ δέος), δ-τὸ στάβλος (τὸ ἀχούρι), δ-τὸ χτύπος (τὸ χτύπημα), —Καὶ ἀπὸ θηλυκά: ἡ-τὸ ψήφος (τὸ λιθάρι), ἡ τὸ δρόσος (τὸ νερό). Καὶ μὲ τὴν κατάληξιν ας: οἱ ἄλλες δ-ἄλλας-τὸ ἄλλας; (σάν τὸ πιπέρι).

Κι ἀνάστροφα τὰ οὐδέτερα ἀρσενικά; τὸ γένος δ γένος (σάν: ὁ ἀνθρωπος), τὸ-ἔθνος δ ἔθνος (: ὁ λαός), τὸ βράχος δ βράχος (: ὁ λίθος) τὸ-δ δάσος (: ὁ λόγγος), τὸ-δ θάρρος (σάν: ὁ κότος), τὸ-δ φέρος (: ὁ ἀμητος), τὸ ἐμάκρος (σάν: ὁ χώρος), τὸ-δ πλάτος (: ὁ τόπος), τὸ-δ φάρδος (: τὸ ἴδιον), τὸ-δ στένος (: τὸ ἴδιον), τὸ-δ πᾶθος (: ὁ πυρετός), τὸ-δ ῥίγος (: ὁ παροξυσμός), τὸ-δ ἀνθός κατὰ τὸ: ὁ καρπὸς ποῦ ἀπὸ πῆρε καὶ τὸν τόνο, τὸ-δ τέλος (: ὁ πάτος), τὸ-δ τρύγος (: ὁ θειρισμός) τὸ-δ φέγγος (ὁ φάρος, ἀκόμη καὶ τὸ-δ ὄνειδος (Βυζαντινὸ κατὰ τὸ ἀντίθετο: ὁ ἔπαινος). Καὶ μὲ τὴν κατάληξιν ας: τὸ κρέας-δ κρέας (σάν ὁ βούς, ὁ τράγος κτλ.). Ἐπίσης μὲ τὴν κατάληξιν-ους (: οὐς, ις) τὰ θηλυκά ἀρσενικά λ. χ. ἡ δρὺς-δ δρῆς, ἡ μῆνις δ μῆνης (σάν: ὁ θυμός, στή Δερκοάλυμνο) ἡ βροχίτις-δ βροχίτης, ἡ-δ κροκίτης κλεδρίτης, ραχίτης, σταφυλίτης, μηλιγγίτης, λαρυγγίτης, φαρυγγίτης, ἔγκεφαλίτης κτλ. (κατὰ τὰ: ὁ βήχας, ὁ πυρετός κτλ.).

Πολλὰ οὐδέτερα μὲ τὴν ὑποκοριστικὴν κατάληξιν (: ἰρχι-ιον) χάσανε ὀλότελα τὸ μικρινικὸν τοῦ νόημα κέτσι ἔμεινε τὸ-ισκέτη οὐδέτερη κατάληξιν (σάν το ο). Ἔτσι λοιπὸν πολλὰ θηλυκά μὲ ἡ γίνανε οὐδέτερα, λ. χ. ἡ ἀκόνη τὸ ἀκόνι (κατὰ: τὸ μαχαίρι) ἡ βελόνη-τὸ βελόνι (κατὰ: τὸ νῆμα, ἢ τὸ κεντρί), ἡ βοτάνη-τὸ βοτάνι (: τὸ χορτάρι), ἡ γογγύλη-τὸ γογγύλι (: τὸ δαφνί) ἡ δελί-τὸ δελί (σάν: τὸ βράδι) ἡ κακάθη-τὸ κακάθι (: τὸ καζάνι), ἡ καλύβη-τὸ καλύβι (: τὸ σπῆτι) ἡ κανὸ-τὸ κανὸνι (: τὸ φῶς), ἡ κολοκύνθη-τὸ κολοκύνθι (: τὸ ἀγγούρι), ἡ κυψέλη-τὸ γυψέλι (: τὸ μελίσσι), ἡ μελάνη-τὸ μελάνι (: τὸ χαρτί κτλ), ἡ μίλη-τὸ μίλι (: τὸ μαχαίρι), ἡ περόνη-τὸ περόνι (: τὸ κουτάλι), ἡ προζύμη-τὸ προζύμι (: τὸ ψωμί), ἡ ρουκάνη-τὸ ροκάνι (: τὸ ἔρ-

γαλειο), ἡ στεφάνη - τὸ στεφάνι (: τὸ κεφάλι), ἡ σφον-
δύλη τὸ σφοντύλι (: τὸ ἀδράχτι), ἡ τρυπάνη-τὸ τρυ-
πάνι (: τὸ ἐργαλεῖο), ἡ τυκάνη-τὸ τσουκάνι (: τὸ σφυρί),
ἡ πλατάνη (: trois roëmes 23) τὸ πλατάνι. Καὶ τὰ κύρια
γιὰ χάρτι, ἡ Ρήνη-τὸ Ρήνι (: τὸ κρέτσι), ἡ Καλλιόπη-τὸ
Καλλιόπι, ἡ Ἀρετή-τὸ Ἀρετί κτλ.

Καὶ τὸ ἐνάντιο, τὰ οὐδέτερα θηλυκά λ. χ. (τὸ θέαφος) τὸ θιάφι
- ἡ θιάφη (: ἡ σκόνη) τὸ ράφι-ἡ ράφη (: ἡ θέση). Καὶ τὰ Κύ-
ρια ὑποκοριστικά: τὸ Κρουστάλι-ἡ Κρουστάλλη, τὸ Λε-
νάκι-ἡ Λενάκη, τὸ Ρηνάκι-ἡ Ρηνάκη κτλ., τὸ Μαρου-
σί-ἡ Μαρουσίη, τὸ Λιλί-ἡ Λιλή (: ἡ κόρη, ἡ κοπέλλα) κτλ.
Ὅμοια συναλλάσσονται θηλυκά μὲ οὐδέτερα ποὺ λήγουσι μὲ ο. λόγου
χάρη: ἡ κέδρο-τὸ κέδρο (κατὰ τό: δέντρο), ἡ-τὸ ἄμμο (: τὸ
χῶμα), ἡ Κλειώ-τὸ Κλειό, (: τὸ κορίτσι), ἡ Σαφώ-τὸ
Σαμό, ἡ-τὸ κόπρο κτλ. Καὶ τὸ ἐνάντιο: τὸ Λενιδ-ἡ Λε-
νιδ, τὸ Ρηνιδ, ἡ Ρηνιδ, τὸ Μαριδ-ἡ Μαριδ κτλ.

Ἐπίσης οὐδέτερα μὲ α γίνονται θηλυκά λ. χ. τὸ θρύμμα-ἡ
θρύμμα (κατὰ τό: ἡ ψίχα), τὸ φύσμα-ἡ φύσμα (ἐπὶ
Πόντιο κατὰ τό: ἡ ρέχα), ἡ ἀνάσμα εἶναι συνεπαρμῶς: ἀνάσα+
ἀσθ.μα.

Παραβάλε καὶ τάρχατα ἑτοῦτα: τὸ ἀφενος-δ ἀφενος (σάν
τὸ ἐπλοῦτος) τὸ ἐλεγχος-δ ἐλεγχος (κατὰ: δ ἔπαι-
νος), τὸ κέλαδος-δ κέλαδος (ἐπὶ δ θόρυβος, δ
κρότος) τὸ ἔλεος (σάν τὸ δοῖκτος) καὶ κατόπι πάλε εἰ Βυ-
ζαντινοὶ εἶπαν τὸ ἔλεος (σάν τὸ ἀλγος) ἡ ἀήτη-δ ἀήτης
(ἐπὶ δ ἀνεμος) τὸ λάας-δ λάας (: δ λίθος), ἡ νίκη-τὸ
νίκος (: τὸ τρόπαιον), ἡ αὐγή-τὸ αὐγος (: τὸ φέγ-
γος), τὸ ναῦλον-δ ναῦλος (: δ μισθός), τὸ φύμον-δ
φύμος (: δ σχῆνος), τὸ κάρα-ἡ κάρα (: ἡ κεφαλή),
τὸ δειπνον-δ δειπνος (: δ πότος) ἡ τρύγη-δ τρύγος κτλ.

Η ΓΝΩΜΗ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΜΑΣ

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ

Στις κριτικές σελίδες του Philéas Lebesgue, που περιλαμβάνονται στην τελευταία έκδοση του M. Coulon (Pages Choisis) γίνεται πλατύτατος λόγος και για τα «Νεοελληνικά Γράμματα».

Σ' ἐμάς, που συνειθίσαμε κάπως στην κομματική κριτική, οι εἰσυνειδητές, οι λευκές αυτές κριτικές του Lebesgue, μᾶς φαίνονται σάν πυράξενα, σάν ξωτικά λουλούδια, που μὲ ἀπληστία ρουφᾶμε τὸ ἄρωμά τους. Κανένα πάθος, καμιά ἀντιπάθεια, μόνο βάθος και φιλοσοφική πνοή.

Μέσα στὸν τόμο του ἐπάρχουν κυρίως μελέτες γιὰ τὰ Πορτογαλικά και τὰ «Νεοελληνικά Γράμματα», που καθὼς εἶναι γνωστό, ἀπὸ χρόνια παρακολουθεῖ και κρίνει μὲ σύστημα ὁ Lebesgue στὴ «Δεκαπενθήμερη Ἐπιθεώρηση» τοῦ «Mercure de France». Ἐδῶ ἀναφέρει τὸν Καμδενς, τὸν Ζουάο ντὲ Ντέους, τὸν Guerra Junqueiro, τὸν Παλαμά, τὸ Κατζόκουλο, τὸ Μαλακάση, τὸν Καμπύση και τὸν Πορφύρα.

Μὲ ἰδιαίτερη εὐχαρίστηση μεταφράζουμε σήμερα ἓνα χαρακτηριστικό κομμάτι ἀπὸ τὴν ἀρκετὴ ἐκτετὴ μελέτη του γιὰ τὸ ἔργο τοῦ τελευταίου :

«Ἐνας ἀπ' τοὺς πιδ ἄγνους, τοὺς πιδ μετριόφρονες, ἀνάμεσα στοὺς ποιητὲς τῆς νέας Δημοκρατικῆς πλειάδας, ἓνας ἀπ' αὐτοὺς που φροντίζουν πιδότερο νὰ ξυπνήσουν τὴν κοιμισμένη ψυχὴ τῆς μάνας Ἑλλάδας, εἶναι ἀσφαλῶς ὁ Λάμπρος Πορφύρας.

«Ὁ Πορφύρας καταφέρνει νὰ τραγουδάει τὸ θῆλγητρο τῶν γνωστών και ἤρεμων τόπων, τὴ μελαγχολία, τὴν ἄγρια ὠραιότητα, τὸ θόρυβο τῶν κυμάτων, τὴ χάρη τῶν παλιῶν και σεβαστῶν πραγμάτων. Πολὺ ταπεινός, πολὺ γλυκός, μὲ τὸ περπάτημα σκεπτικό και μὲ τὰ μάτια γκριζα, βουτηγμένα σὲ μιὰν ἀπέραντη νοσταλγία, ὁ Πορφύρας φαντάζει δλόκληρος σὲ κάθε του τραγούδι· και τὸ λεπτό του πρόσωπο, ἄγνοῦ Ἑλληνα ἔπου ἐν ἀρμόζει δλόλου κάτι τὸ ἀνατολίτικο, εἶναι αὐτὸς που μπορεί κανεὶς νὰ φανταστει, μὲ τὴν ψυχὴ τῆς χάρης, τοῦ ὄνειρου και τῆς μελαγχολίας που ἐκδηλώνει.

«Ὁ Πορφύρας καταφέρνει νὰ συνδυάζει στὸν ἑαυτό του, τὴν παράοση τῆς γενιάς του μὲ τὰ αἰσθητικὰ γούστα τῆς Δύσης μας. Εἶναι

ένας λυρικός μοναδικός, ένδόμυχος. Δέν είναι ούτε ρήτορας δοκιμασμένος σ' όλα τὰ θέματα τής ρητορικής, ούτε μαχητής τής προφυλακής, αλλά μέ τή φροντίδα πού παίρνει και προσαρμόζει ακριβέστατα τὸ νόημα μέ τήν έκφραση, μπορεί κανείς νά πει πῶς βρήκε τὸ σίγουρο δρόμο. Γλυκά φωτισμένη, ροδόχρωμη και κάποτε σκούρα, ἡ φαντασία του, δέν είναι λιγώτερο εὔγλωττη, χωρίς έμφαση, και λαμπρή, δίχως επίπλαστη καλλονή.

Εἶναι ὁ Shelley τής νεώτερης «Ελλάδας».

ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ἵστερ' ἀπό ένα ὁλόκληρο χειμῶνα, γεμίτον ἀπό κίνηση μουσική κι ἀπό καινούριες καλλιτεχνικές προσπάθειες, καινούριες γιά τὸν τόπο μας, θά προσπαθήσουμε νά κατασταλάξουμε τίς έντυπώσεις μας, σ'ένα ὀρισμένο συμπέρασμα. Τὸ πρώτο βήμα τής προόδου πού σημειώθηκε τὰ τελευταία πέντε χρόνια είναι ἡ πλατύτερη ἐπικοινωνία μέ τὸ κοινό, ἀποτέλεσμα πού τὸ χωριστῶς στὸν ανταγωνισμό τῶν δυὸ Ὁδείου με τίς «λαϊκές συναυλίες» και τίς «συναυλίες γιά τὸ λαό».

Μόνο ἀπὸ τοὺς τίτλους αὐτοὺς προδίνεται ἡ προσπάθεια τής ἐπικοινωνίας μέ τὸ πολὺ πλῆθος, μιὰ ἀντίδραση νά ποῦμε στὴν παλιά συνήθεια πούκανε τὴ μουσικὴ νά μένη ἀπικλειστικὸ έντρούφημα μιᾶς ἄριστοκρατίζουσας μερίδας τής κοινωνίας και πού ἔδινε και δίνει ἴσαμε σήμερα ἀκόμη, τὸ ιδιαίτερο γότρο τῶν Συμφωνικῶν συναυλιῶν τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν.

Ὅλες αὐτὲς οἱ συναυλίες γιά τὸ λαὸ θ'ἄπρεπε φυσικά νάχουνε κάποιο μορφωτικὸ χαρακτήρα και πρὸ πάντων στὸν τόπο μας, πού ἡ μουσικὴ τέχνη είναι πῶς κάτω ἄπ' ὅλες τίς ἄλλες και ὁ πολὺς κόσμος δέν ἔχει καμμιά ἰδέα μουσικής. Ἐν τῶρα οἱ συναυλίες αὐτὲς ἐξεπλήρωσαν τὸ σκοπὸ τους, ἂν ἀκόμα τὸν ἐκατάλαβαν και τοῦθῶσαν τὴ σημασία, πού τοὺς πρέπει, ἀμφιβάλλουμε πολὺ. Μά ἡ εὐγενικιά προσπάθεια μένει ἀκέρια κι ὁ ἀγῶνας ἐνάντια σὲ τόσες δυσκολίες είναι ἀξίος νά στεφανωθῇ μέ τὸ στεφάνι τής νίκης.

Βέβαια ἄς μὴ φανταζόμαστε, μέ τὸν ἀνυπόμονο χαρακτήρα τοῦ Γουμποῦ, πῶς μιὰ ἄνθηση καλλιτεχνικὴ μπορεί νάρθῃ ἔτσι σὲ λίγα χρόνια και μάλιστα νά ἐκβιαστῇ. Ἐς τὸ βάλουμε καλά στὸ νοῦ μας, πῶς δουλεύουμε γιά τίς μέλλουσες γενεές κι ἄς τῶχουμε μοναδικὴ μας περηφάνεια νάχουμε και μεῖς λιγάκι συντελέση σὲ μιὰ ἴσως ἄργῃ μὰ ὀλοφάνερη πρόοδο.

Μά ὑπάρχει τάχα ἡ πρόοδος αὐτή ;

Συνολικά, ναί.

Σὲ μερικὰ σημεία ὁμως ξεχωρίζουμε ὄχι πῶς στασιμότητα μὴ ὀπισθοδρομηση, καθὼς συμβαίνει μέ τὸ τραγούδι. Ποιὰ είναι, ἀλήθειαι, ἡ πρόοδος μ' ὅλη

την τεράστια κίνηση, πού γίνεται γύρω του ; Ποῦ εἶναι τὸ Ἑλληνικὸ τραγοῦδι ; Ἀκούσαμε πολλές μαθήτριες τῶν Ὑδρείων, καὶ τελειωμένες καλλιτέχνισσες, νὰ τραγουδοῦν Ἑλληνικά. Θεέ μου ! Πῶς μπορεῖ τὸ κοινὸ καὶ ἀνέχεται ν' ἀκούη ἀπὸ Ἑλληνίδες τέτοια ξενικὴ προφορὰ ; Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ μὴν ἔχουν αὐτιά οἱ ἴδιοι οἱ τραγουδιστές καὶ νὰ κατορθώνουν νὰ παραμορφώνουν τόσο τὰ λόγια ;

Τὰ λόγια ! Τί περιφρόνηση προκειμένου γιὰ τραγοῦδι. Φωνὴ καὶ φωνὴ ἔγραψε μὲ τὸ δίκιο του ὁ κ. Συναδινός. Καὶ μόνο φωνὴ ἢ καλλίτερα ξεφωνητό. Ἄναρθρες φωνές ἀγρίων, χωρὶς κανένα νόημα, νὰ, πού κοντεῖει νὰ φτάσῃ τὸ τραγοῦδι στὸν τόπο μας. Μὰ δὲ ρήχνουμε τὸ βάρος στοὺς τραγουδιστές, πού καταντᾷ, τὸ λέω γιὰ ἐξαιρετικὴ τους τιμὴ, νάναι σχεδὸν αὐτοδίδαχοι. Τὸ βάρος πρέπει νὰ τὸ ρήξουμε ὅλο στοὺς δασκάλους. Ποιὸς ἄλλος μπορεῖ νὰ φταίῃ γιὰ ὅλα τὰ τεχνικὰ ἐλαττώματα πού παρουσιάζουν ὅλοι σχεδὸν οἱ τελειόφοιτοι τοῦ τραγοῦδιού ; Ποιὸς φταίει γιὰ τὴν κακὴ diction, γιὰ τὸ κακὸ πλάσιγμα τῆς φωνῆς, γιὰ τὴν κακὴ ἀναπνοή, γιὰ τὴν ἔλλειψη κάθε στυλ, γιὰ τὴ λαθεμένη ἀπόδοση τοῦ κειμένου, πού ἢ σωστὴ ἐρμηνεία του εἶναι ἡ βάση τοῦ τραγοῦδιού ; Ἢ δὲν ἔχουν τὴ διάθεση ἢ δὲν ἔχουν τὴ δύναμη (ἴσως καὶ τὴν ἀπαιτουμένη μύρφωση) γιὰ νὰ μεταδώσουν οἱ δάσκαλοι στοὺς μαθητές ἀπαραιτήτα στοιχεῖα τῆς τέχνης του.

Ἄν δίνουμε παρὰ μιὰ πολὺ ἐλαφρὰ σημασία στὴν πρώτη καὶ τὴ θεϊότερη ἔκφραση τῆς τέχνης :

Κ' ἐνῶ γιὰ κάθε ἄλλο ὄργανο ὁ μαθητὴς καὶ ὁ καθηγητὴς ἐργάζονται συστηματικὰ καὶ στὸ τεχνικὸ καὶ στὸ θεωρητικὸ καὶ στὸ ἐγκατασκευαστικὸ μέρος τῆς τέχνης τους, στὸ τραγοῦδι, τὸ τελειότερο ἴσως καὶ δυσκολώτερο εἶδος τῆς μουσικῆς, μιὰ ἀσυγχώρητη ἐπιπολιότητα βασιλεύει.

Καὶ τὴν ἐντίκωσή μας αὐτὴ μᾶς τὴν ἐδραιώνουν οἱ φρετινές διπλωματικὲς ἐξετάσεις τῆς τῆξης τοῦ κ. Τριανταφύλλου πρὸ Ὁδείου Ἀθηνῶν.

Ὁ κ. Τριανταφύλλου μᾶς παρουσίασε τέσσερις μεθῆτριες, πούχουν ἀπὸ ἑπτά ὡς δεκατέσσερα χρόνια σπουδῆς ἢ κάθε μιὰ τους καὶ πού μὲλα τοῦτα χάρη στὴν κακὴ διδασκαλίᾳ μοιάζουν μᾶλλον σὰ νὰ πρόκειται νὰρχίσιον τὴ σπουδὴ τους παρὰ νὰ τὴν ἔχουν τελειώση.

Μὰ ἢς ἔρθουμε καλλίτερα σὰ καθέκαστα γιὰ τὴν περίπτωσιν αὐτὴ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ γενιζέσουμε τίς παρατηρήσεις πούχουμε νὰ κάνουμε πάνω στὰ τέσσερα ζωντανὰ παραδείγματα, πού μᾶς ἔδωκε ἡ τάξη τοῦ κ. Τριανταφύλλου.

Πρώτῃ ἢ δευτέρῃ Μαυράκη, ἢ πρὸ καλιὰ μαθήτρια, τραγοῦδσε μὲ φωνὴν τραχεῖν βαλμένην στὸ λάρυγγα καὶ ὄχι σωστὴν ὁτὸν τόνο. Τὸ πρόγραμμά της εἶταν «λιγ' ἀπόλα» (γιατὶ νὰ μὴ μαθαίνουν οἱ μαθητές, μαζὶ μὲ ἄλλα, πῶς γίνεται ἓνα πρόγραμμα ;) Δὲν ἔλειψε οὔτε ὁ Wolf, οὔτε ὁ Hüb, οὔτε ὁ Massenet πού μὲ τόση ἀνευλάβεια τοῦ διόρθωσαν τὴ Μανον του συμπληρώνοντας τὴν ἄρια τῆς τρίτης πράξης μὲ τὸ Valse τῆς τέταρτης.

Ἡ ἐκτέλεση γενικὰ βιαστικὴ, ἀνέκφραστη, μὲ diction πολὺ κακὴ.

Δεύτερη ή Δίδα Βασιλάκη, ποδχει φωνή μικρή μά πού θάταν συμπαθητική, ήν δέν εΐταν βαλμένη στη μύτη και δέν έιτερε τόσο. Τη γκούθησε άψυχα (ως παρεξηγώντας τό θρησκευτικό στυλ) ένα μέρος άπ' τή Mathaeus passion παρμένο στην τύχη, γιατί ούτε για τή φωνή της είναι, ούτε χωρίς όρχήστρα στέκει. 'Αποτυχημένα επίσης ή άρια τής Παμίνιας άπ' τήν Zaubertfloete και τό Vivace του Chérubin άπ' τή Nozze di Figaro του Mozart.

Και τά δύο έξω από τό χρόνο, άχαρα και άνέκφραστα. Εύτυχώς μέ τό soleil d' Hiver του Schubert και Sapho του Massenet μάς έδωσε νά καταλάβουμε πώς έχει αρκετά μουσική και ευαίσθητη ιδιοσυγκρασία και ότι θά γίνει καλή μόλις βρή τήν ευκαιρία νά μορφωθΐ.

'Η δίδα Τριανταφύλλου, άδερφή του καθηγητή, είναι από τοίς άτυχοις ποιή μοίρα παίζοντας του; δίνει ένα χάρισμα για νά τό κάνει άχρηστο συνοδευτάς το μέ ένα άδιόρθωτο έλάττωμα. 'Έχει μία όμορφη φωνή, φρέσκια και κρυστάλλινα άλλα ταύτι δέν τήν βοηθάει.

'Αναπνέει δορυβόδικα κι άκατάστατα.

Παρουσιάζει όλα τά έλαττώματα τής σχολής της και δέν ξέρει τι θά πΐ στυλ. Στο πρόγραμμά της ποζάρει, άνάμεσα στο Mozart και στο Frank, τό Nil του Leroux (styl café concert), συνοδευμένο από βιολί.

Είναι ή μόνη (άξιέταινη για τή διάθεση όχι όμως και για τήν εκτέλεση) ποι τραγούδησε 'Ελληνικά. 'Αλλά τι 'Ελληνικά, Θεέ μου!

Τελευταία ή Δίδα Κασιφωΐ, πού μέ τήν ισχυρή ιδιοσυγκρασία της δέν μόρεσε νά επηρεαστΐ τελειωτικά άπ' τή διδασκαλία.

Είναι σωστή στον τόνο, αναπνέει καλά, δέν τρέμει πολύ.

Τραγούδησε κΐπο. άγρια τον τραφερό έρωτα τής Alcina, μά άληθινά δη μουσικά τό Hopoth του Moussorsgky.

'Αν έξυκολουθήσΐ νά δουλέΐ, έλευθερωμένη πιά άπ' τή δασκαλική σκλαβιά και άν συνηθίση νά μή φωνάζη, θά γίνει πολύ καλή γιατί είναι ή μόνη άπ' τις τέσσερις πού φανέρωσε ιδιοσυγκρασία καλλιτεχνική.

Νά λοιπόν ποιό συμπέρασμα μάς δίνει μία τόσο μακροχρόνια δουλειά. Φωνες κακοβαλμένες, τραγούδι άτεχνο και τό σπουδαιότερο άνέκφραστο. πού τόφείλουμε στο ότι Ρωμιοί έμεις τραγουδάμε σε ξένη γλώσσα και μάάλιστα σε κακά τεχνες γαλλικές μεταφράσεις άπ' τό 'Ιταλικό και τό Γερμανικό

'Ο μόνος τρόπος λοιπόν για νά βοηθήσουμε τήν εξέλιξη του έλληνικού τραγούδιου είναι ή μεταφραση στα 'Ελληνικά όλων των άριστουργημάτων τής μουσικής τέχνης, τόσο τής κλασικής όσο και τής νέας.

Γιατί μόνο έτσι οδηγημένοι από τά λόγια θ' αρχίσουμε νά δίνουμε σημασία σε κείνα πού τραγουδάμε και τό κοινό σε κείνα πού άκούει. Τό τραγούδι δέν είναι βιολί, είναι άρρηχτα δεμένο μέ τήν ποίηση και τήν ποίηση μόνο μέ τή γλώσσα μας θά μπορούμε νά τήν άποδώσουμε, μόνο στη γλώσσα μας θά μπορούμε νά τήν καταλάβουμε, έξόν από κείνους πού έχουνε τήν ευτυχία νά τήν καταλαβαίνουν στο πρωτότυπο και νά κατέχουνε τή γλώσσα τόσο πού νά μπορούν και νά τήν άποδώσουνε.

Κι όσο το τραγούδι μας δε στηρίζεται πάνω στη γλώσσα τη δική μας, δε θα χουμε τραγούδι· θα χουμε μόνο φωνές.

Ξεφωνητά δηλαδή και άναρθρη έκδήλωση των αισθημάτων πρωτόγονων ανθρώπων.

ΣΟΦΙΑ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ—ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ

ΕΚΒΙΒΗΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

ΑΝΤΡΕΑΣ ΛΟΪΖΟΣ

“Υστερ’ από το Ραφτόπουλο και τον Κλούβα, νά, που και τρίτος νέος, ποιητής κι αυτός και συνεργάτης μας, χάνεται πάνω στην άνθηση της ζωής· ό Άντρέας Λοΐζος. Τό καημένο τό παιδί, τό καλόκαρδο και τό αιστανικό, που τόσο άγαπούσε την Τέχνη και που πέτσι άκόμα μάς χάρισε ένα βιβλιάρκι του, στίχους καλοδουλεμένους με τον τίτλο «Θλιμένα Λόγια», πέθανε κάτω στον Πειραιά, τον περασμένο μήνα, άπ’ άρρώστια της καρδιάς που χρόνια τό τυράνησε. ‘Ο «Νουμάς» με θλίψη άληθινή γράφει τά λίγα τουτα λόγια για τό άμοιρο τό παιδι που τόσο άγάπησε τον άγώνα μας και είχε δώσει δείγματα τρανά πως κάτι σημαντικό θα πρόσφερεν μιá μέρα στη Νεοελληνική Τέχνη.

Ο «ΝΟΥΜΑΣ».

ΑΔ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

“ΡΟΖΑ ΚΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.”

Έκδότης Ι. Κολλάρος.

Τιμάται δραχ. 5.

ΤΙ ΓΡΗΦΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ

(Πάνου Δ. Ταγκόπουλου :
ποιήματα και πεζά).

Παραγωγικώτατος, ὡς δένδρον εὐχύμων καρπῶν, ὁ ἀντάξιος συνεχιστὴς τοῦ «Νουμά» κ. Πάνος Δ. Ταγκόπουλος, ὁ Ταγκόπουλος υἱός, ὁ ποιητής, πλουτίζει τελευταίως μὲ δύο νέας συλλογὰς του τὴν βιβλιοθήκην μας. Ὁ οἶκος Σιδεῆρη μᾶς δίδει τὰ «Γυρίσματα στὸ ξέφωτο» — στίχους — καὶ ὁ οἶκος Ζηράκη τὰ «Λουλούδια, ἔρωτες, ταξίδια» — πεζά. Εἶναι ὁμοῦ καὶ τὰ δύο ποιήματα. Ὁ κ. Πάνος Ταγκόπουλος ἀναβρῶζει ποίησιν. Τὸν ἐμπνέει τὸ κάθε τί. Καὶ τραγουδάει δικῶς ἡ ἀηδὸν στὸ κλαρί. Ὅλα τὰ γύρω δουλεύουν γιὰ τὸ τραγοῦδι του. Λουλούδια, ἔρωτες, ταξίδια — ἰδοὺ τί τοῦ χαρίζει ἡ χερσόσηνη νεότης του καὶ τί τοῦ φανερώνει τὸ θεῖον δῶρον τοῦ μέλους του. Ὁ στίχος του εἶναι γλυκός, δροσῆτος, εὐχάριστος, μὲ τὴν ἁρμονίαν τῆς χαρᾶς καὶ τὸ ἄρωμα τῆς συμπαιθείας. Ἀλλὰ καὶ ἡ λυρικὴ του πρόζα δὲν ὑστερεῖ εἰς χαρίσματα. Αὐτὸ δὲ εἶναι τὸ σπουδαιότερον. Διότι ὁ στίχος εἶναι κάποτε συνυφασμένος μὲ τὴν ἔμπνευσιν, χύνεται μαζί της, θέλω νὰ πῶ, ἀφρόντιστα. Ἐνῶ ἡ πεζὴ ποίησις θέλει ἄπειρος περισσότερη καὶ λεπτότερη τεχνικὴ, καὶ εἶναι τέχνη πρὸ παντός. Τέχνη μάλιστα μὲ τὴν ὁποῖαν ὀλίγοι καταπιάνονται, ἀφοῦ καὶ ἡ γλῶσσα μας εἶναι τόσο δύσκολη εἰς τὴν ρυθμικὴν ἀπόδοσιν. ἕνεκα τῶν τόσων τῆς ἀνωμαλιῶν. Ὁ κ. Ταγκόπουλος εἶπαμε ὅτι τραγουδάει ἀφρόντιστα τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς καὶ δὲν βλέπει παρὰ μόνον λουλούδια, ἔρωτες, ταξίδια. Ὅμοιος μέσα σ' αὐτὰ, ὑπάρχουν συχνὰ ἀγκάθια στὰ λουλούδια, δράματα στοὺς ἔρωτες, καὶ τρικυμίες στὰ ταξίδια. Ἐξῆ δὲ ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀγάπη μου στὸν ποιητὴ : ὅτι τὰ προσπερνᾷ καὶ δὲν τὰ καταδέχεται τὰ πάθη, κρατῶντας μόνον τὶς χαρὰς, ἐνῶ τὰ πάθη μὲ τὰ πάθη τους εἶναι ἐκεῖνα πού τὸν ἐκράτησαν ἀγρυπνο τὶς νύχτες νὰ γρόφῃ καὶ πού τοῦφεραν στὰ μάτια μαῦρα δάκρυα νὰ γεμίση τὶς σελίδες τῶν βιβλίων του. Ἀλλ' αὐτὸς εἶναι ὁ ποιητής : ἀκατάδεχτος καὶ ἀλύγιστος, ἀδάκρυτος, ν' ἀνεβαίνει στὸ σκαυρό του καὶ νὰ τραγουδᾷ...

Ἐφημ. «Ἐλεύθερον Βῆμα», 29 Ἰουνίου 1924).

ΚΩΣΤΑΣ ΑΘΑΝΑΤΟΣ

Ο, ΤΙ ΘΕΛΗΤΕ

— Τὸ ἀπόσπασμα πού δημοσιεύουμε ἀπὸ τὸν «Ἀλήτη» τοῦ Γεω. Σπαταλά, εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀρχὴ ἑνὸς μεγάλου ἐπικολυρικοῦ ποιήματος, πού ὁ ποιητὴς ἔμπνευστηκε κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, καὶ ξετυλίγεται στὴ μεταπολεμικὴ περίοδο.

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Διακηρύττει ότι,

ἐκτίθεται εἰς μειοδοτικὴν δημοπρασίαν κατὰ τὴν 5ην Ἰουνίου 1924, ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 11—12 π. μ.

1ον. Ἡ προμήθεια 300 στατήρων ἀσβέστου μηχανῆς πρὸς χρῆσιν τῶν ρυπαινομένων τοίχων τῆς πόλεως.

2ον. Ἡ διὰ βυτιοφόρων κάρρων ἀσβέστωσης τῶν ρυπαινομένων τοίχων τῆς πόλεως.

3ον. Ἐπαναληπτικὴ δημοπρασία προμηθείας 600 στατήρων ἀσβέστου μηχανῆς πρὸς χρῆσιν τῶν Δημ. Σφαγείων.

Συμφώνως τοῖς ἔργοις σχετικῆς καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν χρονολογίαν συγγραφῆς ὑποχρεώσεων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Μαΐου 1924.

Ὁ Δήμαρχος
Σ. ΠΑΤΣΗΣ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

διακηρύττει ὅτι, αἱ ὀρισθεῖσαι τὴν 5ην τρ. μ. κατωτέρω μειοδοτικαὶ δημοπρασίαι ἀνεβλήθησαν λόγω τῆς ἐορτῆς τῆς Ἀναλήψεως, θέλουσι δὲ ἐνεργηθῆναι τὴν 7ην τρ. Ἰουνίου 1924, ἡμέραν Σάββατον ἀπὸ τῆς 11-12 π. μ. ὥρας ἐν τῷ Δημοτικῷ Καταστήματι (γραφεῖον Δημάρχου).

Αἱ δημοπρασίαι αὗται εἶνε αἱ ἐξῆς :

α') Ἡ προμήθεια 300 στατήρων ἀσβέστου μηχανῆς πρὸς χρῆσιν τῶν ρυπαινομένων τοίχων ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν.

β') Ἡ διὰ βυτιοφόρων κάρρων μεταφορὰ ρευστῆς ἀσβέστου πρὸς ἀσβέστωση τῶν αὐτῶν τοίχων.

γ') Ἡ προμήθεια 600 στατήρων ἀσβέστου μηχανῆς πρὸς χρῆσιν τῶν Δημ. Σφαγείων.

δ') Ἡ ἐπισκευὴ τοῦ ἀτμολέβητος τῶν Δημ. Σφαγείων δι' ἓν πρώτη ἀνωτάτη προσφορὰ ὀρίζεται εἰς δραχμὰς 20 χιλιάδας, καὶ

ε') Ἡ ἀποκομιδὴ τῶν αἰμάτων καὶ ἀπορριμάτων ἐν γένει, ὡς καὶ

της κόπρου στερεά; και ύγρα; ἐκ τῶν Δημ. Σφαγείων διὰ δύο ἵππων μετὰ τῶν καρραγωγέων, ἐπὶ ἡμερομισθίῳ δι' ἕκαστον καρραγωγέα μετὰ τοῦ ἵππου τοῦ δραχ. 54.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 4 Ἰουνίου 1924.

Ὁ Δήμαρχος
Σ. ΠΑΤΣΗΣ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

διακηρύττει ὅτι,

ἐκτίθεται εἰς μειοδοτικὴν δημοπρασίαν κατὰ τὴν 12ην Ἰουνίου 1924 ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 11—12 π. μ. ἐνώπιον τῆς Δημαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς ἢ συμπλήρωσις τοῦ ἀνατολικοῦ τοιχώματος τοῦ κήπου τῶν Μουσῶν (Πλατεῖα Συντάγματος).

Σχετικαὶ πληροφορίες, Τμήμα Ἀρχιτεκτονικόν.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 7η Ἰουνίου 1924.

Ὁ Δήμαρχος
Σ. ΠΑΤΣΗΣ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

γνωστοποιεῖ ὅτι,

τὴν 19ην Ἰουνίου ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 12ην ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ Δημοτικῷ Καταστήματι ἐπαναληπτικὴ μειοδοτικὴ δημοπρασία διὰ τὴν ἀποκομιδὴν τῶν αἰμάτων, ἀπορριμμάτων ἐν γένει καὶ τῆς κόπρου ἐκ τῶν Δημοτ. Σφαγείων. Πᾶσα προσφορὰ δεκτή.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 9 Ἰουνίου 1924.

Ὁ Δήμαρχος
Σ. ΠΑΤΣΗΣ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

γνωστοποιεί ότι τήν 12ην Ιουνίου ήμέραν Πέμπτην και ὥραν 12ην ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ Δημοτικῷ Καταστήματι ἐπαναληπτικὴ μειοδοτικὴ δημοπρασία διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀτμολέβητος τῶν Δημοτικῶν Σφαγείων. Πρώτη ἀνωτάτη προσφορὰ ὀρίζεται εἰς δραχμ. (24) εἴκοσι τέσσαρας χιλιάδας.

Ἀθήναι τῆ 9 Ἰουνίου 1924.

Ὁ Δήμαρχος
Σ ΠΑΤΣΗΣ

ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑΙ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων

γνωστοποιεῖ ὅτι τήν 24ην τρ.μ. Ἰουνίου, ἡμέραν Τρίτην και ὥραν 12ην μεσημερινήν, ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῷ Δημοτικῷ Καταστήματι ἡ μειοδοτικὴ δημοπρασία διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀτμολέβητος τῶν Δημοτικῶν Σφαγείων. Πρώτη ἀνωτάτη προσφορὰ ὀρίζεται εἰς δραχμὰς εἴκοσι ὀκτὼ χιλιάδας.

Ἀθήναι τῆ 19 Ἰουνίου 1924.

Ὁ Δήμαρχος
Σ. ΠΑΤΣΗΣ

ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑΣ

ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΕΩΣ ΟΔΩΝ

Ἐκτίθεται εἰς μειοδοτικὴν δημοπρασίαν δι' ἐγγράφων ἐσφραγισμένων προσφορῶν τιμολογίου ἢ κατασκευὴν τεσσαράκοντα περίπου χιλιάδων τετραγωνικῶν μέτρων μονίμων ἀσφαλτικῶν ὁδοστρωμάτων και τῶν συναφῶν τούτοις ἐργασιῶν ἐπὶ δημοτικῶν ὁδῶν τῆς κεντρικῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους τῆς σχετικῆς πλήρους ἡμῶν διακηρύξεως και συγγραφῆς ὑποχρεώσεων, ὧν οἱ βουλόμενοι δύνανται νὰ λάβωσι γνῶσιν παρὰ τῆ Γεν. Διευθύνσει τῶν Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Δήμου Ἀθηναίων καθ' ἑκάστην 10—12 π. μ.

Ἡ δημοπρασία ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ τήν 23ην Ἰουνίου ε. ἑ. ἡμέραν Δευτέραν και ὥραν 11—12 π. μ.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 17η Ἰουνίου 1924.

Ὁ Δήμαρχος
ΣΠ. ΠΑΤΣΗΣ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

γνωστοποιεί ότι την 3ην 'Ιουλίου έ. έ. εκτίθεται εις πλειοδοτικήν δημοπρασίαν εν τῷ δημοτικῷ καταστήματι (γραφεῖον Δημάρχου) τὸ κινουργές οἰκοδομικόν ὑλικόν· ἤτοι ἡ ξυλεία τῆς στέγης καὶ τῶν πατώματων, παρθυρόφυλλα καὶ λοιπὰ κουρώματα, κέραμοι κλπ. τῆς ἐν Ἀμκρουσίῃ δημοτικῆς οἰκίας, πρώην Ρίρελ, με πᾶσαν προσφορὰν δεκτὴν.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 28 'Ιουνίου 1924.

Ὁ Δήμαρχος
Σ. ΠΑΤΗΣ

ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων διακηρύττει ὅτι δέχεται προσφορὰς ἐν-τραχιστός διὰ τὴν κατασκευὴν 20 κιβωτίων καθαριότητος καὶ 10 χειραμαξίων καθαριότητος μέχρι τῆς 3ης 'Ιουλίου, ὥρα 11ης π. μ., συμφώνως πρὸς τὰ κατατεθειμένα δείγματα καὶ ἔρους ἐν τῷ τμήματι ὀδοποιίας τοῦ Δήμου.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 25 'Ιουνίου 1924.

Ὁ Δήμαρχος
Σ ΠΑΤΗΣ

ΤΟ ΑΔΕΛΦΑΤΟΝ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚ. ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ

δέχεται προσφορὰς μέχρι τῆς προσεχοῦς Τετάρτης (2 'Ιουλίου έ. έ.) διὰ τὴν ἀνάγεισιν κτιρίων καὶ μεταρρυθμίσιν τοῦ Νοσοκομείου.

Ὁ προϋπολογισμὸς καὶ ἡ διακήρυξις εἰσὶ κατατεθειμένα παρὰ τῆ Διευθύνσει τοῦ Νοσοκομείου, ὧν οἱ βουλόμενοι δύνανται καθ' ἐκάστην νὰ λαμβάνωσι γνῶσιν.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 25 'Ιουνίου 1924.

Ὁ πρόεδρος τοῦ Ἀδελφάτου
Σ. ΠΑΤΗΣ

→ ΛΑΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ←

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ ΜΕΧΡΙ ΔΡ. 25.000

ΕΠΙ ΤΟΚΩ 4 1/2 %

Ἀπηλλαγμένον παντὸς φόρου

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ἐπὶ Τόκῳ 4 %, 5 %, 6 %.

≡≡≡ ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ≡≡≡

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Πανεπιστημίου 26. — Τηλέφωνον 139.

Κεφάλαιον Καταβεβλημένον 5.000.000

Ἀποθεματικὰ κλπ. 1.651.760.39

ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

Ἀγορὰ καὶ πώλησις συναλλάγματος

Ἀγορὰ καὶ πώλησις χρεωγράφων

Ἐκτελωνισμοί. Ἀποθηκεύσεις

Καταθέσεις 4 1/2 %, 5 %, 6 %.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Ἰδρυθεῖσα τῷ 1893

Κεφάλαιον ἐξ ὀλοκλήρου καταβεβλημένον Δρ. 48.000.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: Ἐν Ἑλλάδι εἰς ὅλας τὰς πόλεις. — Ἐν Κωνσταντινουπόλει: Γαλατᾶς, Πέραν, Σαμπούλ. — Ἐν Αἰγύπτῳ: Ἀλεξάνδρεια, Κάιρον, Ἰδρτ-Σαΐδ. — Ἐν Κύπρῳ: Λεμεσός, Λευκωσία. — Ἐν Ἀγγλίᾳ: Λονδίνον, Μάντσεστερ.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ: I. Κουντουριώτης (Πρόεδρος). — Α. Ζοφρέ (Ἀντιπρόεδρος). Γ. Ἀβέρωφ (Ἀντιπρόεδρος). — I. Μπονιέ (Ἐντεταλμένος Σύμβουλος). — Μ. Λάσκαρης (Ἐντεταλμένος Σύμβουλος ἐν Αἰγύπτῳ) — Α. Μπονζόν (Σύμβουλος τῆς Παρισίνης Ἐνώσεως). — Π. Καραπάνος (Εἰσοδηματίας). — Σ. Εὐγενίδης (Τραπεζίτης). — Κ. Νικολαΐδης. — Βαρῶνος Α. Δὲ Νεφλίξ (Σύμβουλος τῆς Παρισίνης Ἐνώσεως). — I. Πολίτης (Εἰσοδηματίας). — Ἐμμ. Ροδοκανάκης (Τραπεζίτης). — Λ. Ζαρίφης (Τραπεζίτης). — Κ. I. Λερούγκ. — ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ I. Ἠλιάσκος. — Ἐπιτροπὴ Παρισίων: Ζοφρέ, Μπονζόν, Δὲ Νεφλίξ, Βερούγκ.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
42 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 42

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑΙ

1. Ρώσσελ Β.	<i>Προβλήματα Φιλοσοφίας</i>	Δρ. 10.—
2. Λομπρέζο Κ.	<i>Ὁ Μεγαλοφυής Τόμ. Α'.</i>	» 12.50
3. » »	<i>Ὁ Μεγαλοφυής Τόμ. Β'.</i>	» 12.50
4. Λαφάργκ Π.	<i>Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἰδιοκτησίας</i>	» 7.50
5. Ρενάν Ἐρ.	<i>Ἀπόστολος Παῦλος, Τόμ. Α'.</i>	» 10.—
6. » »	» » Τόμ. Β'.	» 15.—
7. Λούμποκ Γ.	<i>Αἱ ἀπολαύσεις τῆς Ζωῆς</i>	» 10.—
8. Brandès G.	<i>Φρειδερίκος Νίτσε</i>	» 7.50
9. Radruch G.	<i>Φιλοσοφία τοῦ Δικαίου</i>	» 12.50
10. Νορδάου Μ.	<i>Τὰ κατὰ συνθήκην ψεύδη</i>	» 20.—
11. Κάουτσου Κ.	<i>Ἠθικὴ καὶ ὕλιστικὴ ἀντίληψις τῆς Ἱστορίας</i>	» 12.50
12. Θόμφων Ἀρθ.	<i>Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Ἐπιστήμην</i>	» 12.50
13. Ραϊτσενστάϊν Φρ.	<i>Ὁ ἔρωσ διὰ μέσον τῶν αἰώνων</i>	10.—
14. Λούμποκ Ι.	<i>Πῶς νὰ ζῆτε</i>	» 12.50
15. Ingegneros I.	<i>Ἡ Ὑπόκρισις εἰς τὸν Ἀγῶνα τῆς ζωῆς</i>	» 12.50
16. Ἀριστοτέλους	<i>Πολιτικῶν τὸ Γ'.</i>	» 7.50
17. Ρουσσώ.	<i>Κοινωνικὸν Συμβόλαιον</i>	» 10.—
18. Ριμπώ	<i>Φιλοσοφία Σοπενάουερ</i>	» 10.—
19. Νίτσε	<i>Ζαρατούστρας</i>	»
20. Κορδάτου Ι.	<i>Κοινωνικὴ Σημασία τῆς Ἑλλη- νικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821</i>	» 12.50
21. Κάρλαϋλ	<i>Οἱ Ἥρωες</i>	» 25.—
22. Pater W.	<i>Ἡ Ἐποχὴ τῆς Ἀναγεννήσεως</i>	»
23. Τολστήη Λ.	<i>Ἡ Ἀνάστασις</i>	» 20.—
24. Φλαμμαριῶν Κ.	<i>Ὁ Θεὸς ἐν τῇ Φύσει</i>	»